

LAHINGUEESKIRI **(LE)**

Kaitsevõgede staabi VI osakonna väljaanne TALLINN, 1932

SISUKORD.

Kaitseministrile

Lühendised

Riigikaitse üldised põhimõtted (§§ 1—5)

Esimene jagu.

VÄGEDE JUHTIMISE JA LAHINGUTEGEVUSE ÜLDALUSED.

1. peatükk.

Lahingutegevusest ja juhtimisest üldse (§§ 6—9)

2. peatükk.

Väekoondiste organisatsioon (§§ 10—13)

3. peatükk.

Väeliigid ja nende koostöö.

A. Väeliikidest ja nende koostööst üldse (§§ 14—15)

B. Jalavägi:

a) Iseloomustus (§§ 16—19)

b) Ülesanded ja juhtimine (§§ 20—21)

D. Suurtükivägi:

a) Iseloomustus (§§ 22—25)

b) Ülesanded ja juhtimine (§§ 26—39)

E. Lennuvägi:

a) Iseloomustus (§§ 40—43)

b) Ülesanded ja juhtimine (§§ 44—48)

G. Õhukaitse:

a) Õhukaitsest üldse (§§ 49—54)

b) Õhukaitse liikumisel (§§ 55—56)

d) Õhukaitse puhkusel (§57)

e) Õhukaitse lahingus (§§ 58—59)

H. Ratsavägi (§§ 60—62)

I. Soomusvägi (§63)

a) Soomusrongid (§§ 64—67)

b) Tankid (§§ 68—70)

d) Soomusautod (§§ 71—73)

J. Insenerivägi (§§ 74—80)

K. Sõjagaas :

a) Iseloomustus ja kasutamine (§§ 81—83)

b) Gaasikaitse (§§ 84—87)

4. peatükk.

Vägede juhtimine.

- A. Juhtimisest üldse:
  - a) Juht ja ta staap (§§ 88—90)
  - b) Otsustamine (§§ 91—99)
- B. Käsud, direktiivid ja teatised:
  - a) Käsk ja direktiiv (§§ 100—105)
  - b) Teatised (§§ 106—107)
- D. Side (§§ 108—113)
- E. Lahinguside (§§ 114—115)
- G. Juhi asukoht (§§ 116—117)
- H. Sõjasaladuste hoidmine (§§ 118—121)
- I. Vägede lahinguvõime alalhoidmine (§§ 122—126)

5. peatükk.

Julgestus.

- A. Üldalused (§§ 127—130)
- B. Julgestus rännakul (§§ 131—140)
- D. Julgestus puhkusel (§§ 141—143)

6. peatükk.

Luure.

- A. Üldalused (§§ 144—147)
- B. Luure väekoondises:
  - a) Luure organiseerimine (§§ 148—149)
  - b) Õhuluure (§§ 150—154)
- d) Luure kergete osadega (§§ 155—159)
- e) Väeliikide luure (§§ 160—166)

Teine jagu.

VÄGEDE LIIKUMINE JA PUHKUS.

7. peatükk.

Rännak.

- A. Üldalused (§§ 167—168)
- B. Rännaku ettevalmistamine:
  - a) Lahingurännak (§§ 169—175)
  - b) Matkrännak (§ 176)
- D. Rännaku teostamine:
  - a) Liikumise kord rännakul (§§ 177—181)
  - b) Juhtimine ja side (§§ 182—183)
  - d) Peatused (§§ 184—185)
- E. Kiirränak (§§ 186—187)
- G. Rännak öösi (§§ 188—189)

8. peatükk.

Puhkus.

- A. Üldalused (§§ 190—192)
- B. Puhkusele asumine korteritesse:
  - a) Ettevalmistused (§§ 193—203)
    - b) Sisemine kord korterites asumisel (§§ 204—207)
- D. Puhkusele asumine bivakki (§§ 208—209)

9. peatükk.

Vägede veod.

- A. Veost üldse (§ 210)
- B. Veod raudteedel (§§ 211—213)
- D. Veod maanteedel:
  - a) Vägede vedu autodel (§§ 214—219)
  - b) Vägede vedu hobustel (§ 220)
- E. Vägede vedu veeteedel (§§ 221—223)

Kolmas jagu.

PEALETUNGILAHING.

10. peatükk.

- A. Üldalused (§§ 224—237)
- B. Pealetungi ettevalmistamine (§§ 238—241)
- D. Pealetungirännak (§§ 242—246)

11. peatükk.

Kohtamislahing.

- A. Kohtamislahingust üldse (§ 247)
- B. Väekoondise tegevus kohtamislahingus:
  - a) Eelvägede tegevus (§§ 248—251)
  - b) Peajõudude tegevus (§§ 252—262)

12. peatükk.

Pealetung kaitsele asunud vastasele.

- A. Üldalused (§§ 263—264)
- B. Pealetungirännak ja luure (§§ 265—267)
- D. Lähenemine (§§ 268—280)
- E. Kallaletung:
  - a) Kallaletungi ettevalmistamine. Kallaletungi-lähtealus (§§ 281—286)
  - b) Kallaletungi teostamine (§§ 287—289)

13. peatükk.

Jälitamine (§§ 290—292)

Neljas jagu.

KAITSELAHING.

14. peatükk.

Üldalused (§§ 293—297)

15. peatükk.

Kaitse ettevalmistamine.

- A. Kaitsepositsioon. Kaitsepositsiooni valik ja luure. Korraldused kaitsele asumiseks:
  - a) Kaitsepositsioon (§§ 298—302)
  - b) Kaitsepositsiooni valik ja luure. Korraldused kaitsele asumiseks (§§ 303—318)
- B. Kaitsekava (§ 319)

16. peatükk.

Kaitselahingu läbiviimine.

- A. Ettevalmistavad tegevused. Kaugevõitlus (§§ 320—322)
- B. Lahingueelpostide tegevus (§ 323)
- D. Lahingvastupanupositsioonil (§§ 324—328)

17. peatükk.

Lahingu katkestamine. Taandumine (§§ 329—340)

Viies jagu.

LAHING ERITINGIMUSTES.

18. peatükk.

Lahing positsioonisõda oludes.

- A. Üldalused (§ 341)
- B. Pealetungilahing:
  - a) Läbimurde ettevalmistamine (§§ 342—349)
  - b) Läbimurde teostamine (§§ 350—352)
- D. Kaitselahing:
  - a) Kaitselahingu ettevalmistamine (§§ 353—358)
  - b) Kaitselahingu läbiviimine (§§ 359—360)

19. peatükk.

Lahingutegevus talvel.

- A. Üldalused (§ 361)
- B. Liikumine, puhkus ja lahing talvel (§§ 362—363) 134

20.peatükk.

Lahingutegevus öösi ja udus.

- A. Üldalused (§§ 364—365)
- B. Pealetung öösi (§§ 366—367)
- D. Kaitse öösi (§§ 368)
- E. Lahingutegevus udus (§§ 369—370)

21. peatükk.

Lahingutegevus metsas.

- A. Üldalused (§§ 371—372)
- B. Pealetung metsas (§§ 373—375)
- D. Kaitse metsas (§§ 376—378)

22. peatükk.

Lahing asulates.

- A. Kallaletung asulatele (§§ 379—382)
- B. Asulate kaitsmine (§ 383)

23. peatükk.

Rannakaitse ja dessantide vastu võitlemine
(§§ 384—391)

24. peatükk.

Jõe ületamine ja kaitsmine.

- A. Jõe ületamine (§§ 392—398)
- B. Jõe kaitsmine (§§ 399—401)

25.peatükk.

Partisanitegevus (§§ 402—411)

Kuues jagu.

TAGALA KORRALDAMINE.

26. peatükk.

Üldalused (§§ 412—414)

27. peatükk.

Varustamine.

A. Üldalused (§§ 415—418)

B. Varustamine laskemoonaga ja võitlusevahenditega

(§§ 419—422)

D. Varustamine elutarvetega (§§ 423—427)

E. Varustamine tehniliste ja transpordi abinõudega ja materjalidega (§ 428)

28. peatükk.

Sanitarala korraldamine (§§ 429—434)

29. peatükk.

Veterinaarala korraldamine (§§ 435—438)

IX

Lhk.

30.peatükk.

Kohalikkude elanikkude ja tagavarade, sõja saagi ja sõjavangide evakueerimine (§§ 439—441)

31. peatükk.

Väljaposti korraldamine (§ 442)

32.peatükk.

Ühenduseteede korraldamine (§§ 443—444)

33. peatük.

Julgestamine tagalas (§§ 445—448)

KAITSEMINISTRILE.

Teie käsukirjaga nr. 20, 27. 01. 31. määratud komisjon esitab siinjuures „Lahingueeskirja” kava. „Lahingueeskiri” käsitleb:

— neid üldisi põhimõtteid meie riigikaitse alalt, millede teadmine on tarvilik igale Vabariigi kodanikule. Need põhimõtted on koondatud peatükki „Üldised põhimõtted riigikaitsest”;

— meie kaitsevägede lahingutegevust — liikumist, puhkust ja lahingut — ning selle julgestamist.

„Lahingueeskiri” vaatleb lahingutegevust kõikide väeliikide koostöö seisukohalt, peamiselt väe-koondise — brigaadi ja diviisi — ning väeosa tegevuse piirides. Sealjuures eeskiri annab ühtlasi need üldised põhimõtted meie lahingutegevuse alal, mis on aluseks ka vähemate osade, üksikute väeliikide ja tagala asutiste tegevusele lahinguolukorras.

Kuna peatükk „Riigikaitse üldised põhimõtted” käsitleb küsimusi, mis oma sisult puudutavad mitte ainult kaitseametkonda, vaid omavad üleriiklise tähtsuse, siis on tarvilik, et see peatükk leiaks heakskiitmist Vabariigi Valitsuse poolt.

Komisjoni esimees J. TÕRVAND, kindralmajor. Kaitsevägede staabi ülem.

Liikmed: A. TRAKSMANN,

G. JONSON, kolonel,
kindralmajor, Kv. staabi VI osak. ülem.
3. diviisi ülem ja ratsaväe inspektor. A. JAAKSON,
kolonel,
H. BREDE, Kv. ühendatud õppeasutiste
kolonel, ülema abi õppealal.
Kv. ühendatud õppeasutiste ülem. J. VENDE,
kolonel,
R. TOMBERG, Kalevi üksiku jal. pat. ülem.
kolonel, H. FREIBERG,
Õhukaitse ülem. major,
E. KURSK, Kv. staabi I osak. ülem.
kolonel, I. KASAK,
2. soomusrongi rügemendi major,
ülem. Kv. staabi III osak. ülem.

LÜHENDISED.

EP. — elutarvete punkt
G- (osa) — gaasikaitse (osa)
GVP. — gaasivaatluse post
LE. — Lahingueeskiri
VTP. — viskateatiste punkt
ÕKP. — õhukaitsepost
ÕVP. — õhuvaatlusepost

Vabariigi Valitsuse poolt 30. detsembril 1931 a. heaks kiidetud.

RIIGIKAITSE ÜLDISED PÕHIMÕTTED.

§ 1. Meie riigikaitse on enesekaitse, kui Vabariigile kallale tungitakse. Kaitse eesmärgiks on hästi ettevalmistatud ja osavasti teostatud visa vastupanuga murda kallaletungija tahe meid vallutada.

Kallaletung võib sündida ootamatult, mispärast peame olema alati kaitsevalmis.

On olulise tähtsusega, et selleks vajalikud tegevused — kaitse korraldamine riigi piiridel ja ta elulistes keskkohtades, mobilisatsioon ja vägede koondamine — teostuksid kiiresti ja takistuseta.

§ 2. Riigikaitse teostamine pole ainult kaitsevägede ülesanne; võitlusest riigi iseseisvuse eest peavad võtma osa kõik kodanikud. Kallaletungija peab leidma teel ees kogu rahva vastupanu.

Edukaks võitluseks vastase võimaliku ülekaaluga on tarvilik, et omaksime tugeva moraaliga, hästi organiseeritud, õpetatud ja tehniliselt varustatud kaitsejõud ning et rahvas kõigis oma eluavaldustes oleks ette valmistatud riigikaitseks.

§ 3. Riigikaitse korraldamisel on tähtis, et meie riigi elulised keskkohad oleksid hästi kaitstud vastase õhu- ja gaasikallaletungide eest. Kogu rahvas, olles teadlik teda ähvardavas ohus, mis ühenduses nimetatud kallaletungidega, peab aitama kaasa selle kaitse korraldamisele.

§ 4. Kallaletung sõjas teostub mitte ainult relvaga, vaid ka sõnaga. Vastase propaganda eesmärgiks on nõrgestada meie kaitsejõudu ja rahva moraalselt vastupidavust.

Tugev isamaaline kasvatus ja plaanikindlalt teostatud selgitustöö peavad halvama niisuguse riigivastase õõnestustöö ta idus.

§ 5. Võitlus ka kõige raskemas olukorras lõpeb edukalt, kui omame kindla tahte võita. Kogu rahva valmisolek kaitsta lõpuni oma riiklikku rippumatust on kõige tugevamaks pandiks, et jääda püsima iseseisvana.

Kinnitan, 19. jaanuaril 1932. a.

A. Kerem,
Kaitseminister.

ESIMENE JAGU.

Vägede juhtimise ja lahingutegevuse üldalused.

1. peatükk.

Lahingutegevusest ja juhtimisest üldse.

§ 6. Esimest vastupanu vastasele tuleb organiseerida riigipiiri läheduses, et katta mobilisatsiooni läbiviimist ja vägede koondamist neile määratud rajoonidesse. Piirikattelahingute eesmärgiks on võita aega meie jõudude lõplikuks korraldamiseks, ühtlasi selgitades vastase tegevust, raskendades ja aeglustades ta edasitungi.

§ 7. Riigipiiridesse sissetunginud vastane hävitatakse või visatakse tagasi energilise, hoogsa vastupealetungiga veel enne, kui ta on jõudnud end korraldada. Pealetung koondatud jõududega peab tabama vastast niisugusel ajal ja kohal, kus talt on võetud soodsad võimalused kasutada oma üleolevaid jõude. Sealjuures on olulise tähtsusega, et oskaksime manövreerida igas olukorras julgelt ja kiiresti ning julgendada oma tegevust võimalikult väheste jõududega.

§ 8. Kallaletungija vastu meil sageli tuleb pidada kaitselahingut.

Kaitsja püüdeks on, nõrgestades ja kurnates vastast, hoida kokku omi jõude otsustavaks tegevuseks. Selleks peame oskama teotseda väheste jõududega laiadel rinnetel. Kaitse peab kujunema visaks ja aktiivseks, olles rajatud hästi ettevalmistatud tulesüsteemile ja varudega ettevõetud hoogsale vastulöökidele. Meile tuntud maastiku osav ärakasutamine hõlbustab kaitseülesande täitmist.

Et lüüa vastast, kaitse peab olema seotud pealetungiga.

§ 9. Tegevusepiirkonnad väekoondistele nii pealetungil kui kaitsel võivad kujuneda kohati võrdlemisi laiadeks, üksuste paigutusekorrad hõredaiks. Et üle saada raskustest, mis sealjuures võivad tekkida väekoondiste ja väeosade juhtimisel, väeliikide koostöö ja side korraldamisel lahingus, kõik juhid peavad avaldama iseseisvust ja algatusevõimet teotsemisel.

2. peatükk.

Väekoondiste organisatsioon.

§ 10. Vabariigi relvastatud jõud sõjakorral moodustavad kaitseväed.

Kaitsevägede koosseisu kuuluvad maajõud, merejõud ja õhujõud. Nad koosnevad mitmesugustest vägede koondistest, osadest ja tagala-asutistest.

Maajõududes suurimaks väekoondiseks on diviis.

§ 11. Diviis on väekoondis, mis temale määratud rindel võib iseseisvalt ja kestvalt pidada lahingut mitmes operatiivsuunas.

Diviis koosneb brigaadidest, mitmesugustest osadest väeliikide järgi, tagalaosadest ja asutistest.

§ 12. Brigaad on hõlpsasti manööveriv väekoondis, mis võib kestvalt pidada lahingut ühes operatiivsuunas. Erakordselt ta võib teotseda kahes operatiivsuunas.

Brigaad harilikult koosneb 2—3 jalaväerügemendist või üksikust jalaväepataljonist, suurtükiväe, ratsaväe ja teiste väeliikide osadest, mis brigaadile ajutiselt või alaliselt on juurde antud.

Brigaadi tagalaosad moodustatakse brigaadi koosseisu kuuluvate väeosade vooridest, selleks eriti määratud vööriosadest ja tagala-asutistest.

§ 13. Eriülesannete täitmiseks moodustatakse tarviduse järgi iseseisvaid, mitmest väeliigist koosnevaid operatiivgrupe, mis teotsevad samadel põhimõtetel kui brigaad. Operatiivgrupp harilikult koostatakse mõnest väeosast, mida kõvendatakse teiste väeliikidega ja mitmesuguste abinõudega. Operatiivgrupi staabi moodustab staap sellest väeosast, mille ülem on määratud operatiivgrupi juhiks. Tarbekorral temale määratakse juurde abi-jõude ja abinõusid.

Operatiivgrupi tagalaosad määratakse vastavalt temale ettenähtud ülesandele.

3. peatükk.

Väeliigid ja nende koostöö.

A. Väeliikidest ja nende koostööst üldse.

§ 14. Väeliigid on järgmised: jalavägi, suurtükivägi, lennuvägi, ratsavägi, soomusvägi ja insenerivägi.

Edu lahingus saavutatakse kõikide väeliikide koostööga.

Koostöö saavutatakse sel teel, et teised väeliigid toetavad jalaväge ta ülesannete täitmisel. Vastavalt olukorrale teised väeliigid võivad täita ka mitmesuguseid iseseisvaid ülesandeid.

Koostööd organiseerib iga juht, kasutades antud olukorras väeliike vastavalt nende omadustele ja võimetele.

§ 15. Väeliikidest need osad, mis liiguvad hobustel, suuskadel, jalgratastel või mehaanilistel veovahenditel, nimetatakse kergeteks osadeks. Kergete osade hulka kuuluvad seega ratsaväe, soomusväe ja suuskraatrite osad, samuti autodel, vankritel ja regedel liikuvad jalaväe, suurtükiväe ja inseneriväe osad.

Kergetest osadest võib moodustada kerget koondisi, mille jõud ja koosseis määratakse vastavalt neile antud ülesandele.

B. Jalavägi.

a) Iseloomustus.

§ 16. Jalavägi on peamine väeliik. Teotseades tulega ja manöövriga, ta otsustab lahingu. **Jalavägi võib iseseisvalt, oma relvade abil lahingut ette valmistada, läbi viia ja saavutatud edu kasutada.**

Jalavägi võib teotseda igasugusel maastikul ja igasuguse ilmaga nii öösi kui päeval.

§ 17. Jalaväe kandvaks jõuks on relvastatud inimene.

Jalaväe relvadeks on: individuaalrelvad — püss täägiga, püstol-kuulipilduja, püstol, käsi- ja

püssi-granaat; kollektiivrelvad — kerge-kuulipilduja* raskekuulipilduja, jalaväe suurtükk ja miinipilduja. Nende relvade iseloomustus on toodud jalaväe eeskirjades.

§ 18. Jalaväerügement koosneb staabist, pataljonidest, erikomandodest ja tagalaosadest.

Jalaväes pataljon on taktikaline üksus, mille tegevuse piirides saavutatakse kõikide jalaväe relvade koostöö lahingus.

Üksiku jalaväepataljoni koosseisu peale kompanite kuuluvad veel erikomandod ja tagalaosad.

Kõvendatult osadega teistest väeliikidest ja mitmesuguste võitluse vahenditega jalaväerügement ja üksik jalaväepataljon võivad täita operatiivgrupi ülesandeid.

§ 19. Jalavägi harilikult teotseb teiste väeliikide toetusel. **Kohtadel, kus jalavägi olukorra tõttu on sunnitud võitlema suurtükitle ja teiste väeliikide toetuseta, lasub võitlus täiel määral jalaväe enda õlgadel.**

b) Ülesanded ja juhtimine.

§ 20. **Jalaväe tähtsaimaks ülesandeks on hävitada vastane lähedamaavõitluses.**

Jalavägi võib selle ülesande täita siis, kui ta teotseb julgesti ja oskusega, kasutades osavasti maastikku, oma relva, labidat ja teisi võitlusevahendeid.

§ 21. Jalaväe kasutamisel ja juhtimisel lahingutegevuses tuleb pidada silmas järgmist:

- jalaväe üksuste moraalset seisukorda;
- jalaväe relvade, eriti püssi ja automaatrelvade tulejõudu;
- jalaväe võrdlemisi väikest liikumiskiirust;
- tarvidust kasutada vastase mõjuvõime piirkonnas maastikule laialipaisatud hõredaid rivikordi;
- jalaväe suurt kehalist pingutust rännakuil ja lähenemisel ning üksuste kiiret kuluvust lahingus, millest vajadus hoida kokku jalaväe jõudu nii liikumisel kui lahingus.

D. Suurtükivägi.

a) Iseloomustus.

§ 22. Suurtükiväe peamiseks omaduseks on tugev tulejõud, mille võimsus oleneb suurtükide arvust, kaliibrust, laskemoona hulgast, laskekaugusest, laskekiirusest ja mürskude omadustest.

Võrreldes teiste relvadega, suurtükid omavad suure laskeulatuse, mis teeb suurtükitle painduvaks, võimaldades paljude üksteisest kaugel asuvate patareide tule koondamise ühe märgi pihta.

§ 23. Suurtükiväe materjalosa moodustavad kerged ja rasked kahurid, kerged ja rasked haubitsad. Nende relvade iseloomustus on toodud suurtükiväe eeskirjades.

Kerge suurtükivägi võib järgneda jalaväele peaaegu igal maastikul. Ta on väga mõjuv lahtiste ja kergesti varjatud märkide tulistamisel, kuid ei suuda purustada tugevaid kaitsehitisi.

Raske suurtükivägi liigub peamiselt teedel. Ta omab küllalt mõjuva mürsu kaevikute ja igasugu välikindlustiste purustamiseks.

§ 24. Suurtükivägi hävitab ja neutraliseerib vastast oma tulega. Hävitamine on tagatud siis, kui tuld võib korrigeerida või kontrollida. Kaitseorganite täielik hävitamine on praktiliselt võimatu.

Neutraliseerimine sünnib sel teel, et lühikeste, tugevate, üllatavalt mõjuvate tulekoondistega ajutiselt halvatakse vastase tegevus. Selleks tarvitatakse tarbekorral erilaskemoona. Neutraliseerivat tuld tuleb kasutada siis, kui tahetakse saavutada ootamatust, samuti piiratud laskemoonahulga ja aja juures.

§ 25. Suurtükiväe organisatsiooni algüksuseks on suurtükk. Suurtükidest moodustatakse rühmad, rühmadest patareid, patareidest grupid. Mõnede ülesannete täitmiseks on kasulik moodustada ajutisi rühmitisi, mis koosnevad mitmest patareist või grupist.

Brigaadi suurtükiväe moodustavad need suurtükiväe osad, mis on antud brigaadiülema käsutusse. Brigaadi suurtükiväe tegevust juhib brigaadi suurtükiväe ülem.

Diviisi suurtükiväeks nimetatakse suurtükiväge, mis ei ole antud brigaadide või teiste diviisile

alluvate üksuste käsutusse, vaid on jäänud diviisi suurtükiväe ülema vahetusse korraldusse.

b) Ülesanded ja juhtimine.

§ 26. Suurtükiväe peamiseks ülesandeks lahingus on abistada jalaväge ja teisi väeliike nende ülesannete täitmisel.

Suurtükiväe tegevus ajas ja ruumis on piiratud, olenedes peamiselt suurtükkide arvust, laskemoona-hulgast, laskmise ja vaatlemise tingimustest j.n.e.

Põhimõttelikult suurtükituld tuleb suunda sinna, kus juht on otsustanud moodustada raskusepunkti lahingus, või kus jalavägi ja teised väeliigid ei suuda üksinda täita neile antud ülesannet. Saadud tuletoetust väeliigid peavad oskama viibimata ära kasutada.

§ 27. Suurtükivägi lahingus:

- annab toetusetuld pealetungil ja kaitsel;
- valmistab ette rünnakuid;
- annab vastulöögituld ja tõkketuld kaitsepositsiooni ette;
- annab takistusetuld pealetungil ja kaitsel;
- peab võitlust vastase suurtükiväe ja lennuväe vastu.

§ 28. Toetusetuli pealetungil ja kaitsel on neutraliseeriv tuli, mida suurtükivägi, teetsedes kõige lähemas sides jalaväega, annab nende märkide pihta, mis on kõige ohtlikumad jalaväele, i Toetusetuli on kõige mõjuvam, kui ta juhtimine ja kokkukõlastamine jalaväe tegevusega sünnib maapealse vaatluse abil. Kui vastase asetus on küllalt täpsalt teada, toetusetule juhtimine kooskõlas jalaväe edasitungiga on võimalik ka täpsalt ette nähtud tulekava alusel, mis reguleeritud kella-aegade ja leppemärkide järgi.

§ 29. Ettevalmistusetuld vastase vastupanu halvamiseks antakse vahetult enne jalaväe kallaletungi. Ettevalmistusetuli suundakse nii esijärgus asuvate vastupanuorganite kui ka tagapool olevate tähtsate märkide (sidesõlmed, varud, varustusekohad j.n.e.) pihta. Olenevalt vastupanu iseloomust, kasutadaolevast ajast ja laskemoonahulgast ettevalmistus võib taotleda kas hävitamist või neutraliseerimist. Mõjuvad tagajärjed on. võimalikud siis, kui vastase asetuse kohta on täpsaid andmeid.

Põhimõttelikult tuleb püüda mõjuda ootamatult.

§ 30. Vastulöögituli on ettevalmistatud tugev, lühiajaline tulekoondis, mis avatakse nende rajoonide pihta, kus on ilmsiks tulnud vastase kallaletungiettevalmistused.

Tõkketuli on ettevalmistatud lühiajaline tule-löök, mis jalaväe nõudmisel automaatselt avatakse aegsasti määratud rindeosade ette. Tõkketulede moodustamisest harilikult võtab osaväekoondise kogu suurtükivägi. Üks patarei võib anda mõjuvat tõkketuld kuni 300 m rindele, kuid pidevalt mitte rohkem kui 4—5 minuti jooksul.

Väekoondise juht oma käsus määrab vastulöögi- ja tõkketulede väljakutsumise korra.

§ 31. Takistusetule eesmärgiks on segada ja takistada vastase vooride, rännakukolonniide ja varude liiklemist. Takistusetuled suundakse peamiselt tähtsamate teedesõlmede ja kitsustikkude pihta, mille kaudu sünnib nimetatud liiklemine.

§ 32. Vastase suurtükitule vähemalt ajutine mahasurumine hõlbustab tunduvalt väeliikide tegevust.

Võitlus vastase suurtükiväega võib anda tagajärgi siis, kui on küllalt täpsaid andmeid ta asetuse ja tegevuse kohta ning kui tuld on võimalik juhtida eriti vaatlusega õhust.

Edukaks võitluseks vastase lennuväega on vaja erilist õhukaitse-suurtükiväge.

§ 33. Lahinguliste ülesannete täitmiseks väekoondise suurtükivägi jaguneb harilikult järgmiselt:

- otsetoetuse-suurtükivägi;
- käsutuse-suurtükivägi;
- üldtegevuse-suurtükivägi.

§ 34. Otsetoetuse-suurtükiväe tuli on antud väeosade ülemate käsutusse. Suurtükiväe üksused, mis selleks on määratud, on kohustatud viibimata looma side vastavate juhtidega ning

täitma esimeses järjekorras nende juhtide poolt antud ülesandeid. Kuid otsetoetuseks määratud suurtükiväe üksused jäävad ühtlasi väekoondise suurtükiväe ülema käsutusse, kes kokkukõlastab nende tegevust antud üldise ülesande piirides, pealetungil korraldab edasiliikumist j.n.e.

Suurtükiväge määratakse otsetoetuseks harilikult siis, kui väekoondise tegevuse iseloom nõuab suurtükiväe juhtimise tsentraliseerimist.

§ 35. Käsutuse-suurtükivägi määratakse väeosade täielisse käsutusse. Väeosäülem võib määrata käsutuse-suurtükiväe osaliselt või tervikus temale alluvate osade otsetoetuseks või nende käsutusse.

Käsutusse määratakse suurtükiväge siis, kui väeosadel tuleb täita ülesandeid, mis nõuavad suurt iseseisvust ja tegevusevabadust, nagu teotsemine laiadel rinnetel, kinnisel maastikul, selgusetu olukorras — lähenemisel, jälitamisel, taandumislahinguis j.n.e.

§ 36. Üldtegevuse-suurtükivägi saab oma ülesanded väekoondise ülemalt. Harilikult ta ülesandeks on:

- otsetoetuse- ja käsutuse-suurtükiväe tule kõvendamine lahingu raskusepunktis;
- võitlus vastase suurtükiväega;
- takistusetuled vastase tagalas.

Nimetatud ülesannete edukaks täitmiseks üldtegevuse-suurtükivägi peab looma side ka otsetoetuse- ja käsutuse-suurtükiväe gruppidega, et olla alaliselt informeeritud olukorrast rindel.

§ 37. Eriliste ülesannete täitmiseks lahingus vähemate üksuste — kompanite käsutusse antakse saatesuurtükke.

Saatesuurtükide tegevus on ette nähtud jalaväe eeskirjas.

§ 38. Tuleülesannete andmisel suurtükiväele tuleb arvestada suurtükiväe tule loomulikku hajumist, mis ei võimalda suurtükituld anda lähedale esiosadele, nimelt: frontaalsel tulistamisel kergetest kaliibritest mitte lähemale kui 200 m, rasketest — mitte lähemale kui 400 m. Flankeeriva tule juures nimetatud normid vähenevad ligi poole võrra. Kui olukord nõuab suurtükitule andmist lähemale nimetatud normidest, siis tuleb arvestada oma vägede tabamisvõimalusi.

§ 39. Suurtükiväe juhid peavad väljendama isiklikku algatust ja alalist püüet abiks olla oma tulega jalaväele. Pideva luure **ja vaatluse abil nad peavad jälgima** tegevust **rindel, et lahingus iseseisvalt küllastada oma tuld alaliselt vahelduvale olukorrale.**

E. Lennuvägi.

a) Iseloomustus.

§ 40. Lennuväe peamiseks omaduseks on suur lennukiirus ja võime teotseda suurte kaugustel. Kasutades oma relvi, lennuvägi võitleb vastase õhujõududega ja teotseb maapealsete vägede ja teiste märkide vastu. Vaatlusega ja pildistamisega õhust lennuvägi muretseb juhatusele väärtuslikke andmeid.

Lennuvägi võib teotseda nii päeval kui öösi.

§ 41. Vastavalt ülesannetele lennukid jagunevad kolme peagruppi: luure-, hävituse- ja pommituse-lennukid.

Luurelennuk on harilikult kaheistmeline, relvastatud kuulipildujatega ja kergete pommidega ning varustatud õhufoto ja raadioside seadistega.

Hävituselennuk on ühe- või kaheistmeline, varustatud kuulipildujatega. Peale kuulipildujate võidakse hävituselennukeid varustada ka kergete pommidega.

Pommituselennuk on kahe- või mitmeistmeline, varustatud kuulipildujatega või väiksekaliibri-lise suurtükiga ning suurema kandami pommidega.

§ 42. Lennuväe materjalosa on väga tundelik ja nõuab hoolsat korrashoidu.

Lennuväe tegevust mõjutavad ilmastiku tingimused. Tihe maapealne udu teeb lennu võimatuks. Kõva tuul, vihm, lumesadu ja madal pilvitus raskendavad ja piiravad lennuväe tegevust.

§ 43. Lennuväe organisatsiooni algüksuseks on lennuk. Lennukid koondatakse salkadeks. Salgas on kõik lennukid ühetüübilised. Ühe- või mitmetüübilised salgad koondatakse divisjonideks.

b) Ülesanded ja juhtimine.

§ 44. Lennuväe peamiseks ülesandeks on abistada väekoondisi ja väeliike nende ülesannete täitmisel. Nimetatud ülesande lennuvägi täidab:

- võideldes vastase õhujõudude vastu;
- muretsedes tarvilikke luureandmeid;
- teotsedes maapealsete märkide vastu.

§ 45. Võitlust vastase õhujõududega teostavad lennuväe hävituse- ja pommituseüksused. Luureüksused astuvad võitlusele vastase lennuväega siis, kui nad teisisi ei saa täita neile antud ülesandeid.

Hävituseüksused, teotsedes tarbekorral koos maapealsete õhukaitsevahenditega, tungivad kallale vastase luure-, hävituse- ja pommituseüksustele, takistades vastase lennuväe tema ülesannete täitmisel. Sellega hävituseüksused võivad kaitsta sõjaliselt tähtsaid punkte ja oma vägesid vastase kallaletungide vastu õhust. Edukaks tegevuseks on tarvilik, et hävituseüksused õigeaegselt saaksid teateid õhuvaenlase lähenemisest.

Peale selle hävituseüksused võivad abistada oma luure- ja pommituseüksusi nende ülesannete täitmisel.

Pommituseüksused võtavad osa võitlusest vastase õhujõududega, pommitades ta aerodroomi ja lennubaase.

§ 46. Luureandmeid koguvad lennuväe luureüksused vaatlusega ja pildistamisega õhust. Luureüksused harilikult on diviisiülema käsutuses. Brigaadiülema käsutusse antakse määratud operatsioonide läbiviimiseks tarvilik arv luureüksusi või luure-lende. Väekoondise staap peab selle eest hoolt kandma, et lendur ja vaatleja enne väljalendu oleksid täpsalt informeeritud olukorrast ja neile antud ülesandest.

§ 47. Maapealsete märkide vastu võivad teotseda nii lennuväe luure- kui hävituse- ja pommituseüksused.

Luureüksused ühes luuretegevusega võivad tulistada ja pommitada lahtisi maapealseid märke, nagu vägede ja vooride kolonne rännakul, koondisi puhkusel j.n.e.

Hävituseüksused, teotsedes madalalt, võivad tulistada suuremaid lahtisi märke maa peal, nagu rännakukolonne, eriti mõjuvalt aga ratsaväe kolonne, voorisid, autokolonne, aerodroomidel lahtiselt seisvaid lennukeid j.n.e. Erijuhtudel hävituseüksused võivad võtta osa ka maapealsest võitlusest, teotsedes koos jalaväega vastase varuosade, suurtükiväe ja ratsaväe vastu.

Pommituseüksuste ülesandeks on:

- hävitada mitmesuguseid tähtsaid märke vastase tagalas, nagu raudteejaamad, aerodroomid, sõjatagavarade asukohad j.n.e.;
- segada vastase liiklemist ja tegevust tagalas, nagu vägede väljalaadimised, varude ja vooride liikumised j.n.e.;
- tarbekorral võtta osa maapealsest võitlusest koos jalaväega, pommitades eeskätt rajoone, kuhu ei küüni suurtükiväe tuli.

Pommituseüksuste määramisel tuleb pidada silmas, et mõjuvate tagajärgede saavutamine nõuab pommituseüksuste kasutamist hulgaliselt.

Lennuväe pommituseüksused antakse väekoondise juhi käsutusse kindlate ülesannete täitmiseks.

§ 48. Lennuväe ülesannete täitmine nõuab ettevalmistust, seepärast tuleb lennuväe üksusi aegsasti informeerida eelseisvast ülesandest. Ülesannete edukaks täitmiseks on tarvilik, et side juhi ja tema käsutuses teotseva lennuüksuse ülema vahel oleks pidev. See saavutatakse eelaerodroomide ja maandumiskohtade valikuga võimalikult lähemale väekoondise KP-le ning side tagamisega kõigi abinõudega. Pealetungil ja taandumisel tuleb aegsasti toimetada uute eelaerodroomide ja maandumiskohtade valikut ja ettevalmistamist.

Lennuväge tuleb kasutada kokkuhoidlikult ja ettenägelikult, hoolitsedes selle eest, et lahingu otsustavatel hetkedel ja kohtades oleks küllaliselt lennukeid vajalikkude ülesannete täitmiseks.

G. Õhukaitse.

a) Õhukaitsest üldse.

§ 49. Õhukaitse eesmärgiks on tagada sõjaliselt tähtsate punktide, vägede ja tagala-asutiste julge-olek õhust.

Õhukaitset peavad korraldama kõik kaitseväge osad ja asutised nende käsutuses olevate vahenditega igal ajal ja igas olukorras, ilma erilist korraldust ootamata.

Õhukaitse saavutatakse:

- moondamisega;
- õhuvaatlusega;
- maapealsete relvade tulega;
- lennuväe hävituseüksuste tegevusega.

§ 50. Moondamise otstarbel õhuvaenlase vastu kaitseväge osad ja asutised liikumisel ja kohapeal asudes:

- kohanevad ümbruskonnale, kasutades selleks maastiku omadusi, valgustuse ja ilmastiku tingimusi; kohanemist hõlbustab tegevus öösi ja paiknemine hajutatult;
- võtavad tarvitusele abinõud, et viia vastane eksiarmamisele nende asukohta, tegevuse ja kavatsuste kohta; see saavutatakse sõjasaladuste hoidmisega ja näilikkude tööde abil.

§ 51. Õhuvaatluse eesmärgiks on õigeaegselt hoiatada vägesid ja asutisi õhuvaenlase ilmumisest.

Õhuvaatlust toimetavad õhuvaatlusepostid (ÕVP). Õhuvaatlusepostide võrk organiseeritakse üleriiklikult. Väeliikides õhuvaatlust toimetavad õhukaitsepostid.

ÕVP varustatakse abinõudega õhuvaenlase vaatlemiseks ja kuulamiseks ning sidevahenditega teadete kiireks edasiandmiseks.

ÕVP asetatakse niisugustesse maastikupunktidesse, kust on tagatud laiem ringvaade.

§ 52. Maapealseteks õhukaitserelvadeks on õhukaitse-suurtükivägi, õhukaitse-kuulipildujad ja selleks kohastatud harilikud kuulipildujad. Teatavatel juhtudel madalalt teotsevad lennukeid võib tulistada püssidest. Erijuhtudel õhukaitseks võib kohastada harilikke suurtükke, asetades neid erilistele alustele.

§ 53. Õhukaitse-suurtükiväge ja õhukaitse-kuulipildujaid kasutatakse sõjaliselt eriti tähtsate punktide kaitseks. Õhukaitse-suurtükivägi ja õhukaitse-kuulipildujad moodustavad patareid. Õhukaitse-suurtükiväepatareid on koondatud gruppidesse. Õhukaitsegrupp võib kaitsta maa-ala ulatusega rinnetpidi ja sügavuti 8—14 km.

§ 54. Väeliikide koosseisus võivad olla ette nähtud kas õhukaitse-kuulipildujad või õhukaitseks kohastatud kuulipildujad. Punkte, kus need kuulipildujad on üles seatud väeliikide julgestamiseks, nimetatakse õhukaitsepostideks (ÕKP).

ÕKP ülesanne on teha kindlaks õhuvaatlusega vastane õhus ja hävitada ta mõjuv tule piirkonda ilmumisel. Ühtlasi ÕKP hoiatavad kaitstavaid vägesid ja asutisi õhuvaenlase ilmumisest. Selleks ÕKP peab omama kindla ja pideva side selle osaga või asutisega, mida ta kaitseb.

Õhualarmiks kasutatakse rida lühikesi, järske helisignaale, mis antakse edasi viledega või muude abinõudega.

ÕKP-delt kaitstavad rajoonid on piiratud hariliku kuulipilduja mõjuv tule ulatusega, s.o. kuni 1000 m.

b) Õhukaitse liikumisel.

§ 55. Päevase rännaku julgestamist õhuvaenlase vastu kolonnijuht korraldab ÕKP väljapanemisega kolonni kogu liikumise ajal. Eriliselt tuleb hoolitseda vooride ja autokolonnide julgestamise eest.

Madalalt teotsevate lennukite tulistamiseks püssidest ja kerge-kuulipildujatest määratakse igas pataljonis õhukaitserühmad.

Antud ülesannet ja õhuvaenlase tegevust silmas pidades, korraldatakse kolonnide liikumine hajutatult, kasutades varjumiseks vähemaid teid ja jalgradasid. Korralduse liikumiseks hajutatult teeb kolonnijuht.

Lennuki lähenemisel kolonnile viimane alarmeeritakse viibimata. Liikumine jääb seisma, kui ei ole võimalik teda jätkata varjatult või kaitstult. Vankrid, autod ja hobused peatuvad teedel võimaluse korral varjatult. Jalavägi varjub, kasutades selleks teeäärseid esemeid.

Lennuväe hävituseüksusi kasutatakse võimalust mööda suuremate kolonnide julgestamiseks õhust.

§ 56. Vägede vedude korraldamisel raudteel või autodel, veetava väeosa ülem teeb korralduse õhukaitse organiseerimiseks peale- ja mahalaadimise kohtades. Peale selle vägede suuremad peale-ja mahalaadimised jaamades kaitstakse väekoondise ülema korraldusel õhukaitsepatareidega või lennuväe hävituseüksuste tegevusega.

Päevasel liikumisel ešelonid ja autokolonnid on kaitstud ÕKP-dega, mis asetatud platvormvagunitele ja autodele. Autokolonnides määratakse õhukaitserühmad madalalt teotsevate lennukite tulistamiseks püssidest ja kerge-kuulipildujatest.

d) Õhukaitse puhkusel.

§ 57. Asudes puhkusele, garnisoniülem (bivakiülem) määrab:

- õhukaitsepostide arvu ja asukohad ning kes on kohustatud neid välja panema;
- liikumise korra garnisoni piirides, et hoida ära puhkavate vägede paljastamist vastase õhuvaatluse poolt;
- erikorraldused õhu- ja gaasialarmi puhuks.

e) Õhukaitse lahingus.

§ 58. Lahingus esijärgus maastikule kohanenud, hõredais lahingukordades teotsevaile jalaväe-, suurtükiväe- ja ratsaosadele, samuti soomusautodele ja tankidele kallaletung õhust on vähe kardetav. Õhuvaatlust siin toimetavad lahinguvälja vaatlejad. Võitlusest vastase väga madalalt lendavate lennukitega võtavad tarbekorral osa kerge- ja raske-kuulipildujad.

Väeosade staapide, suuremate varude asukohtade, suurtükiväeliste koondiste, varustuse väljaandmise punktide, vööriosade jne. kaitseks määratakse vastavate juhtide korraldusel ÕKP.

Punktides, kus on tarvilik takistada vastase õhuluuret, väekoondise juht, eesmärgiga hoida saladuses meie kavatsusi, organiseerib õhukaitse tema käsutuses olevate abinõudega, kasutades selleks lennuväe hävituseüksusi ja õhukaitsepatareisid.

§ 59. Ühes õhukaitsega liikumisel, puhkusel ja lahingus tuleb organiseerida ka esimese arstiabi andmine gaasitatuile ja haavatuile ning nende evakueerimine tagalasse.

H. Ratsavägi.

§ 60. Ratsaväerügement koosneb staabist, ratsaeskadronidest, rk-eskadronist, suuskraatturi-eskadronist, erikomandodest ja tagalaosadest.

Ratsaväerügement võib täita operatiivgrupi ülesandeid. On kasulik kõvendada teda kergete osadega teistest väeliikidest.

Kui kaks või kolm eskadroni koondatakse ühise juhatuse alla, siis nad moodustavad ratsaväedivisjoni.

§ 61. Ratsavägi võib teotseda lahingus ratsa ja jala. Ratsavägi omab suure liikuvuse. Ratsaväe liikuvus oleneb hobuse jõust, mida ei tohi üle kulutada. Lahtisel maastikul ratsanik on raskesti moondatav ja hõlpsasti tabatav ka suuritel kaugustel. Tegevust ratsa raskendavad soine maastik, tihedad metsad ja sügav lumekate.

Ratsaosad astuvad lahingusse ratsa viivitamatult siis, kui on võimalik tabada vastast ootamatult. Isegi vähemate ratsaosade ootamatu, hoogus kallaletung vastase tiival, jälitamisel ja katteülesannete täitmisel võib anda häid tagajärgi.

Lahingu ratsa otsustab julgestijuhitud, kiire, lühike löök peamiselt terarelvaga.

Vastase tule mõju teeb võimatuks lahingu ratsa siis, kui ei ole korda läinud saavutada ootamatust. Lahing ratsa on võimalik harilikult ainult vähemate ratsaväe üksustega.

§ 62. Oma tulejõudu ratsavägi kasutab teotsedes jalastatult. Tarvidus määrata sealjuures osa meeskonnast hobuste juurde vähendab jalaväelahingust osavõtva ratsaväe arvu.

Ratsaväe peamised tegevusealad on luure, teotsemine tiibadel, kätteülesanded ja jälitamine. Nende ülesannete täitmisel ta võib teotseda ratsa ja jala, kas iseseisvalt või koos teiste väeliikidega.

I. Soomusvägi.

§ 63. Soomusväe hulka kuuluvad soomusrongid, tankid ja soomusautod.

a) Soomusrongid.

§ 64. Vastavalt relvastusele soomusrongid jagunevad kergeteks ja rasketeks. Kerge ja raske rong koos moodustavad divisjoni, mis koosneb löögiosadest ja baasist. Löögiosade koosseisu kuuluvad vedur, suurtüki-, kuulipildujate- ja dessantvagunid ning platvormid.

Baas koosneb vedurist, elamis- ja majanduse-vaguneist.

§ 65. Soomusrong on kiirestiliikuv võitlusevahend. Ta mõjub oma suurtükkide ja kuulipildujate tulega; meeskond on kaitstud ka soomust läbistavate püssikuulide ja mürsukildude eest.

Soomusrongi dessantosad teotsevad ühistel alustel jalaväega.

§ 66. Soomusrong kujutab endast suurt märki, mis liigub raudteeliinil. Raudteeliini asukoht on harilikult täpsalt teada vastasele ning seetõttu hõlpsasti purustatav. Soomusrong ei ole võimas pidama kestvaid tulelahinguid vastasega, kellel on tugev suurtükivägi, vaid ta peab püüdma mõjuda ootamatult. Soomusrongi ohtlikumaks vastaseks on väljasuurtükivägi, mis moondatult asetatud raudtee lähedusse ning teda võib tabada täpsalt ettevalmistatud tulega.

§ 67. Soomusronge kasutatakse peamiselt järgmiste ülesannete täitmiseks:

- kätteülesannete teostamisel;
- lühikeste, äkiliste kallaletungide teostamisel, mille eesmärgiks on üksikute tähtsamate punktide vallutamine;
- võitluses vastase soomusrongidega;
- taandumislahinguis ja jälitamisel;
- rannakaitse teostamisel;
- raudteeliinide, sildade ja tähtsate sõlmjaamade kaitsmisel.

b) Tankid.

§ 68. Tank teotseb tulega ja murdejõuga. Tulega—kuulipildujatest või väiksekaliibrilistest suurtükkidest, liikumisega ja murdejõuga — murdes tõkkeid ja vastase vastupanusid.

Tankid jagunevad rasketeks ja kergeteks. Tankide kasutamine lahingutegevusel oleneb nende liikumiskiirusest, relvastusest ja raskusest.

Tankide taktikaliseks üksuseks on rühm, mis teotseb alati koos. Rühmad on koondatud kompaniteks.

§ 69. Tank võib teotseda mitmekesisel maastikul. Ta on võimas murdma traattõkkeid, ronima üle kraavidest ja kaevikuist.

Suurekaliibrilise suurtükiväe tulega purustatud maastik, järsud lüngud, sügavate ja laiade kaevikute rägastik, samuti läbimatud sood, tihe, tugev mets ja sügavad veekogud moodustavad läbimatu tõkke kergetele tankidele. Sügav lumi raskendab kergete tankide tegevust.

Tanki soomus on läbistamatu ka soomust läbistavatele kuulidele ja mürskude kildudele.

Tanki meeskond on keskpärastes vaatlemise ja sihtimise tingimustes.

§ 70. Tank on pealetungi-võitlusevahend. Tankid määratakse harilikult jalaväe ja ratsaväe käsutusse. Tankid, kasutatult hulgaliselt, ootamatult, küllalt laial rindel ja kohasel maastikul julge ja hästiõpetatud jalaväe kasuks, võimaldavad murda ka tugeva vastupanu.

Kiirestiliikuvate kergete tankide kasutamine koos jalaväeosadega või kergete koondiste

koosseisus annab häid tagajärgi lähenemisel ja kontakti loomisel vastasega, luurel, jälitamisel ja ootamatuil kallaletungidel.

d) Soomusautod.

§ 71. Soomusautosid on kahte tüüpi:

— teedel liikuvad,

— teedel ja maastikul liikuvad. Soomusautod on relvastatud kuulipildujatega

või ühe kuulipildujaga ja väiksekaliibrilise suurtükiga. Meeskond soomusautos on varjatud jalaväe tule ja kergete mürskude kildude eest.

Soomusautosid harilikult kasutatakse rühmadena. Erijuhtudel soomusautosid võib kasutada üksikult.

§ 72. Soomusautode tuli on mõjuv ainult lahtiste märkide pihta lähedail kaugustel. Soomusautod ei suuda iseseisvalt läbi viia pikema vältusega tule-võitlust.

Teedel liikuvate soomusautode tegevus on rippuv teedevõrgust, teepinna omadustest ja teede laiusest, samuti sellest, et teid on võimalik sulgeda ja lõhkuda.

§ 73. Soomusautod harilikult määratakse jalaväe või kergete osade käsutusse nende ülesannete täitmiseks, mis nõuavad kiiret ja otsustavat tegevust. Teotsedes koos luursalkadega, eel- või järelväe osadega, soomusautod võivad tuua suurt kasu luure- ja julgestuseülesannete täitmisel, jälitamise- ja taandumismanöövri läbiviimisel. Rännakul soomusautosid võib kasutada sidepidamiseks lahus-liikuvate kolonnide vahel.

J. Insenerivägi.

§ 74. Inseneriväe ülesandeks on väekoondiste ja teiste väeliikide abistamine lahingus, puhkusel ja liikumisel.

Vastavalt erialalistele ülesannetele insenerivägi koosneb side-, pioneeri-, gaasikaitse- (g-) ja teede-osadest.

Sideosad on koondatud kompanitena sidepataljonidesse. Pioneeri-, gaasikaitse- ja teedeosad moodustavad pioneeripataljonid.

§ 75. Sideosade ülesandeks on tehniliste sideühenduste loomine ja alaline sideteenistus nendel ühendustel. Sideosad määratakse väekoondiste ja väeosade käsutusse.

§ 76. Pioneeriosade ülesandeks on:

— kaitsepositsioonide organiseerimine;

— maanteede ja sildade ehitamine, parandamine ja korrashoidmine;

— teiste väeliikide abistamine lahingus;

— purustuse ja miinitööd.

§ 77. Pioneeriosad teotsevad kas iseseisvalt või teiste väeliikide käsutuses.

Teotsedes iseseisvalt, pioneerid saavad oma ülesanded sellelt juhilt, kelle käsutuses pioneeriosad asuvad. Ühtlasi pioneeriosade juht t ö ö j u h i n a saab enda käsutusse tarvilise arvu lisatööjõudu ja abinõusid. Ülesande andmisel pioneeridele juht peab arvestama tööde ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks vajalikku aega.

Tööjuht on täielikult vastutav tööde organiseerimise, tähtaegse täitmise ja ehitiste kõlblikkuse eest. Antud ülesannet pioneerid täidavad, pidades ühendust selle väeosaga, mille kasuks nad töötavad.

Pioneerid määratakse teiste väeliikide käsutusse kindlate ülesannete täitmiseks. Niisugusel puhul pioneeride juht vastutab töö tehnilise, organisatsioonilise ja konstruktiivse külje eest. Töö õigeaegse täitmise eest on vastutav selle osa juht, kelle käsutuses pioneerid on.

§ 78. Pioneeriosade killustamine on harva kasulik. Kõige vähemaks iseseisvaks üksuseks pioneeri-tööde täitmisel on pioneerirühm. Ainult erijuhtudel pioneeriosi võib anda teiste väeliikide juurde ka vähemate üksustena — kuni jagu —, peamiselt nende määramisel esijärgu kompanite, patareide ja jalaväe eelosade käsutusse.

§ 79. Väekoondise insener ja väeosale juurdeantud pioneeriosa juht koordineerivad ja juhivad väeosa pioneeritöid, muretsevad materjale, tööriistu ja veoabimõusid. Nad on kohustatud esinema

juhile ettepanekutega pioneeriosade kasutamise kohta.

§ 80. G-kompanid väekoondise käsutuses täidavad neile määratud erialatöid. Tarbekorral nad abistavad väeliikide g-osi.

Raudteekompanid teotsevad oma erialal kaitseväge vedusid korraldavate asutiste käsutuses.

Maanteeosad teotsevad väekoondise juhi käsutuses.

Helgiheitjaosi kasutatakse maapealsete märkide ja ohumärkide valgustamiseks suurtükiväe või jalaväe öisel tulistamisel ja valgustuskatte loomiseks positsioonide ees.

K. S õ j a g a a s*).

a) Iseloomustus ja kasutamine.

§ 81. Gaasikallaletungi eesmärgiks on:

- hävitada vastase elavjõude (mürgised gaasid);
- teha vastane ajutiselt võitlusevõimetuks või teda demoraliseerida (ärritavad ja pisaraidtekitavad gaasid);
- sulgeda teatud rajoonid, nagu teede sõlmpunktid, kitsustikud j.n.e. pikemaks ajaks mürkainega (söövgaasid).

§ 82. Sõjagaasi kasutamine oleneb ilmastiku ja maastiku tingimustest. Suur niiskus õhus vähendab mõnede sõjagaaside mõju, kuna see teistel (söövgaas, arsiinid j.n.e.) koguni suureneb, sest niiskus surub gaasipilve madalale. Yperiiit

*) Vaata lisa nr. 2.

haihtub ja laguneb aeglaselt, püsides mitu päeva ka vihma all. Ühtlaselt puhuv väikese kiirusega tuul — kuni 5 m/sek. — soodustab gaaside tarvitamist, kuna tugevad puhangud ja vertikaalsed õhuvoolud gaasi laiali ajavad ja seega tema mõju vähendavad.

Õhutemperatuuri tõus suurendab sõjagaaside auru koondust. Sõjagaase, mida tarvitatakse udu või suitsu näol, võib kasutada ka külmal ajal.

Sõjagaas on raskem õhust, mispärast ta maastikul valgub madalamatesse kohtadesse. Seega lohud, orud, kaevikud, mürsuaugud j.n.e. on eriti gaasiohtlikud. Metsas, võsastikus, linnades, küldes j.n.e. gaas püsib kauem kui lahtisel maastikul. Ainult suured veekogud — mitte vähem kui 2 km — suudavad takistada gaasilaine liikumist. Soine maapind raskendab gaasimürskude ja miinide kasutamist.

§ 83. Gaasikallaletunge teostavad harilikult suurtükivägi ja lennuvägi. Peale selle gaasikallaletungi võib läbi viia:

- gaasilainete laskmisega gaasipudeleist;
- gaasimiinide heitmisega gaasipildujaist;
- gaasi sisaldavate käsi- ja püssigranaatide pildumisega.

Suurtükivägi teostab gaasikallaletunge kogu oma tuleulatuse piirides. Mõjuv gaasitulistamine nõuab suurel arvul laskemoona. Ta on kasulik siis, kui läheb korda tabada ootamatult vastase suurtüki-väge, varusid, puhkusel asuvaid koondisi j.n.e.

Ka on kasulik mürgitada püsivate mürkainetega taktikaliselt tähtsaid rajoonid maastikul, takistades ja viivitades sellega vastase manöövrit.

Lennuvägi teostab gaasikallaletunge harilikult kaugete, sügaval tagalas asuvate märkide pihta.

Gaasilainete laskmine gaasipudeleist ja gaasimiinide heitmine gaasipildujaist on teostatav peaaesjalikult positsioonisõja oludes. Manööversõjas soodsail juhtudel võib kasutada väikseid seljaskantavaid gaasipudeleid ja kergeid miinipildujaid.

b) Gasikaitse.

§ 84. **Gaasikaitset on kohustatud korraldama kõik kaitseväge osad ja asutised nende käsutuses olevate abinõudega igas olukorras nii rindel kui tagalas, ilma erilist korraldust ootamata.**

Gaasikaitse eesmärgiks on:

- koguda andmeid ilmastiku ja maastiku gaasiohtlikkuse kohta, samuti vastase võimalustest ja kavatsustest sõjagaasi tarvitamiseks antud rajonis;
- halvata sõjagaasi mõju tehniliste vahenditega ja taktikaliste võtetega.

§ 85. Andmete kogumine ilmastiku kohta sünnib meteoroloogiliste vaatluste abil, mida toimetavad väekoondiste ja väeosade käsutusse antud meteoroloogiajaamad. Kogutud andmed, samuti ilmastiku kohta tehtud ennustused teatatakse kõigile osadele ja asutistele.

Andmete kogumine maastiku ja vastase kohta sünnib gaasiluure ja gaasivaatluse abil.

Gaasiluure organiseeritakse koos väeliikide luurega. Seda toimetavad erimeeskonnad, kes teotsevad koos jalaväe, ratsaväe ja suurtükiväe luureosadega. Õhuluure aitab kaasa gaasiluurele sel teel, et ta paljastab vastase gaasikallaletungi-ettevalmistusi.

Gaasivaatlust

toimetab gaasiluure ja gaasivaatlusepostide (GVP) võrk, mis on järgustatud sügavusse. Gaasivaatlus organiseeritakse igas kompanis, patareis, eskadronis ja neile vastavais üksustes ning asutistes nii rindel kui tagalas.

Gaasiohu korral gaasivaatlejad alarmeerivad viibimata need osad ja asutised, kelle poolt nad on välja pandud. Gaasialarmi signaaliks tarvitatakse rida pikki venitatud helisignaale, mis antakse edasi sireenidega või teiste venitatud helisid tekitavate abinõudega.

Tagalas gaasivaatlust on kasulik organiseerida koos õhuvaatlusega ja õhukaitsega.

§ 86. Gaasikaitsevahendid jagunevad individuaalseiks ja kollektiivseiks.

Parimaks individuaalseks gaasikaitsevahendiks on hästi korrashoitud gaasitorbik ja gaasikindel ülikond, vastavalt sõjagaasi omadustele.

Kõik kaitseväelased peavad suutma täita gaasi-torbikuis kõiki neid ülesandeid, mis nad täidavad oma ala kohaselt.

Kollektiivse gaasikaitse abinõudena ja võtetena esinevad gaasikindlad varjendid, desinfektsiooni korraldamine väljalastud gaasi hävitamiseks, meteoroloogiliste vaatluste, gaasivaatluse ja gaasiluure toimetamine.

Väekoondise staap, jälgides vastase ettevalmistusi gaasi tarvitamiseks:

- hoiatab väeosi aegsasti gaasiohust;
- täiendab väeosi ja asutisi gaasikaitsevahenditega, eriti gaasiohtlikkudes rajonides;
- organiseerib õigeaegselt esimese abi andmist ja gaasist kannatanute evakueerimist.

Tehtud korralduste, samuti gaasidistsipliini nõuete täppis täitmine kõikide poolt on gaasikaitse edukuse eeltingimuseks.

§ 87. Gaasikaitse tuleb teostada võimalikult aktiivselt. Gaasiluure ja vaatluse abil avastatud vastase gaasikallaletungi-ettevalmistused aetakse nurja suurtükitelega või ootamatu kallaletungiga neile rajoonile, kus ettevalmistus on tähele pandud.

Kui mürgitatud alad ja punktid on õigeaegselt kindlaks tehtud, sus pealetungijal harilikult läheb korda neid vältida, ilma et see tooks suuri takistusi ja viivitusi tegevuses.

Gaasi tarvitamine vastase poolt ei või olla põhjuseks loobuda antud ülesande täitmisest, mida peab tagama kindel juhtimine, väeosade ja asutiste alaline gaasivalmisolek.

4. peatükk.

Vägede juhtimine.

A. Juhtimisest üldse.

a) Juht ja ta staap.

§ 88. Juhtimise eesmärgiks on algatada, ette valmistada ja läbi viia lahingu-tegevust. Lahingutegevuse läbiviimisel juhtimise peamiseks ülesandeks on kokkukõlastada antud ülesande ja olukorra piirides alluvate juhtide ja juhi käsutuses olevate väeliikide tegevus. Juhtimist teostab juht oma staabi kaasabil.

§ 89. Juhi isik omab määrava tähtsuse juhtimise teostamisel. **Juhi püsiv tahe, iseloomu kindlus, kutselised võimed ja vastutuserõõm on peamised moraalsed toed, mis kannavad lahingutegevust.**

Juhtimise teostamisel alaliselt muutuvast lahinguolukorras ei ole mõeldav šabloon. Eeskirjades leiduvaid üldisi põhimõtteid juht peab oskama kasutada arukalt ja olukorra kohaselt.

§ 90. Staap abistab juhti ta ülesande täitmisel. Staap valmistab ette juhtimiseks tarvilikke andmeid, koostab juhilt antud käsud ja valvab selle järele, et need leiaksid täitmist väeosades ja asutistes.

Staabi tegevust juhib staabiülem. Staabiülem on juhi lähim abiline juhtimise alal. Ta peab omama juhi täielise usalduse.

b) Otsustamine.

§ 91. Juhi tähtsaimaks ülesandeks on teha otsus tegevuseks. Otsustamine on juhi ainuõigus. **Juht kannab vastutust tehtud otsuse tagajärgede eest.**

Aluseks juhi otsusele on temale antud ülesanne ja olukord niisugusena, nagu see on kujunenud otsuse tegemise ajaks.

§ 92. Ülesanne antakse kõrgemalt juhilt või ta kujuneb olukorrast. Ülesandesse juht peab süvenema, püüdes teda mõista mitte ainult temale alluva osa tegevuse seisukohalt, vaid pidades silmas ka kõrgema juhi üldisi kavatsusi. Ühtlasi antud ülesannet tuleb kaaluda kokkukõlas naabrite tegevusega. Juht peab tegema kõik temast oleneva antud ülesande täitmiseks.

Kui juht on veendunud, et antud ülesanne ei vasta olukorrale, siis ta peab olema valmis teotsema iseseisvalt oma parima arusaamise järgi ja olukorra kohaselt, pidades silmas tegevuse üldist eesmärki. Tehtud otsusest juht teatab viibimata naabritele ja kannab ette kõrgemale juhile.

§ 93. Olukorra hindamisel ülesande seisukohalt tuleb arvestada vastast, oma jõude, maastikku, ilmastiku ja aja tingimusi.

§ 94. Teated vastase tegevuse kohta on sageli puudulikud ja üksteisele vastukäivad. Otsuse tegemisel harilikult pole võimalik kaaluda vastase kavatsusi, vaid ainult ta tegevuse-võimalusi. Neid eelarvamusteta hinnata ja õigel ajal ära kasutada oma tegevuse huvides on edu saavutamiseks olulise tähtsusega.

§ 95. Oma jõudude hindamisel tuleb suhteliselt vastasega arvestada nende arvu, moraalsel tugevust, abinõusid, asetust ja valmisolekut lahinguks. Sealjuures tuleb silmas pidada oma tegevuse kokkukõlastamise tarvidusi naabrite tegevusega — naabritele abiandmise või neilt abisaamise võimalusi.

Otsustava ja osava juhtimise tunnuseks on alaline valmisolek teotsemiseks aktiivselt ka vähemate jõududega.

§ 96. Maastikku tuleb hinnata nii oma kui vastase tegevuse seisukohalt. Esialgne tutvunemine maastikuga sünnib kaardi järgi. Kuid juht peab kasutama kõiki võimalusi selleks, et enne tegevuse algust isikliku vaatlusega kohapeal tutvuneda vähemalt selle osaga maastikust, kus võib areneda tegevuse tähtsaim osa.

§ 97. Olles jõudnud selgusele selles, mida ülesanne kohustab tegema ja kuidas olukord võib takistada või soodustada ülesande täitmist, juht teeb otsuse tegevuseks. Otsus väljendab juhi tahet jõuda eesmärgile vaatamata vastase tegevusele. Otsuses peab olema selgesti väljendatud juhi manöövri-idee ja jõudude jaotus selle teostamiseks.

Ainult otsus, mille aluseks on lihtsad, selged ideed, võib anda tähtsaid tagajärgi.

§ 98. Juhi manöövri-idee väljendub otsustava suuna või koha määramises ning sellele vastavalt jõudude ja abinõude jaotamises, mille tagajärjel kujuneb tegevuse raskusepunkt lahingus.

Olla tugev kõikjal on võimatu. Juhtimise oskus seisab peamiselt selles, et saavutada ajutist jõudude ülekaalu õigel ajal ja kohas ning seda kasutada vastase ootamatuks hävitamiseks.

§ 99. Otsus peab olema tehtud niivõrra aegsasti, et selle põhjal antud korraldused jõuaksid

õigel ajal alluvateni. Et otsus sealjuures ei jääks maha sündmuste käigust, selleks juht peab püüdma ette näha sündmuste käiku ja selle järeldusi tegevusele.

Mida kõrgemal juhatuseastmel seisab juht, seda rohkem ettenägelikkust peab väljenduma ta otsuses.

B. Käsud, direktiivid ja teatised.

a) Käsk ja direktiiv.

§ 100. Juhi otsus väljendub käsus. Käsk peab sisaldama seda, mis alluval on tarvis teada temale antud ülesande täitmiseks. Käsk peab olema õigeaegne, täppis, võimalikult lühike ja selge. Ta ei tohi võimaldada mitmesugust arusaamist ülesandest ja tegevusest.

Määrares kindlaks ülesande, käsk harilikult jätab alluvale vabaduse valida tegevuseviisi.

§ 101. Käsud antakse alluvuse järjekorras. Kui sellest korrast olude sunnil ei ole kinni peetud, siis antud käsust teatatakse esimesel võimalusel sellele juhile, kellest mööduti käsu andmisel.

Käsk tuleb anda niiviisi, et teda ei tuleks muuta, kuid tarbekorral teda täiendatakse.

Aja võitmiseks antakse eelkäsud.

Eelkäsk valmistab ette tegevuse. Eelkäsus väeosadele harilikult teatatakse, millal olla valmis tegevuseks, tegevuse suund ja üldine eesmärk.

§ 102. Käsud jagunevad üld-, üksik- ja erikäskudeks.

Väekoondise üld- ehk operatiivkäsk antakse igal juhul, kui seda võimaldab olukord. Ta jaguneb I ja II osaks.

Operatiivkäsu I osa sisaldab teateid olukorrast, juhi manöövri-idee ja ta korraldusi operatiivalal.

Operatiivkäsu II osa sisaldab juhi korraldusi tagala korraldamise alal.

Operatiivkäsk tarbekorral täiendatakse tabelitega, skeemidega ja muude graafiliste lisadega.

Üksikkäsud antakse üksikutele väekoondistele, osadele ja väeliikidele. Üksikkäsk sisaldab ühe väekoondise, osa või väeliigi ainuülesande ning selle ülesande täitmiseks ja koostööks naabritega vajalikud teated olukorrast.

Erikäskudega korraldatakse mitmesugused eri-tegevused, nagu: side, luure, õhukaitse, välikind-lustamine, üksikud alad tagala korraldamisel j.n.e.

§ 103. Väeosaulem ja temast kõrgemad juhid annavad oma käsud harilikult kirjalikult.

Suuliselt või telefoni teel saadud käsu sisu ja andmise aeg kirjutatakse üles lühidalt, kusjuures ülesanne märgitakse sõnasõnalt. Suuliselt antud käsust õiget arusaamist tuleb alati kontrollida.

§ 104. Käsus peavad olema tähendatud käsu-andmise aeg (aasta, kuupäev, kellaeg) ja koht, kasutatud kaart, käsuandja (ametikoht, auaste ja nimi) ja kellele käsk antud (ametikoht, auaste ja nimi).

Maastiku esemete asukoht tuleb käsus määrata ilmakaarte järgi. Kaardil raskesti leitavate esemete asukoht tuleb tähendada koordinaatidega või suuremate esemete abil. Tuleb hoiduda ebatäpsate sõnade eest, nagu „koidu ajal”, „vastavalt olukorrale”, „püüda” j.n.e.

§ 105. Direktiiviks nimetatakse juhi korraldust, mis määrab üldjoontes alluvate tegevuse pikema aja peale.

Direktiivis harilikult tähendatakse:

- olukord;
- üldise tegevuse eesmärk;
- alluva tegevuse eesmärk;
- juhi nõuded alluva tegevuse kohta.

b) Teatised.

§ 106. Alluvate teatised ülemale on väga tähtsaks allikaks, kust juht hangib teateid olukorrast ja sündmuste käigust. Teatis peab sisaldama õigeid andmeid ning ta tuleb saata õigeaegselt. Teatises märgitakse täpsalt teadete saamise allikas, eraldades kindlad teated vähem usaldatavaist.

§ 107. Teatised esitatakse reeglina alluvuse järjekorras. Side katkemisel vahetu ülemaga teatis

tuleb saata järgmisele kõrgemale ülemale, kes on kohustatud sellest informeerima teatise saatja vahetut ülemat. Ühenduse kordaseadmisel alluv on kohustatud saatma teatise ka vahetule ülemale.

Teatise sisu ja saatmise aja üle otsustavad nende saatjad. Igal juhul tuleb teatada:

- vastasega kokkupuutumisest;
- ülesande täitmisest;
- vastase ootamatust kallaletungist.

Teatis, mille esitamise tähtaeg on määratud juhi poolt, nimetatakse tähtajaliseks. Tähtajaliste teatiste sisu võib olla määratud juhi poolt. Teatised naabritele saadetakse kas kindlaksmääratud aegadel või tarviduse järgi. Peale selle naabritele saadetakse ära kirjad käskudest.

Teatiste koostamisel on maksivad samad nõuded kui käskude kohta.

D. Side.

§ 108. Vägede juhtimist lahinguolukorras võimaldab alaline ja pidev side, mille all tuleb mõista kõike seda, mis kindlustab juhile ühenduse ülematega, alluvatega ja naabritega ning aitab kaasa osade ja väeliikide tiheda koostöö saavutamiseks ühise ülesande täitmisel.

§ 109. Side aluseks on:

- ühine kindel võidutahe;
- kaitseväge ühine kasvatus ja väljaõpe;
- täpsad käsud kindlate ülesannetega;
  - alaline vastastikune informeerimine olukorrast.

Sidet suurel määral soodustavad juhtide isiklikud kokkusaamised.

§ 110. Kaitseväge ühine kasvatus ja väljaõpe loovad tiheda vaimlise side kaitseväelaste, osade ja väeliikide vahel, mis väljendub:

- kõikide ühtekuuluvusetundes, vastastikusel arusaamises ja usalduses;
- ühtlastes vaadetes ja tõekspidamistes lahingutegevuse põhiküsimuste kohta;
- Juntide, osade ja väeliikide harjumuses töötada koos, mõista ja tunda vastastikku üksteise vajadusi ning abistada üksteist.

§ 111. Sidepidamiseks kasutatakse peamiselt mitmesuguseid tehnilisi vahendeid. Peale selle kasutatakse: eriti määratud ohvitsere, vaatlejaid, virgatsid, koeri, postituvisid j.n.e., samuti leppe-märke ja signaale.

Naaberväekoondiste ja -väeosade juurde määratakse sideohvitsere, kelle käsutusse antakse vastavad sidevahendid.

Sidevahenditest ükski ei vasta täiel määral ülesseatud nõuetele. Iga sidevahend on kõige parem temale sobivas olukorras. Seepärast juht ei pea kunagi leppima üheainsa sidevahendi tarvitamisega, vaid peab looma kõikide olemasolevate sidevahendite kasutamise teel mitmekordse side.

§ 112. Side luuakse juhtide ja alluvate vahel sügavuti ja naaberosade vahel rinnetpidi. Tehniliste sidevahendite kasutamisel side rinnetpidi luuakse põhimõtteliselt vasakult paremale. See põhimõte ei vabasta juhti kohustusest otsida sidet ka oma vasakpoolse naabriga.

Iga juht on vastutav side eest alluvatega ja naabritega. Side katkemisel ka alluv on kohustatud otsima sidet oma ülemaga.

Väeliikide koostöötamisel korraldab sidet ja vastutab side eest see väeliik, mis on määratud teise väeliigi toetamiseks.

§ 113. On tarvilik, et iga juht tunneks tema käsutuses olevate sidevahendite tehnilisi võimeid ja taktikalise kasutamise võimalusi ning et sideosade juhid oleksid tuttavad staapide tööga ja väeliikide lahingutegevuse iseäraldustega.

Iga sidevahendi kasutamisel peab arvestama tema võimeid, väärtusi ja puudusi, pidades meeles, et sidevahendi mitteotstarbekohane kasutamine võib viia tema tegevuse lakkamisele.

E. Lahinguside.

§ 114. Lahinguside tagamiseks kõrvuti teotsevate väekoondiste ja väeosade tiibade vahele määratakse tarbekorral liiteosad. Liiteosa ülesandeks on:

- korraldada tiibade vahel pidev vaatlus, pannes tähele maastikku, vastase ja oma vägede tegevust;
- tõrjuda tagasi tulega ja manöövriga vastase sissetungikatsed.

Liiteosa määratakse kõrgema juhi poolt kas kõrvuti teotsevate osade koosseisust, või kõrgema juhi käsutuses olevast varust. Liiteosadeks määratakse jalaväe või kergeid osi. Liiteosa juhi ja alluvuse määrab juht, kes liiteosa määras. Liiteosa juhi määramisel tuleb pidada silmas nende osade tähtsaid ülesandeid lahingus.

§ 115. Pealetungil liiteosa liigub, kasutades maastikku, piirjoonte suunas umbes esijärgu-pataljonide kõrgusel.

Kaitsel liiteosad asetatakse vastupanupositsiooni sügavusse kohtadesse, mis soodustavad vaatluse ja flankeeriva tuleside korraldamist.

G. Juhi asukoht.

§ 116. Juhi asukoha valikul on mõõduandev kiire ja kindla side loomise võimalus eeskätt alluvatega, siis ülemaga ja naabritega.

Juhi jäämine liiga kaugele tahapoole raskendab side loomist ning on põhjuseks käskude ja teatiste hilinemisele. Juhi isiklik mõju osadele ja sündmuste käigule väheneb.

Juht peab olema alati hõlpsasti leitav.

§ 117. Juhtimise teostamiseks määratakse (KP), kuhu on koondatud kõik juhtimiseks tarvilikud abinõud. KP peab olema hästi moondatud vastase vaatluse eest ning soodustama side loomist vajalikkudes suundades.; Teed KP tähistatakse tarbekorral näitajatega ja*pealkirjadega.

Juhi ja staabiülema üheaegne lahkumine KP-st ei ole soovitatav. SKP-s peab olema alati teada, kuhu juht on läinud.

KP ümberpaigutamisel side ja juhtimine ei tohi katkeda. Uue KP asukohale luuakse enne juhi kohalejõudmist tarvilikud ühendused. Endisse KP jäetakse ohvitser saabuvate teadete ja käskude vastuvõtmiseks.

H. Sõjasaladuste hoidmine.

§ 118. Sõjasaladuste hoidmine on tarvilik, et varjata meie kavatsusi vastase eest.

Sõjasaladusi peavad hoidma kõik kaitseväelased. Samuti nad peavad olema tuttavad salaluure tähtsamate võtetega, et nende vastu võidelda.

§ 119. On valjult keelatud jutuajamises või isiklikes kirjades anda vanemaidki teateid oma vägede asetuse, tegevuse, jõudude, varustuse ja seisukorra kohta.

Osade, staapide ja asutiste lahkumisel oma asukohast kõik kirjavahetus ja dokumendid, mida ei võeta kaasa, tulevad ära põletada. Ühtlasi tulevad hävitada kõik tundemärgid, mis võimaldaksid vastasele või tema agentidele kindlaks teha selle osa, staabi või asutise olemasolu tähendatud rajoonis.

Kui lahkumine sünnib vastase otsesel surve, siis hävitatakse tarbekorral täielikult kogu kirjavahetus ja dokumendid.

§ 120. Lahingus kaitseväelane ei tohi kaasas kanda dokumente, mis vastasele võiksid olla kasulikud olukorra selgitamiseks. Vangi langedes kaitseväelane tohib teatada ainult oma nime, perekonnanime, auastme, sündimise aja ja koha. Kõik **muud teated on kahjulikud Vabariigile ja** nende andmine vastasele **tähendab riigi** äraandmist.

§ 121. Sõjasaladuste hoidmine nõuab erilist ettevaatust sidevahendite kasutamisel.

I. Vägede lahinguvõime alalhoidmine.

§ 122. Juhi ülesandeks on alal hoida ja tõsta vägede lahinguvõimet. Ta hoolitseb selle eest, et väeosades:

- leviks õige arusaamine sõja eesmärgist ning siseneks usk oma jõusse ja võimetusse;
- tõuseks ülemate autoriteet ja usaldus nende vastu;
- areneks kohusetunne ning ei nõrgeneks distsipliin;
- toitmine ja varustamine sünniks korralikult ja õigeaegselt.

§ 123. Sõja põhjust ja eesmärki tuleb selgitada igal soodsal juhul. Selgitustöö ei tohi kanda juhuslikku ilmet, vaid peab sündima järjekindlalt. Ta peab juhte ja sõdureid veenma tarviduses võidelda lõpuni, kaitstes oma riiklikku iseseisvust. Ühine tahe võita liidab kokku võitlejad ka kõige raskemal hetkel, tiivustades neid suurimaile jõupingutusele ülesseatud eesmärgi saavutamiseks. Niisugusel korral edu harilikult ei jää tulemata. **Eduka tegevuse tagajärjel kasvab väeosades usk oma jõusse ja usaldus oma juhi võimetusse.**

§ 124. Juhi autoriteet ja vägede usaldus tema vastu on tugeva, teadliku distsipliini ja hooga tegevuse kõige kindlamaks aluseks. Nad kindlustavad mitte ainult juhi käskude täpsat täitmist, vaid ka et ülemad ja alluvad, kui olukord seda nõuab, astuksid tegevusse oma isiklikul algatusel ning oleksid valmis kandma vastutust selle eest.

Vastastikune usaldus, toetatud distsipliinitundega, on see sisemine jõud, mis peab siduma väed juhiga üheks tervikuks niivõrra tugevasti, et neid ei suudaks lahutada vastase propaganda.

§ 125. Juhi alaline hool sõduri korraliku ja õigeaegse toitmise, kõige tarvilikuga varustamise, puhkuse ja meelelahutuse eest, alati kui olukord seda vähegi võimaldab, aitab hoida alal vägede kehalist jõudu ja tõsta nende moraali. Vägede armastus ja usaldus oma juhi vastu kasvab selle tagajärjel tunduvalt.

§ 126. Hoides kokku vägede jõudu, alaliselt kasvatades ja suurendades 'nende lahinguvõimet, **juht peab oskama nõuda alluvailt ülimat jõupingutust siis, kui olukord seda nõuab.**

5. peatükk.

Julgestus.

A. Üldalused.

§ 127. Julgestuse eesmärgiks on tagada vägedele tegevusevabadus. Väed peavad olema julgestatud igas olukorras. Julgestus peab:

- tagama vägedele julgeoleku vastase ootamatute kallaletungide eest nii maa pealt kui õhust;
- selgitades vastase tegevust, takistama teda koguda andmeid meie vägede kohta;
- kokkupõrkel vastasega kindlustama vägedele aega ja ruumi tegevusseastumiseks.

Vägede julgestus rännakul, puhkusel ja lahingus saavutatakse luurega, julgestuseosade tegevusega, õhukaitsega ja vägede otstarbekohase rühmitusega.

Peale väekoondise juhilt korraldatud üldise julgestuse kõik osad ja väeliigid julgestavad end vahetult.

§ 128. Vägede julgestamiseks, vastavalt ülesandele ja olukorrale, määratakse jõude kõigist väe-liikidest.

Julgestuseosade jõud kõigub 1/9— 1/3 jalaväest. Osi teistest väeliikidest määratakse tarviduse järgi.

Liig tugevate julgestuseosade määramine viib jõudude killustamisele.

§ 129. Julgestuseosa juhil tuleb oma ülesande täitmisel teotseda sageli iseseisvalt. Ta peab olema informeeritud juhi üldistest kavatsustest, et kokkukõlastada oma tegevust peajõudude tegevusega. Antud ülesande julgestuseosad täidavad igas olukorras kõige paremini siis, kui nad teotsevad aktiivselt ja hoogsalt.

§ 130. Erilist tähelepanu rännakul, puhkusel ja lahingus tuleb pöörata vägede tiibade julgestamisele, eriti siis, kui tiivad ei ole kaitstud naaber-osade tegevusega.

Naaber-osade olemasolul nendega tuleb tagada kindel, pidev lahinguside.

Naaber-osade puududes väekoondis katab oma lahtist tiiba selleks eriliselt määratud osadega.

Tiivakaitseks määratud osad asetuvad sügavuti ja rinnetpidi niiviisi, et vastaselt oleks võetud

võimalus haaravaks tegevuseks ja tagala ähvardamiseks. Selleks nad sulgevad lahtisele tiivale viivad teed ja liikumissuunad, organiseerides siin ühtlasi pideva luure ja vaatluse.

Raskesti läbipääsetav maastik tiibadel hõlbustab tiivakaitset.

B. Julgestus rännakul.

§ 131. Rännakul maapealse vastase mõjupiirkonnas osad harilikult julgestavad end:

- pealetungirännakul: rindelt — eelväega, tiibadelt — külgpattullidega, seljatagant — järelepattulliga;
- tiibrännakul: tiivalt, kust on oodata vastase kallaletungi — külgväega, liikumise suunas — eelväega või eelpattulliga, seljatagant — järelepattulliga;
- taandumisrännakul: seljatagant — järeleväega, eest — eelpattulliga, tiibadelt — külgpattullidega.

Peajõud oma vahetuks julgestamiseks tarbekorral saadavad välja piilkondi.

Kaugemale ette, vähemalt päevateekonnani, saadetakse väekoondise luure.

§ 132. Eelvägi peale § 127 ette nähtud ülesannete kõrvaldab teelt takistused, võimaldades peajõududele pideva liikumise.

Suurtükiväe, kergete osade ja pioneeride määramine eelväe koosseisu annab eelväele suurema iseseisvuse teotsemisel.

§ 133. Eelvägi katab peajõude jalaväe ja välja-suurtükiväe mõjuva tule eest. Ta kaugus peajõududest oleneb ülesandest, peajõudude ja eelväe suurusest, maastiku ja valgustuse tingimustest. Üldiselt eelvägi liigub nii kaugel ees, et peajõududele oleks võimaldatud eelväe õigeaegne toetamine, ilma et nad ise oleksid kistud eelväe lahingusse. Eelväe saba harilikult liigub 3—4 km kaugusel peajõudude kolonni algest.

§ 134. Eelvägi julgestab end rännakupattullidega: rindelt — eelpattulliga, tiibadelt — külgpattullidega. Eelväe peajõudude vahetuks julgestamiseks tarbekorral saadetakse välja piilkonnad.

Kui eelväkke on saadetud vähemalt üks pataljon, siis ta oma vahetuks julgestamiseks saadab: ette—eelsalga, külgedele — tarbekorral külgsalgad. Eel- ja külgsalka määratakse harilikult kuni üks jalaväekompanii, kõvendatud rk-rühmaga, pioneer- ja g-osadega. Eel- ja külgsalk julgestavad end rännakupattullidega.

Rännakupattulli määratakse harilikult jalaväe-rühm, tarbekorral kõvendatud rk-rühmaga. Eelpattulli juhiks määratakse ohvitser. Eelsalk ja eel-pattull liiguvad niisugusel kaugusel eelväe peajõududest, et viimased oleksid kaitstud jalaväe ootamatu tule eest. Pioneer- ja g-luure liigub koos rännakupattullidega.

Rännakupattull saadab välja eelpiilkonna ja tarbekorral külgiilkonnad, mille suurus on harilikult kuni üks jagu.

Kerged osad, mis on antud eelväe käsutusse, liiguvad harilikult rännakupattullide ees. Toimetades luuret ja vaatlust jalaväe osade ees, nad kergendavad viimastele julgestuseülesannete täitmist rännakul. Vastasega kokkupuutumisel jalavägi toetab viibimata kergeid osi.

§ 135. Eelväe tegevust juhib eelväe juht, kes harilikult liigub eelväe peajõudude juures. Isikliku vaatluse otstarbel eelväe juht liigub aegajalt koos eelsalgaga või koguni eelpattulliga.

Peajõudude liikumiskiiruse aeglustumise vältimiseks eelvägi teotseb kiiresti ja otsustavalt. Edasiliikumiseks eelväe osad kasutavad teid ja radasid senikaua, kuni seda võimaldab vastase tuli ja vaatlus.

§ 136. Järelepattulli ülesandeks pealetungirännakul on julgestada peajõude vastase ootamatute kallaletungide eest ja hoida alal korda kolonni taga.

Patrull liigub kuni 1 km kaugusel peajõudude kolonni sabast.

§ 137. Külgvägi liigub kõrvalteid mööda rööbiti peajõudude kolonniga. Liikumine sünnib kas pidevalt või hüpetega ühest soodsast maastikupunktist teise. Liikumiseks hüpetega külgvägi kas moodustatakse kergetest osadest, või iga järgneva hüppe sooritamisel määratakse uus külgvägi, kuna endine ühineb peajõududega.

Külgväe osade suuruse ja kauguse kohta peajõududest on maksivad samad põhimõtted, mis on

antud eelväe kohta. Külgvägi julgestab end: liikumise-suunas — eelpatrulliga, vastase suunas — külgsalgaga ja patrullidega.

§ 138. Järelväe peamiseks ülesandeks on, tõkestades vastase edasitungi, võimaldada peajõududele end temast lahti kiskuda ja ära minna. Selle ülesande täitmiseks järel vägi peab olema tarbekorral valmis vastu panema viimse võimaluseni, äärmisel juhul end sealjuures ohvriks tuues.

Mida visamat vastupanu nõutakse järelväelt, seda tugevam ja iseseisvam ta tuleb moodustada, pidades silmas, et peajõududel harilikult ei ole võimalik teda toetada. Põhimõttelikult järelvägi taandumisel moodustatakse tugevam kui eelvägi pealetungil. Järelvägi peab olema tugev oma tulejõult, kuid ühtlasi kiiresti liikuv, mis temale võimaldab end hõlpsasti lahti kiskuda vastasest ning aegsasti organiseerida uut vastupanu teisel.

Järelväe tulejõu tõstmiseks temale määratakse juurde küllalisel määral suurtükiväge ja soomusosi. Ratsaväe ja suuskurruri-osade juurdeandmine tõstab järelväe liikuvust. Järelväe koosseisu määratud jalaväele ja pioneeridele on kasulik anda kiiresti-liikuvaid veovahendeid. Pioneerid ja g-osad järelväe juures toimetavad vajalikke purustustöid ja korraldavad sulgusid teedel.

§ 139. Oma vahetuks julgestamiseks järelvägi moodustab järel- ja külgsalga või järel- ja külpatrullid — § 134 ettenähtud põhimõtetel.

Järelväe tegevust juhib järelväe juht.

§ 140. Eelpatrulli ülesandeks taandumisrännakul on kõrvaldada takistused liikumisel ja julgestada peajõude vastase ootamatute kallaletungide eest. Takistuste kõrvaldamiseks eelpatrullile antakse juurde pioneeriosi.

D. Julgestus puhkusel.

§ 141. Puhkusel asuvate vägede julgestamiseks selles suunas, kust on oodata vastase tegevust, pannakse välja puhkekaitse.

Puhkekaitse jõud, koosseis ja ülesanded olenevad puhkavate vägede arvust, vastase tegevuse iseloomust ja maastikust.

Kui on eeldusi, et vastane võib tülitada puhkust ainult vähemate jõududega, teotsedes peamiselt teede suundades, siis viimaste sulgemiseks määratakse üksikud puhkekaitserühmad, kõvendatud tarbekorral kergete osadega, rk-rühmadega ja toetatud suurtükiväega. Need rühmad võtavad oma alla vaatluseks ja kaitseks soodsad punktid teede läheduses.

Kui on võimalik vastase kallaletung suuremate jõududega maastikul, mis on läbipääsetav kõigis suundades, siis määratakse puhkekaitsekompaniid, kõvendatud harilikult suurtükiväega ja kergete osadega. Rohkem kui ühe kompanii olemasolul nende tegevust koordineerib puhkekaitse ülem, kelleks määratakse harilikult selle pataljoni ülem, mille koosseisust kompaniid on määratud. Kui puhkekaitse on määratud ainult üks kompanii, siis selle ülem on ühtlasi puhkekaitse ülemaks.

Puhkekaitse ja üksikute puhkekaitserühmade ülematele teatatakse üldine olukord, puhkekaitse ülesanne ja positsioon, kaitselõik ja mida teha vastase suuremate jõudude pealetungi puhul.

Puhkekaitse positsiooni eelserva kaugus puhkavatest vägedest peab olema niisugune, et viimased oleksid kaitstud vastase väljasuurtükiväe mõjuva tule eest.

§ 142. Puhkekaitse organiseerib temale määratud positsiooni ja teotseb seal kaitselahingu põhimõtetel. Olenevalt kaitselõigu laiusest puhkekaitse-kompaniid kas organiseerivad pideva kaitse, või moodustavad tähtsamais suundades üksikud toetusepunktid, mille vahed valvatakse piilkondadega. Varud hävitavad sissetunginud vastase vastulöökidega. Üksikud puhkekaitserühmad moodustavad harilikult ühe toetusepunkti sellel suunal, mille kaitsmine on rühma ülesandeks.

§ 143. Puhkekaitsekompaniid ja üksikud puhkekaitserühmad julgestavad end eelpostidega. Eelposti suurus on harilikult üks jagu. Eelpostid võtavad oma alla vaatluseks soodsad punktid maastikul nii, et kõik lähised ja teed, mis asuvad kompani kaitselõigust, oleksid pidevalt valvatud eelpostidelt.

Eelpostide üldjoon moodustab julgestusepositsiooni. Eelpostid julgestavad end vahipostidega. Kohtadele, kus pidev vaatlus ei ole võimalik, saadetakse välja piilkonnad.

Kaugemale puhkekaitse ette, vähemalt kuni päevateekonna kauguseni, saadetakse väekoondise luure.

Peale selle puhkekaitse ülem korraldab iseseisvalt pidevat luuret ja vaatlust nii puhkekaitse positsiooni rindel kui tiibadel.

6. peatükk.

Luure.

A. Üldalused.

§ 144. Luure eesmärgiks on koguda teateid vastasest, maastikust, kohalikust rahvast ja ainelistest tagavaradest. Neid teateid kogub iga juht omal algatusel ulatuses, nagu see temale on tarvilik antud ülesannete täitmiseks.

Teadetekogumine kohaliku rahva kohta suundub kõigi nende küsimuste selgitamisele, mis otse või kaudselt võivad mõjutada lahingutegevuse Eriliselt tähtis on selgitada rahva suhtumist meie vägedele, ta majanduslikku ja tervislikku seisukorda.

§ 145. Ka näiliselt tähtsusetud teated võrdlusel teistega võivad omada suure tähtsuse üldise olukorra selgitamiseks. Seepärast kõik luureteated, ükskõik kust ja kuidas nad on saadud, saadetakse muutmata kujul ajaviitmatult edasi.

§ 146. Luure peab olema pidev. See nõuab luureabinõude kokkuhoidlikku ja otstarbekohast kasutamist, et oleks alati varus värskeid jõude ja abinõusid uuesti tekkivate küsimuste selgitamiseks. Luureabinõude otstarbekohase kasutamise eeltingimuseks on neile selgete, jõukohaste ülesannete andmine ja nende tegevuse kokkukõlastamine.

§ 147. Luurega saadud teated tuleb õigeaegselt ära kasutada. Seda teeb kõigepealt see juht, kes teated on saanud. Vastase kohta väekoondise juhi staapi kogutud luureteated pärast nende kriitilist hindamist avaldatakse teadmiseks väeosadele ja väeliikidele luureteadete-kokkuvõtetena.

B. Luure väekoondises. a) *Luure organiseerimine.*

§ 148. Luure organiseeritakse vastavalt väekoondisele antud ülesandele. Staap seab kokku väekoondise luurekava, kus tähendatakse, milliseid teateid ja mis ajaks väekoondisele on tarvis ning milline on luurevahendite jaotus nende teadete kogumiseks. Luurekava põhjal seatakse kokku luure eri-käsud. Luure erikäsus tähendatakse:

- teated olukorrast;
- täppis ülesanne luureorganile;
  - millal ja kuhu saata teateid, side teiste luure-organitega;
- mida teha pärast ülesande täitmist.

§ 149. Väekoondis kogub teateid:

- lennukitega (õhuluure);
- kergete osadega;

- väeliikide luurega (jalaväe, suurtükiväe j.n.e. luure);
- juhi või tema staabi koosseisu kuuluvate ohvitseride isikliku luurega ja vaatlusega;
- salajaste kaastöolistega (salaluure);
- vastase raadiojaamade ja telefonikõnede pealtkuulamisega;
- sõjavangide, ülejoosikute ja kohalikkude elanikkude küsiteluga, lahinguväljalt kogutud esemete, dokumentide ja kirjavahetuse uurimisega.

b) *Õhuluure.*

§ 150. Õhuluuret toimetatakse lennukilt vaatlusega ja pildistamisega. Õhuluure võimaldab koguda teateid vastase asetuse sügavusest ka siis, kui vastase vastupanu on juba kujunenud

pidevaks. Õhuluure on kiire ja küllalt täppis, kuid tal puudub pidevus. Ebasoodsad maastiku, ilmastiku ja vaatluse tingimused võivad raskendada õhuluuret või teha ta koguni võimatuks. Vastase õhukaitse võib ajutiselt sulgeda luurelennukitele juurdepääsu teatud rajoonidesse. Hästi moondatud vastane võib viia eksitusse lenduri ja vaatleja.

§ 151. Õhuluuret väekoondis korraldab oma rinde ees ja tiibadel niisuguses sügavuses, nagu see on tarvilik temale antud ülesande edukaks täitmiseks.

§ 152. Kaugemale õhuluuret harilikult toimetatakse üksikute lennukitega, mis teotsevad suurel kõrgusel, hoides kõrvale õhuvõitlusest. Lähemate ülesannete täitmiseks määratakse lennusalku või üksikuid lennukeid. Tarbekorral luurelennukite tegevust tuleb kaitsta hävitajatega.

§ 153. Õine õhuluure suundub peamiselt tähtsaile teedesõlmedele ja liikumissuundadele.

Selgetel kuuvalgetel öödel õhuluure teotseb otsevaatlusega. Pimedatel öödel vaatlust lennukilt võib toimetada kunstliku valgustuse abil.

§ 154. Lennuk annab edasi saadud teated kõige kiiremini raadioteel või signaalide abil. Neid edasiandmise viise kasutab peamiselt väeliikidega koostöötamiseks määratud lennuk. Kirjalikud teatised lennuk annab edasi viskateatistena, milleks juhi KP läheduses seatakse sisse viskateatiste punkt (VTP).

Isikliku ettekandega lendur või vaatleja esineb viibimata pärast luure lõpetamist,

d) Luure kergete osadega.

§ 155. Kergetest osadest ratsavägi, suuskurratiosad ja soomusosad on eriti kohased luureülesannete täitmiseks. Suuskuriosad on parimaks luureabi-nõuks talvel, eriti sügava lumega kaetud maastikul.

Väekoondise luure teostamiseks organiseeritakse kergetest osadest luursalgad. Luursalga jõud, koosseis ja juhtimine määratakse vastavalt ta ülesandele. Harilikult luursalk moodustatakse kas ratsaosadest, andes juurde raskeid kuulipildujaid, suuskurraturi- ja soomusosi, või suuskurratiosadest, andes juurde raskeid kuulipildujaid, ratsa- ja soomusosi. Mõlemal juhul luursalgale on kasulik anda juurde pioneeri- ja g-osi, tankivastaseid relvi ning vajaduse korral vähemal arvul kergestiliikuvaid suurtükiväeosi. Luursalga tegevust raudtee suunas võivad toetada soomusrongid.

Suuremal arvul jalaväge autodel, vankritel või regedel ja suurtükiväge määratakse juurde luursalgale peamiselt siis, kui tema ülesandeks on vallutada lahinguga teatavaid rajoonid ning kaitsta neid kuni jalaväe kohalejõudmiseni. Niisuguse luursalga tulejõud on tugevam, kuid ta liikuvus teotsemisel on vähem.

§ 156. Ülesandes luursalgale tähendatakse liikumistee, punktid või joon, milleni välja jõuda, luure suund ja millele pöörata erilist tähelepanu. Kui väekoondise rinde ees teotseb rohkem kui üks luursalk, siis igale neist määratakse luure riba nii, et kõik suunad ja lähised väekoondise rindel oleksid valvatud.

Luursalga tegevus võib ulatuda ühe kuni kahe päevateekonna kauguseni väekoondise rinde ette või ta tiibadele.

§ 157. Luursalk temale määratud ribas või suundades saadab välja patrullid. Ülejäänud jõud moodustavad luursalga südamiku.

Patrullid moodustatakse harilikult ratsaosadest, talvel — suuskuriosadest. Luurpatrulli koosseisu tuleb tarbekorral määrata soomus-, pioneeri- ja g-osi.

Patrull on luure tegelik täitja. Edu luurel on peamiselt patrulli juhi ja meeskonna ettevõtlikkusest ja julgusest teotsemisel, leidlikkusest ja oskusest moondata oma tegevust vastase eest.

Patrull julgustab end piilkondadega.

§ 158. Luursalga ülem peab võtma tarvitusele kõik abinõud, et täita määratud ülesanne antud ajaks. Kuni olukord võimaldab, luursalk teotseb varjatult, püüdes oma luurpatrullidega mööduda vastase luure- ja julgestuseosadest.

Kui varjatud tegevus ei anna enam tagajärgi, luursalk astub lahingusse. Tõrjudes tagasi vastase eelosi, neid vangistades ja hävitades, luursalga tegevuse edaspidiseks eesmärgiks on täpsamalt selgitada vastase jõude, nende koosseisu ja tegevust.

Saavutatud kontakti ei tohi kunagi kaotada.

§ 159. Luursalgalt kogutud teadete kiire kättesaamise eest juht peab eriliselt hoolt kandma.

Sideks luursalgaga viimasele antakse juurde mootorrattaid ja teisi tehnilisi sidevahendeid. Traat-side luursalgaga on võimalik olemasolevate püsiv-juhtmete kaudu, kusjuures tuleb võtta tarvitusele abinõud, et vastane ei saaks kõnesid pealt kuulata.

Kui luursalk on saadetud kaugele ette, siis ta liikumissuunas avatakse teadetekogumise e e 1 p u n k t. Sideks väekoondise luurelennukitega luursalga ülem oma liikumistee läheduses kas kokkulepitud kellaegadel või lennuki väljakutsel laseb välja panna oma KP tunnuslina.

e) Väeliikide luure.

§ 160. Jalavägi kogub teateid vastasest ja maastikust oma luureorganite kaudu, vastase vaatlemisega oma VP-dest ja ÖVP-dest ning lahinguga.

Jalaväe luuret organiseerivad jalaväe juhid vastavalt neile antud ülesannetele. Teadete saamiseks tarbekorral korraldatakse retki vangide võtmisega.

§ 161. Suurtükiväe luure ja vaatlus teostub sides jalaväega ja on suundunud eeskätt suurtükiväe enda tarvete rahuldamisele, nagu: positsioonide luure, tuletagejärede kontrollimine ja korrigeerimine, vastase jalaväe ja suurtükiväe tegevuse jälgimine j.n.e.

Luure ja vaatluse toimetamiseks suurtükivägi kasutab oma mõõdukomandosid, kõla-mõõdujaamasid ja teisi abinõusid. Suurtükivägi on kohustatud viibimata edasi andma kõik need teated vastasest ja maastikust, mis võivad huvitada jalaväge ja väekoondist.

§ 162. Pioneeri-, side- ja g-1 u u r e teotseb kas koos jala- ja suurtükiväe luurega, või täidab temale määratud eriülesandeid. Saadud teated kasutatakse pioneeri-, side- ja g-osade poolt ning teatatakse esimeses järjekorras neile väeliikidele ja juhtidele, kellele need teated on vajalikud.

§ 163. Juhi isiklik luure ja vaatlus on tarvilik nii enne lahingut kui lahingu ajal. Kui maastik KP läheduses ei võimalda lahinguvälja vaatlemist, siis juht määrab endale peale KP veel ühe või rohkem VP, ühendades neid oma KP-ga.

Kui juhi isiklik luure ja vaatlus ei ole võimalik, määrab juht selle toimetamiseks ohvitsere oma staabist.

§ 164. Salaluure tähelepanu esemeks on peamiselt vastase tagala ja sisemaa. Ühtlasi ta peab võitlust vastase salaluurega ja selgitab kohalikkude elanikkude meeoleolu ja suhtumist meie vägedele.

§ 165. Sõjavangide ja ülejooksikute küsitlemine võib anda tähtsaid teateid vastase asetuse ja koosseisu kohta. Vangidelt ja ülejooksikutelt võetakse viibimata ära dokumendid; juhid eraldatakse sõdureist; kinnivõetud saadetakse valve all kõrgema juhi staapi, kusjuures neile on keelatud kõnelda omavahel; küsitleda tuleb võimalikult kohe.

Iga staap kogub kinnivõetult teateid oma vajaduste kohaselt. Vangidelt ja ülejooksikuilt saadud teateid tuleb kontrollida, võrreldes neid teistest allikaist saadud teadetega.

§ 166. Lahinguväljale vastase poolt maha jäetud esemed, dokumendid ja kirjavahetus kogutakse väeosade poolt: esemed — eriti selleks määratud kogumiskohtadesse, dokumendid ja kirjavahetus — staapidesse. Nimetatud esemete ja dokumentide esialgne uurimine sünnib väeosades, mille järele nad saadetakse väekoondise korraldusse. Saatmine peab sündima viivituseeta. Ära saata tulevad ka kõige vähema tähtsusega esemed ja dokumendid.

TEINE JAGU.

Vägede liikumine ja puhkus.

7. peatükk.

Rännak.

A. Üldalused.

§ 167. Rännak peab võimaldama juhi otsuste kiiret täitmist, kusjuures vägede lahinguvõime ei tohi nõrgeneda.

Rännaku kiire teostamine tõstab vägede liikuvust, mis on eriti tähtis siis, kui tuleb teosteda väheste jõududega. Ülepingutused rännakul nõrgendavad vägede lahinguvõimet. Jõupingutuse suuruse määrab väekoondise juht. Jalaväe jõu kokkuhoidmiseks tuleb hoolt kanda meeskonna paunade kergendamise eest alati, kui olukord seda vähegi võimaldab.

Kui on ette näha kohtamine maapealse vastasega, siis korraldatakse lahingurännak. Lahingurännaku korraldamisel tuleb silmas pidada eeskätt vägede lahinguvalmisoleku nõudeid.

Kui ei ole ette näha kohtamist maapealse vastasega, korraldatakse matkrännak. Matkrännaku korraldamisel osutub võimalikuks pöörduda peamist tähelepanu vägede jõu alalhoiule.

§ 168. Arvesse võttes vastase õhujõudude tegevuse võimalusi, rännakud suuremate jõududega **tulevad korraldada öösi**. Päevaseid rännakuid korraldatakse siis, kui olukord seda tungivalt nõuab, samuti teedel, kus on võimalik varjata liikumist õhuvaenlase eest.

B. Rännaku ettevalmistamine.

a) Lahinguriännak.

§ 169. Lahingurännaku ettevalmistamisel määratakse liikumisteed, päevateekonna pikkus, kolonnide koosseis, tähtaeg millal kolonnide alged läbistavad lähtejoone, korraldused rännaku julgestamiseks ja, kui tarvilik suure peatuse aeg ja koht.

§ 170. Liikumisteed valitakse kaardi järgi, vastavalt antud ülesandele ja olukorrale.

Teede valikul tuleb eriliselt silmas pidada kitsustikke teede rajoonis ja neid punkte maastikul, kus vastane võib hõlpsasti takistada väekoondise liikumist ja soodsat hargnemist lahingukorda. Väekoondise juht korraldab aegsasti nende kohtade oma alla võtmise kerge te osadega.

Teede seisukord selgitatakse tarbekorral luurega.

Luure võib olla tarvilik eeskätt nende teede suhtes, mida kavatakse kasutada suurtükiväe ja vooride liikumiseks. Tarvilikud parandused teedel tulevad läbi viia aegsasti.

§ 171. Päevateekonnaks nimetatakse maad, mis rännatakse pidevalt, ilma vahepealse magamispuhkuseta. Päevateekonna pikkuse määramisel tuleb arvestada rännaku eesmärki, teede seisukorda, vägede vastupidavust, ilmastiku ja valgustuse tingimusi.

Jalaväe ja kõigist väeliikidest koosneva kolonni päevateekonna keskmine pikkus on 30 km.

Rahuldava teedeseisukorra ja ilmastiku juures on rännaku keskmine kiirus tunnis järgmine:

- jalaväel ja suurematel segakolonnidel päeval 4 km, öösi 3 km;
- ratsaväel päeval 8—9 km, öösi 6—7 km;
- kergel väljasuurtükiväel päeval 6—7 km, öösi 4—5 km;
- raskel väljasuurtükiväel päeval 4—5 km, öösi 3—4 km;
- traktoritega veetaval suurtükiväel 6—7 km;
- soomusautodel 20—30 km;
- autovoori kolonnil päeval 12—15 km, öösi 9—10 km;
- hobuvoori kolonnil päeval 4 km, öösi 3 km.

§ 172. Väljaastumise aeg määratakse, võttes arvesse liikumise moondamise nõudeid. Öösel rännakul igasugune liikumine lõpetatakse enne valgeksminekut; kuid ei tohi unustada, et lühikesed suveööd seda igakord ei võimalda. Rännaku ettevalmistamine pimedal ööl on raskendatud.

Päevasel rännakul öökorteritesse asuda võimalikult enne pimeduse tulekut.

§ 173. Väekoondise rännak teostatakse rännakukolonnides.

Kolonn koosneb peajõududest ja julgestuseosadest.

Kolonni algeks loetakse eelväe peajõudude kolonni alge, sabaks — peajõudude kolonni saba.

Väekoondise jaotus kolonnidesse, kolonnide arv ja koosseis olenevad teedevõrgust,

ülesandest ja olukorrast. Brigaad harilikult liigub kahes või rohkem rännakukolonnis.

Kolonni juhivad väekoondise ülemalt määratud k o l o n n i j u h t. Kui brigaad liigub ühes kolonnis, siis kolonni juhivad brigaadiülem isiklikult. Kolonnijuhid ülesandeks on:

- koostada kolonn;
- hoolitseda liikumisel kolonni julgestamise eest maapealse vaenlase ja õhuvaenlase vastu;
- kanda hoolt selle eest, et kolonni liikumine sünniks takistamatult;
- korraldada kolonni asumist puhkusele;
- vastase kohtamisel juhtida kolonni tegevust seni, kuni väekoondise juht ei korralda juhtimist teisiti uue käsuga.

Kolonni juht liigub harilikult kolonni peajõudude alges. Pealetungirännakul luure ja vaatluse toimetamiseks ta sõidab aegajalt ette eelväe juurde.

§ 174. Kolonn koostatakse rännakugruppide kaupa, kes läbistavad oma algega määratud kellaajal kolonni teel ettenähtud lähtepunkti. Rännakugruppide juhid määratakse kolonnijuhid käsuga. Nad on vastutavad selle eest, et nimetatud grupid ilmuksid lähtepunkti neile määratud ajaks. Rännakugrupi juhi ülesanded lõpevad, kui grupi koosseisu kuuluvad osad on asunud neile kolonnis määratud kohale.

Osade järjekord kolonnis määratakse selliselt, et oleks tagatud kolonni kiire hargnemine lahingu-korda. Suurtükivägi asetatakse jala- või ratsaosade vahele. On soovitatav asetada rasket suurtükiväge mitte väga kaugele kolonni sappa.

Pioneerid, side- ja g-osad harilikult liiguvad kolonni alges, taandumisrännakul kolonni lõpus. Osa neist liigub koos julgestuseosadega.

Soomusautod antakse harilikult julgestuseosade juurde.

Soomusrongid rännakul võivad teostada koos luursalkadega, kattes väekoondise liikumist.

§ 175. Lahinguvõõrid harilikult liiguvad oma üksuste juures.

Väeosade majandusevõõrid moodustavad eri-kolonnid. Nende liikumist korraldab kas väeosade või väekoondise juht. Pealetungirännakul majandusevõõrid harilikult järgnevad väeosadele niisugusel kaugusel, et oleks tagatud nende julgeolek ja vägede korralik varustamine kõige tarvilikuga. Taandumisrännakul majandusevõõrid saadetakse aegsasti tahapoole.

Autotransport moodustab erikolonnid. Nende liikumine tuleb korraldada niiviisi, et see ei oleks takistatud aeglasemalt liikuvate osade poolt (eriteede määramine, liikumine hüpetega — vabanenud teed mööda).

b) Matkrännak.

§ 176. Vägede jõu alalhoidmiseks kolonnid matkrännakuks moodustatakse väeliikide järgi. Kui üht ja sama teed peavad kasutama kolonnid mitmesuguse liikumiskiirusega, määratakse kolonnide väljaastumise ajad nii, et igaks neist võiks liikuda oma kiirusega. Rännakuks valida kõige soodsamad teed.

Taretajad saata ette niivõõra aegsasti, et väed kohale jõudes võiksid kohe asuda puhkusele ettevalmistatud korteritesse.

Julgestuseosi matkrännakul ei määrata. Korraldatakse ainult luure teede seisukorra selgitamiseks ja tarbekorral õhukaitse.

D. Rännaku teostamine.

a) Liikumise kord rännakul.

§ 177. Liikumine sünnib väeliikide eeskirjades määratud rännaku rivides. Liikumisel kasutada tee seda poolt, mis on soodsam liikumiseks, kusjuures kogu kolonn peab liikuma ühelt poolt teed. Tee teine pool jääb vabaks sõidukite, ratsanikkude j.n.e. möödalaskmiseks.

Üksuste vahel hoida järgmisi distantse:

- laskurikompanite ja eskadronide vahel — 10 m;
- pataljonide, rk-kompanite, ratturikompanite, patareide ja voorikolonni vahel — 15 m;
- väeosade vahel — 30 m.

§ 178. Eksimiste vältimiseks kolonnijuht laseb aegsasti välja panna teenäitajad, eriti ristteedele.

Kui üksikud osad kolonni koosseisust suundakse teist teed mööda, siis sellest tuleb teatada nende järel liikuvaile osadele.

§ 179. Jõu säästmiseks rännakul tuleb täita rännakudistsiipliini nõudeid, s. o.:

— liikuda määratud rännakurivides ühtlase kiirusega;

— hoida määratud distantse.

Ühtlase kiiruse hoidmise eest on vastutav kolonni alges liikuva üksuse ülem.

Väljaveninud kolonn seatakse korda eesliikuvate üksuste liikumiskiiruse vähendamisega või nende peatumisega.

Kolonni alges liikuvaid üksusi on kasulik aegajalt vahetada, eriti talvel ja halbadel teedel.

Määratud rännakurivide ja distantside hoidmise eest on vastutavad kõik üksuste ülemad. Iga sõdur, allohvitser ja ohvitser peab liikuma määratud kohal. Üksuste juhid alates kompani-(patarei-, eskadroni-, komando-) ülemast võivad liikuda seal, kus neil on soodsam rännakul juhtida neile alluvate üksuste liikumist.

Omapooliline lahkumine rännakukolonnist on lubamatu. Iga pataljoni ja suurtükiväegrupi lõpul liigub ohvitser, kes peab silmas mahajäänuid: haigestunud saadab ta arsti korraldusse, rännaku-võimelised — tagasi kolonni. Samuti talitab veltveebel kompaniis mahajäänute suhtes. Haigete vastuvõtmiseks kolonni sabas liigub sanitar-vanker tarvilise arstliku personaliga ja abinõudega.

§ 180. Juhuslikul ristlemisel lasevad esimesena mööda liikuda:

— jalavägi — ratsaväe (traavi);

— suurtükivägi — jalaväe;

— voodid — väeliigid;

— sanitar- ja majandusevoodid — lahinguvoodid;

— majandusevoodid — sanitarvoodid.

Ühte väeliiki kuuluvate üksuste ristlemisel möödalaskmise järjekorra otsustab kohalolev kõrgem juht.

§ 181. Kitsustikkude läbimisel pealetungirännakul peajõud ei lähe kitsustikku enne, kui eelvägi selle on läbinud. Kui on oodata vastase kallaletungi, siis eelvägi teisel pool kitsustikku peatub, olles valmis astuma lahingusse. Eelväe kaugus kitsustikust oleneb kolonni suurusest. Igal juhul ta peab tagama, et kolonni hargnemine kitsustikust välja tulles oleks varjatud vastase maapealse vaatluse eest. Eelväe edasiliikumine sünnib kolonnijuhi korraldusel.

Päevasel rännakul kitsustikkude rajoonis tuleb eriliselt hoolt kanda õhukaitse korraldamise eest.

Kitsustiku läbinud üksused ootavad varjatud kohtades kolonni viimaste osade järelejõudmist.

Üle sõjasildade liiguvad:

— jalaväeosad — vabasammul (taktsamm on keelatud) kolonnis ühe-, kahe- või nelja-kaupa, vastavalt silla laiusele ja kandejõule;

— ratsaosad ja üksikud ratsanikud — jalastunult, ühe- või kahekaupa, viimasel juhul ratsanikud välisel küljel;

— suurtükid ja sõidukid — ühekaupa, tarbekorral suurendatud distantsidel, kusjuures hobusemehed ja sõitjad liiguvad jalgsi.

b) Juhtimine ja side.

§ 182. Eelseisvast rännakust väeosadele antakse teada võimalikult aegsasti eelkäesuga, mis sisaldab järgmist: rännaku eesmärk, ligikaudne väljaastumise aeg, teekonna pikkus ja korraldused taretajate kohta.

Taretajad saadetakse välja aegsasti. Harilikult see sünnib suurel peatusel või enne rännaku algust.

Väekoondise käsk rännakuks sisaldab harilikult järgmist:

I osa:

- teated olukorrast;
- rännaku eesmärk ja väekoondise ülesanne, rajoon kuhu on tarvis välja jõuda;
- väekoondise jaotus kolonnidesse: rännaku-teed, kolonnijuhid ja kolonnide koosseis osade järjekorras;
- lähtejoon või lähtepunkt kolonnidele, aeg millal kolonnid läbivad selle oma algega või sabaga;
- erikorraldused rännaku julgestamiseks, õhu-ja gaasikaitse;
- juhtimine ja side rännakul.

II osa:

- varustamine elutarvetega, laskemoonaga ja tehniliste vahenditega, vooride liikumise kord;
- sanitar- ja veterinaärala korraldamine;
- teede korraldamine;
- julgeoleku ja korra hoidmine voorides.

§ 183. Rännaku ajal väekoondise juht liigub ühest KP-st teise niiviisi, et tal alaliselt oleks tagatud side kõigi kolonnidega, kõrgema juhiga ja naabritega. Kui väekoondise juht ise on kolonnijuht, siis ta liigub kolonni peajõudude alges. Pealetungirännakul luure ja vaatluse toimetamiseks ta sõidab aegajalt ette eelväe juurde.

b) Peatused.

§ 184. Jalaväe- ja segakolonnides määratakse harilikult 10-minutine peatus iga 50-minutise liikumise järele. Olukorra kohaselt võib neid väikseid peatusi määrata ka harvemini.

Niipea kui kolonn on moodustatud, määratakse eriline peatus meeskonna riietuse, jalatsite, rakmete, hobuste rakenduse, saduldamise j.n.e. kontrollimiseks. Kontrollimist teostatakse ka harilikkudel peatustel.

Ratsaosade ja suurtükiväe kolonnides väiksed peatused määratakse harilikult iga kahe tunni järele.

Peatustel tullakse maha hobustelt ja veoabinõudelt. Üksused asuvad puhkusele rivitult tee lähemas ümbruses, kusjuures meeskond korraldab oma riietust ja rakmeid.

§ 185. Kui teekonna pikkus on üle 20 km, siis pärast teekonna esimese poole sooritamist korraldatakse suur peatus, kestusega harilikult 2—3 tundi. Suurt peatust kasutatakse hobuste toitmiseks ja inimestele sooja toidu andmiseks. Suure peatuse koht ja kestus teatatakse rännaku-käsus. Koht suureks peatuseks tuleb valida kuival, kinnisel maastikul, võimalikult vee lähedal.

2—3 päeva (ööd) vahetpidamata kestnud rännaku järele antakse vägedele harilikult puhkepäev.

E. Kiirrännak.

§ 186. Kiirrännak korraldatakse siis, kui olukord nõuab vägede kiiremat kohalejõudmist, kui seda võimaldab harilik rännak.

Kiirrännak nõuab vägedelt suurt jõupingutust, mis võib vähendada nende lahinguvõimet. Seepärast kiirrännak korraldatakse ainult lahinguliselt eriti tähtsatel põhjustel.

§ 187. Kiirrännak saavutatakse:

- liikumise kestuse suurendamisega;
- väikeste peatuste korraldamisega harvemini kui iga 50 minuti järele ja suure peatuse lühendamisega.

Jõu säästmist võimaldab meeskonna seljapaunade järeletoimetamine veoabinõudel, liikumine vähemates kolonnides ja kõvendatud toit.

G. Rännak öösi.

§ 188. Öine rännak on väsitavam kui päevane; orienteerumine ja sidepidamine öösi on raskendatud.

Õiseks liikumiseks valitakse võimalust mööda paremad teed. Teed luuratakse päevalgel ja märgitakse tähistega, et vältida eksiteele sattumist. On kasulik kasutada teejuhte kohalikkudest elanikkudest.

Julgestuseosadesse ratsaväge öösi harilikult ei määrata. Distsantsid ja intervallid julgestuseosade ja peajõudude vahel vähendatakse vastavalt öö pimedusele ja kolonni suurusele.

Kui öösi on oodata kohtamist vastasega, siis suurtükivägi ja lahinguvõr liiguvad jalaväekolonni järel. Nende julgestamiseks määratakse jalaväest erimeeskonnad,

§ 189. Suurtest peatustest tuleb loobuda; väikestel peatustel valvatakse selle järele, et inimesed ei uinuks magama ega ei jääks maha.

Rännakudistsipliini nõuete täitmise järele tuleb valvata erilise hoolega. Kolonnijuhi erilise loata on keelatud: kõvasti kõnelda, anda komandoid, anda kõlalisi ja optilisi signaale, teha tuld j.n.e. Vastase lennuki lähenemisel üksused peatuvad ja varjuvad ainult siis, kui lennuk valgustab kolonni. Voorid jäävad oma kohtadele.

8. peatükk.

Puhkus.

A. Üldalused.

§ 190. Väed asuvad puhkusele: asulates — korteritesse, väljaspool asulaid — bivakki. Peale selle võib tarvitada veel segaviisi—korter-bivakki, kus üks osa väekoondisest või väeosast asub korteritesse, teine osa — bivakki. Asumine korterites võimaldab vägedele paremaid tingimusi puhkamiseks ja varjumiseks õhuvaenlase eest. Seepärast tuleb vägesid paigutada korteritesse igakord, kui see on võimalik.

§ 191. Vägede asumine puhkusele peab:

- looma võimalikult soodsad tingimused puhkamiseks ;
- võimaldama vägedele hõlpsasti jätkata rännakut või kiiresti hargneda lahingukorda.

Asudes puhkusele matkrännakult, tuleb pidada silmas eeskätt esimest nõuet, asudes puhkusele lahingurännakult — teist nõuet.

§ 192. Puhkavate vägede julgestamiseks õhuvaenlase vastu puhkuserajoonis korraldatakse õhukaitse. ÕKP asukohad tulevad valida niiviisi, et kõigis suundades, kust on oodata vastase lennukite ilmumist, oleks organiseeritud alaline vaatlus ja kaitse.

Liikumine puhkuserajoonis peab olema korraldatud niiviisi, et ta ei paljastaks õhuvaenlasele vägede olemasolu.

B. Puhkusele asumine korteritesse.

a) Ettevalmistused.

§ 193. Matkrännakul ettevalmistused puhkusele asumiseks tehakse kas enne rännaku algust või suure peatuse ajal. Puhkuse ettevalmistamiseks tuleb:

- määrata puhkuserajoonid;
- saata välja taretajad korterite või puhkuse-asukoha ärajaotamiseks osade vahel;
- teha tarbekorral erikorraldused vägede julgestamiseks ja varustamiseks puhkusele asumisel.

§ 194. Puhkuserajoonide määramisel tuleb pidada silmas, et osad ja voorid puhkusele asudes ei teeks üleliigseid liikumisi. Seepärast puhkuserajoonid valitakse võimalikult lähemale rännakuteest. Osad ja voorid paigutatakse puhkusele selles korras, nagu on ette nähtud nende kasutamine pärast puhkust.

Voorid asuvad oma väeosade juures.

§ 195. Taretajaid korterite jaotamiseks määratakse: igast väeosast — üks vanem taretaja — ohvitser; temale abiks — igast pataljonist ja suur-tükiväe-grupist — üks ohvitser, igast kompaniist (patariist, eskadronist) — üks allohvitser. Kui ühte asulasse asub puhkusele rohkem kui üks väeosa, siis määratakse üks vanem taretaja — ohvitser, kes korterid väeosade vahel ära jaotab.

Taretajate koosseisu määratakse sanitar- ja vete-rinäärohvitseri. On soovitatav anda taretajatele liikumisvahendeid.

Taretajad saadetakse välja niivõrra aegsasti, et korterite jaotamine oleks läbi viidud enne vägede kohaletulekut. Kui see mõnel põhjusel ei ole teostatav, siis osad peatuvad teel senikaua, kuni taretajad on oma töö lõpetanud.

Taretajate edasitoimetamiseks on soovitatav kasutada veovahendeid.

§ 196. Taretajad, kohale ilmudes, teevad kindlaks kodanikkude võimude kaasabil elamiskõlblikkude majade arvu, joogivee kõlblikkuse kaevudes ja kas asulas ei ole nakkusehaigusi. Pärast seda korterid ja kõrvalruumid jaotatakse osade vahel vanema taretaja korraldusel. Osadele kättenäidatud ruumid märgitakse.

Väeosade nimetuste märkimine on keelatud.

Staapide asukohad peavad olema hõlpsasti leitavad. Päeval nad märgitakse lippudega, öösi — tumedavärviliste laternatega. Staapidesse viivate teede lahkmetel pannakse üles teenäitajad.

Vanem taretaja teeb korralduse selle kohta, kus taretajad peavad oma üksusi vastu võtma korteritesse juhtimiseks.

§ 197. Korterite määramisel eramajades tuleb arvestada kohalikkude elanikkude huviseid niivõrra, kui seda vähegi võimaldavad sõjalised nõuded. Ehitiste ja sisseseadete omavoliline lõhkumine ja rikkumine on valjusti keelatud.

§ 198. Lahingurännakul väekoondise juht kas oma käsus rännakuks või erikäsuga määrab kolonnidele rajoonid, kuhu nad peavad välja jõudma.

Kolonnijuht teeb korraldused kolonni asumiseks puhkusele antud ülesande ja kujunenud olukorra kohaselt, milleks ta:

- määrab maa-ala, mille eelvägi peab oma alla võtma, et tagada peajõududele segamata asumise puhkusele;
- määrab puhkuserajoonid peajõududele ja teeb korraldused viimaste lahinguvalmisoleku kohta;
- teeb korraldused puhkekaitse moodustamiseks.

§ 199. Eelvägi, peatudes temale määratud maaalal, moodustab puhkekaitse, asudes viibimata puhke-kaitseülesannete täitmisele. See jätkub senikaua, kuni eelvägi ei ole ära vahetatud uute osade poolt.

§ 200. Väekoondise puhkuserajooni esialgne jaotamine teostub umbkaudselt kaardi järgi, kusjuures osadele ja asutistele määratakse terved asulad või asulate rajoonid.

Korterite täpsa jaotuse teevad taretajad osade kohalejõudmisel, kui olukord ei võimaldanud seda teha aegsasti.

§ 201. Kolonni peajõudude asetus ja rühmitus puhkusel peab võimaldama niihästi jätkata hõlpsasti rännakut antud ülesande täitmiseks kui astuda kiiresti lahingusse vastase ootamatu kallale tungi tagasitõrjumiseks.

Selleks tuleb:

- asetada suurtükivägi puhkusele jalaväeosade lähedusse, valmis teotsema koos nendega;
- määrata tegevusekava alarmi korraks — kogumiskohad üksustele, kaitsepositsioon, mille puhkavad väed oma alla võtavad; teed sellele positsioonile;
- saata välja eelpostid ja piilkonnad peajõudude vahetuks julgestamiseks;
- määrata valveosa;
- korraldada side puhkavate osade vahel, peajõudude ja julgestuseosade vahel ja kõrgema juhiga.

§ 202. Ratsavägi, niivõrra kui ta ei ole juurde antud puhkekaitseosadele, asub puhkusel eraldi. Ta koondatakse kas puhkuserajooni lahtisele tiivale või jalaväe taha.

Lahinguvõr asub puhkusele oma osade juurde niiviisi, et ta ei takistaks nende tegevust alarmi korral.

Väeosade majandusevoor asub puhkusele eraldi, niisugusele kaugusele peajõududest, et oleks tagatud voori julgeolek ja vägede varustamine kõige tarvilikuga. Voor julgestatakse tarbekorral selleks eriti määratud osadega.

Kogumiskohad osadele peavad olema hõlpsasti ligipääsetavad. Teed kogumiskohtadesse tulevad aegsasti läbi luurata. Ühte kohta harilikult ei koondata rohkem kui üks pataljon (suurtükiväe-grupp, ratsadivisjon).

§ 203. Valveossa määratakse harilikult jalaväge kuulipildujatega mitte rohkem kui $\frac{1}{9}$ puhkavate vägede üldarvust. Valveosa tegevust juhib valveosa ülem.

Valveosa asub puhkuserajooni sellel küljel, kust on oodata vastast. Ta valmistab omale ette vastase kallaletungi puhuks positsiooni, mis on üks osa peajõudude üldisest kaitsepositsioonist.

Valveosa meeskond puhkab rakmetes, hobused on saduldatud.

Alarmi korral valveosa asub viibimata oma kohale, olles valmis teotsema vastavalt olukorrale.

b) Sisemine kord korterites asumisel.

§ 204. Ühes asulas puhkusel oleva väeosa (üksuse) ülem on ühtlasi kohalik garnisoniülem. Kui ühes asulas asub puhkusel mitu väeosa (üksust), siis garnisoniülemaks on suurema väeosa (üksuse) ülem, kui väeosad (üksused) on võrdsed — vanem auastmes. Garnisoniülem võib olla ka määratud kõrgema juhi poolt.

Garnisoniülem korraldab õhukaitse ning määrab tarvilise toimkonna garnisoni vahetuks julgestamiseks (eelpostid, piilkonnad) ja sisemise korra järelevalveks (vahtkonnad ja vahipostid, sisepiilkonnad, korrapidajad).

§ 205. Kohalikkude elanikkude vaenulikkus või kahtlane ülalpidamine nõuab erilisi ettevaatuse-abinõusid julgeoleku tagamiseks, nagu pantvangide võtmine, elanikkude liikumise piiramine, eratelefonide sulgemine, sideliinide valvamine j.n.e. Sealjuures tuleb vägede jõudu kokku hoida niipalju kui vähegi võimalik.

§ 206. Valmisoleku saavutamiseks meeskonna relvad ja rakmed tulevad paigutada niiviisi, et nad oleksid hõlpsasti kättesaadavad ka öösi. Ohvitserid asuvad alati oma üksuste juures. Tarbekorral meeskond puhkab rakmetes hobuste juures ja hobused hoitakse saduldatuna.

§ 207. Väed alarmeeritakse kas juhi käsuga või alarmsignaali. Alarmsignaali on üks pikk, pidevalt venitatud helisignaali. Alarmsignaali ja käskude andmine peab olema niiviisi korraldatud, et maapealse vastase ootamatu kallaletungi puhul oleks tagatud vägede kiire alarmeerimine ja asumine neile määratud ülesannete täitmisele.

D. Puhkusele asumine bivakki.

§ 208. Väed asuvad puhkusele bivakki kas korterite puudumisel või siis, kui vastase otsene lähedus ei võimalda asumist korteritesse. Bivakki asutakse väeosade eneste poolt ehitatud osmidesse või telkidesse lahtise taeva all.

Varjumiseks õhuvaenlase eest bivakki asutakse kinnisel maastikul (mets, võsa, rohtaiad j.n.e.) väiksemate, mittekorrapäraselt paigutatud rühmitustena.

§ 209. Bivakipuhkuse ettevalmistamisel on sisuliselt maksivad samad nõuded kui korteripuhkuse ettevalmistamisel.

Bivaki asukoht tuleb valida kuival maapinnal, võimalikult kaetud tuulte eest. On tarvilik, et läheduses oleks joogiks kõlblik vesi.

Bivakil väeliigid asuvad eraldi. Jalavägi asub bivaki vastasepoolses osas. Suurtükivägi peab olema kaetud jalaväe asetusega. Voorid asuvad eraldi väeosadest.

Vägede asetuse ja rühmituse kohta bivakil on sisuliselt maksivad §§ 201 ja 202 toodud nõuded.

Bivaki vahetu julgestamise ja sisemise korra kohta bivakil on maksivad samad nõuded, mis korterites asumisel (§§ 199, 203—207). Garnisoni-ülema kohuseid bivakipuhkusel täidab bivakiülem.

9. peatükk.

Vägede vedod.

A. Veost üldse.

§ 210. Vägede edasitoimetamine mehaaniliste liikumisvahenditega ja hobusejõul tõstab tunduvalt nende liikuvust. Saastes aega ja jõudu, vedu hõlbustab ja kiirendab vägede manöövrit. Seepärast vägesid tuleb edasi toimetada veoga igal juhul, kui seda võimaldab olukord ja kui sellega võidetakse aega.

Vägede veoks kasutatakse raudteid, maanteid ja veeteid.

B. Veod raudteedel.

§ 211. Raudtee võimaldab vägede kiiret edasitoimetamist igasugustele kaugustele nii vähemal kui suuremal arvul. Kuid, võttes arvesse peale- ja mahalaadimise aega ja raudtee läbilaskevõimet, suuremate koondiste — rügement ja rohkem — vedu raudteel on õigustatud ainult kaugemale kui üks päevateekond.

Vedu raudteedel nõuab tsentraliseeritud juhtimist, head tee ja veereva kokkuseade korrashoidu, tehniliselt hästi ettevalmistatud meeskonda ja täpsaid veokavasid. Raudtee on hõlpsasti tabatav vastase poolt nii maa pealt kui õhust. Raudteedel teostatavad vedod on raskesti moondatavad.

Vägede vedusid toimetatakse peaausjalikult alalistel laia- ja kitsarööpalistel raudteedel. Väljauraudteede kasutamine selleks otstarbeks on piiratud.

§ 212. Juht, kes vedu korraldab, teeb aegsasti korralduse tarviliste kokkuseadete väljanõudmiseks määratud ajaks ja kohta ning teatab sellest veetava väeosa ülemale.

Veetava väeosa peab täpsalt pidama kinni temale määratud laadimise- ja sõiduaegadest. Oma tegevusega ta ei tohi segada raudtee tehnilistesse korraldustesse.

Veetava väeosa ülem oma käsus veoks:

- jaotab väeosa ešelonideks; määrab ešelonide ülemad, pealelaadimise aja ja koha;
- teeb korralduse ešelonide varustamiseks kõige tarvilikuga, samuti sanitarabi andmiseks veo ajal;
- määrab tarvilise tööjõu hobuste, vooride ja muude raskuste pealelaadimiseks;
- teeb korraldused ešelonide, samuti peale- ja mahalaadimise kohtade julgestamiseks vaenlase vastu maa pealt ja õhust.

Esimese ešeloni koosseisu määratakse side-, pioneei-, õhukaitse ja g-osi.

Raudtee tähtsamad jaamad ja sillad julgestatakse selle juhi poolt, kes vedu korraldab.

§ 213. Vägede vedusid raudteedel korraldatakse peamiselt väljaspool maapealse vastase mõjupiirkonda. Kui olukord nõuab vägede vedude korraldamist maapealse vastase mõjupiirkonnas, siis neid vedusid, eriti vägede peale- ja mahalaadimisi jaamades, tuleb katta julgestuseosadega. Julgestuse-osad saadetakse ette niisugusele kaugusele, et ešelonid oleksid kaetud vähemalt väljasuurtükiväe mõjuva tule eest. Julgestuseosade koosseisu on kasulik määrata soomusrongse.

D. Veod maanteedel.

a) Vägede vedu autodel.

§ 214. Vägede vedu autodel piirdub peamiselt inimeste ja jalaväe võitlusevahendite veoga. Inimestega võetakse kaasa ainult hädapärast tarvilik hulk laskemoona, toiduaineid ja veovahendeid.

Suurema autokolonni keskmine liikumiskiirus on päeval 12—15 km tunnis, öösi kuni 10 km tunnis.

§ 215. Vägede veo korraldamisel autodel määratakse :

- aeg ja koht, kus autokolonn ilmub veetava väeosa korraldusse;
- veetava väeosa peale- ja mahalaadimise rajoonid;

- autokoloni liikumise tee;
- veo julgestamise viis ja abinõud.

Asudes veo korraldamisele, tulevad aegsasti korda seada teed autotranspordi liikumiseks, kusjuures talvel teed peavad olema puhastatud lumest.

§ 216. Veetava väeosa ülem autokoloni ülema ettepanekul määrab;

- pealelaadimise punktid, silmas pidades, et ühes punktis ühel ja samal ajal laadib peale mitte üle ühe pataljoni;
- koloni moodustamise korra pärast peale-laadimist;
- liikumise korra teel;
- üldised korraldused mahalaadimiseks;
- koloni julgestamise vaenlase vastu maa pealt ja õhust.

Ühtlasi ta teeb korralduse nende osade liikumise kohta, mis lähevad uude rajooni rännakukorras.

§ 217. Pealelaadimise punktid määratakse harilikult kõrvalteedel niiviisi, et autodele oleks tagatud vaba juurde- ja ärasõit ilma ümberpöörata.

Hobuste, suurtükkide ja vankrite pealelaadimiseks autodele kasutatakse erilisi laadimisabinõusid.

Koloni moodustamiseks pärast pealelaadimist määratakse ühine lähtepunkt tervele kolonile.

Tee autokoloni liikumiseks peab olema täiesti korras ja vaba. Selle tagamiseks saadetakse liikumise suunas koloni ette luure ühes pioneeride ja tarviliikkude abinõudega.

§ 218. Vägede mahalaadimiseks kolonijuhil korraldusel ette saadatud luure valib määratud rajoonis mahalaadimise punktid. Mahalaadimise punktid valitakse kõrvalteedel niiviisi, et autodele oleks tagatud vaba juurde- ja ärasõit ilma ümberpöörata. Mahalaadimise punktide kordaseadmiseks tarbekorral kasutatakse pioneeride kaasabi.

§ 219. Vägede vedu autodel võib sündida ka maapealse vastase mõjupiirkonnas, kuid sel juhul tuleb hoolitseda, et laadimise rajoonid, samuti autokoloni liikumine teel oleksid julgestatud vastase ootamatute kallaletungide vastu.

Pealelaadimine harilikult teostub oma vägede kattel. Mahalaadimise rajooni katmiseks tuuakse esimeses järjekorras kohale eelväe osad. Eelvägi võtab oma alla niisugused punktid ja alad maastikul, et mahalaadimise punktid oleksid kaitstud vastase maapealse vaatluse ja mõjuva suurtükiväe eest.

Julgestamise otstarbel liikumisel on kasulik määrata autokoloni saatmiseks soomusautosid.

b) Vägede vedu hobustel.

§ 220. Pidades silmas hobutranspordi nõrka tõstejõudu ja väikest liikumiskiirust, teda kasutatakse peamiselt vähemate jalaväeosade (rühma, kompanii) edasitoimetamiseks. Pataljonist suuremate osade vedu hobustel on harukordne.

Hobutranspordi liikumise kiirus tunnis korralikkudel teedel on 4—6 km, päevateekonna harilik pikkus — kuni 50 km. Äärmisel juhul päevateekonna pikkus võib kujuneda ka suuremaks, olenevalt teede headusest ja koorma suuruselt.

Vägede veoks kasutatakse harilikult küüthobuseid. Väeosade vooride hobuste kasutamine selleks ei ole otstarbekohane ja võib sündida ainult erijuhtudel.

Küütide tarvitamine ei pea üle koormama kohalikke elanikke. Küütide võtmine võtab aega, mida tuleb pidada silmas veo korraldamisel.

E. Vägede vedu veeteadel.

§ 221. Veeteed võimaldavad vägede edasitoimetamist igasugustele kaugustele nii vähemal kui suuremal arvul. Vägede veoks kasutatakse peamiselt kaubalaevu.

§ 222. Juht, kes vedu korraldab, teeb aegsasti korralduse tarviliikkude laevade ja pealelaadimise abinõude väljanõudmiseks määratud ajaks ja kohta ning teatab sellest veetava

väeosa ülemale. Vägede pealelaadimist on soovitatav toimetada sadamas. Kui olukord seda ei võimalda, siis tuleb kobale toimetada küllalisel arvul ujuvaid abinõusid vägede vedamiseks kaldalt laevadele.

Veetava väeosa ülem:

— korraldab aegsasti luuret, et selgitada juurdepääsud laadimiskohtadele ning pealelaadimise taktikalised ja tehnilised tingimused

— luure põhjal määrab väeosa jaotuse laevade järgi ja pealelaadimise korra.

§ 223. Vägede vedu veeteedel toimetatakse peamiselt väljaspool maapealse vastase mõjupiirkonda. Õhukaitse tuleb korraldada nii laadimiskohtades kui transportlaevade liikumise ajal. Tarbekorral transportlaevade liikumine merel julgestatakse sõjalaevadega.

Sõidu ajal laeval kõik veetavad isikud alluvad laevasõidu üldmäärustele ja laeva liikumise alal laeva kaptenile või komandandile.

KOLMAS JAGU.

Pealetungilahing.

10. peatükk.

A. Üldalused.

§ 224. Pealetung võimaldab suruda peale oma tahet vastasele tema tagasiviskamisega ja hävitamisega.

Edu pealetungil saavutatakse mitte ainult pealetungija jõulise tugevusega, vaid:

— juhtides ja vägedes valitseva julge ja kindla tahtega võita;

— osavusega ära kasutada võidu saavutamiseks kõik võimalused ja olemasolevad abinõud.

Võidutahte aluseks on juhi ja vägede usk oma võimetesse ja veendumus võitluse vajadusse. Ta väljendub kõikide püüdes teotseda aktiivselt igakord, kui seda vähegi võimaldab olukord. Juhtide kohuseks sealjuures on hoida ära asjatuid kaotusi.

Pealetungija osavus väljendub oskuses astuda tegevusse lahingu otsustaval kohal ja ajal ootamatult vastasele, kuid ühtlasi võimalikult tugevate jõududega.

§ 225. P e a l ö ö k suundatakse sinna, kus pealetungija otsib ülesande lahendust. Pealöögi andmiseks koondatakse olemasolevate jõudude enamik.

Pealöök tuleb püüda suunda nii, et ta viiks vastase hävitamisele, tabades teda kõige tundelikumas kohas.

Maastik pealöögi rajoonis peab soodustama tegevuse moondamist pealetungi ettevalmistamisel ja läbiviimisel ning ühtlasi raskendama vastasele kasutada tema käsutuses olevaid abinõusid. Neile nõuetele vastab kinnine maastik, mis varjab pealetungijat vastase vaatluse eest, nõrgendades seega vastase tuld.

Kui pealöögi suunas on koondatud suuremad jõud, eriti suuremal arvul suurtükiväge, siis maastik pealöögi rajoonis peab soodustama väeliikide koostööd, eriti jalaväe tegevuse ja suurtükiväe kokku-kõlastamist (hea vaatlus, soodsad võimalused liikumiseks j.n.e.).

§ 226. Ootamatus on tarvilik selleks, et tabada vastast olukorras, kus ta ei ole valmis tegevuseks. Ootamatus saavutatakse:

— kõigi pealetungi-ettevalmistuste hoidmisega täielises saladuses;

— pealetungi organiseerimisega ja teostamisega kiiresti ja moondatult.

Harva on võimalik varjata vastase eest täielikult kõiki pealetungi-ettevalmistusi. Kuid tuleb saavutada, et vähemalt pealetungi alguse täppis aeg, pealetungirinde ulatus ja pealöögi suund jääksid teadmatuks vastasele. Selleks tegevus pealöögi-suunas toetatakse abilöökidega teistes suundades. Pealöök ja abilöögid suundakse niiviisi, et nad viiks vastase jõudude hävinemisele.

Väeosade tegevus pealetungil peab kõikjal väljendama ühesugust aktiivsust, hoogu ja visadust.

Pealetungi-ettevalmistuste teostamine ja tegevuse algamine ööpimeduse kattel hõlbustab

moondamist.

§ 227. Kõige tundelikumaiks kohtadeks vastasele on harilikult tiivad.

Löögid tiibadelt võimaldavad pealetungijale kõige hõlpsamini katkestada vastase ühendused tagalaga, luues sellega soodsad tingimused vastase hävitamiseks.

Löök tiivalt võib anda mõjuvaid tagajärgi, kui vastane on seotud rindelt niivõrra mõjuvalt, et ta ei suuda ümber paigutada oma jõude tiivalt ähvardava ohu kõrvaldamiseks. Löök tiivalt antakse haaramisega ja tiibamisega.

Vastase haaramine sünnib taktikalises sises rindel teotsevate osadega niiviisi, et mõlemad tegevused oleksid kokkukõlastatud ajaliselt. Haaramiseks tuleb määrata küllalt tugevaid jõude, kusjuures nad suundakse aegsasti vastase tiivale.

Vastase t i i b a m i n e teostatakse kõige lähemas suurtükiväe ja jalaväe tulesides rindel teotsevate osadega.

Iga haaraja on ise haaratav.

Seepärast haaramise ja tiibamise organiseerimisel peab võtma tarvitusele kõik abinõud selleks määratud osade eneste tiibade julgestamiseks.

Kõige mõjuvam on vastase mõlema tiiva haaramine. Kuid see tegevus nõuab harilikult suurt jõudude ülekaalu, vastasel korral ta võib viia pealetungija enda jõudude ohtlikule killustamisele.

§ 228. Pealetungi esimeseks eesmärgiks rindel on sisse murda vastase lahingukorda. Saavutatud sissemurret tuleb kiiresti laiendada nii sügavuti kui laiuti niivõrra, et sellest kujuneks läbimurre. Läbimurret võib lugeda teostatuks siis, kui on vallutatud vastase suurtükiväe asetuse rajoonid. Sügavusse järgustatud lahingu-korra läbimurre on teostatav ainult küllalt laial rindel.

Läbimurde teostades vastase lahingukorras kujunevad tiivad, mille pihta tuleb suunda edaspidine tegevus, ühtlasi jätkates läbimurde arendamist sügavusse.

§ 229. Lahtiste tiibade julgestamiseks moodustatakse tiivakaitse, mis on võimalikult järgustatud sügavusse.

Tiivakaitse:

- organiseerib pideva luure ja vaatluse lahtisel tiival ja selle taga;
- suleb tiiva poole viivad põikteed ja lähised, mille kaudu vastane võiks ähvardada pealetungijat;
- tarbekorral võtab oma alla valitsevad punktid, kitsustikud ja esemed maastikul, mis hõlbustavad vaatlust ja soodustavad tegevust.

Lahtiste tiibade julgestamine omab erilise tähtsuse kohtamislahingus.

§ 230. Jõudude rühmitumisega pealöögiks ja abilöökideks pealetungil kujuneb väekoondise I a-hingukord.

Lahingukorras väekoondis on järgustatud sügavuti, moodustades e s i j ä r g u ja varud. Esijärku määratakse jõudude enamik.

§231. Varud on juhi käes abinõuks, millega ta võib mõjutada lahingukäiku.

Varud moodustatakse värsketest osadest ja jõudude õigeaegse väljatõmbamisega esijärgust. Varude kasutamisel peab olema kokkuhoidlik.

Otsustavate tagajärgede saavutamiseks tuleb rakendada tegevusse kõik jõud ja abinõud.

Varusse pealetungil määratakse peamiselt jalaväge ja kergeid osi. Suurtükiväe määramine varusse võib olla õigustatud ainult erijuhtudel. Jalaväe suunamisega varust esijärku ta toetatakse esijärgus asuvate suurtükiväe osadega ja kõvendatakse tarbekorral teiste väeliikidega ja võitlusevahenditega.

§ 232. Varusid kasutatakse pealetungil peamiselt pealöögi suunas. Vastavalt sellele määratakse nende asukoht ja ülesanne. Kui edu saavutatakse mõnes teises suunas, siis varude suunamisega sinna kantakse üle pealetungi raskusepunkt.

Esijärgus olevad osad peavad jätkama lahingut oma võimete ülima piirini. Nende kõvendamist või vahetamist varuosadega tuleb ette võtta ainult siis, kui ei ole võimalik saavutada mõjuvaid tagajärgi varude manövreerimisega.

Varu asub ja liigub varjatult niiviisi, et oleks tagatud ta õigeaegne tegevusseastumine, kuid

ühtlasi hoitud ära ta tahtmatu kiskumine esijärgu lahingusse. Varu juht peab looma kindla, pideva side esijärgu juhtidega ja olema alaliselt informeeritud sellest, mis sünnib esijärgus.

Pealetungil varu astub iseseisvalt lahingusse siis, kui esijärk on sattunud ähvardavasse seisukorda ja kui sealjuures puudub pidev side juhiga, kellele varu allub.

§ 233. Juhtimise ja koostöö hõlbustamiseks pealetungil määratakse pealetungisuunad, -ribad ja -märgid.

§ 234. Väekoondise pealetungisuund näitab üldist sihti, milles antakse pealööki. Väekoondis võib manövrerida vastavalt olukorrale temale antud pealetungisuunal, kuid ta ei tohi kaotada määratud üldist sihti.

§ 235. Pealetungiribad tähistatakse paremalt ja vasakult piirjoontega, mis maastikul eraldavad kahe kõrvuti teotseva osa tegevuse. Kui olukord sunnib väekoondise osi teotsema väljaspool temale määratud pealetungiriba, siis see peab sündima naaberosa teadmisel ja nii, et ei oleks takistatud viimase tegevus.

Pealöögi suunas pealetungiribad lõigatakse kitsamad. Teedevõrk ribades peab võimaldama korraldada seal vägede ja vooride liikumist.

Pealetungiriba määratakse pataljoni- ja neist suurematele osadele.

§ 236. Pealetungimärk on vallutamiseks määratud maa-ala.

Järkjärgused märgid kõrvuti teotsevatele osadele määratakse nii, et viimaste tegevus oleks kokkukõlastatud.

Märkideks harilikult valitakse maa-alad, mille vallutamine annab pealetungijale tähtsaid taktikalisi tulemusi.

§ 237. Peale tungida võidakse:

— vastasele, kes on liikumisel;

— kaitsele asunud vastasele;

— kaitsele asunud ja end kindlustanud vastasele. Kõigil juhtudel pealetungija ülesandeks on, lähenedes vastase peajõududeni, luua nendega pidev kontakt, lüüa nad otsustava kallaletungiga ja sellele järgneva jälitamisega.

Väekoondise juht peab hoolt kandma, et pealetung oleks ette valmistatud ning et väekoondis astuks lahingusse kõige soodsamais tingimustes ja võimalikult tervikuna.

Kui vastane on liikumisel ja kokkupõrkel meie osadega asub ka pealetungile, siis tekib kohtamislahing. Siin igasugu ettevalmistused tulevad teostada võimalikult kiiremini.

Kallaletungi ettevalmistused kaitsele asunud vastasele nõuavad pikemat aega siis, kui ei ole võimalik vallutada kaitsepositsiooni haaramisega tiibadelt. Sel juhul kallaletung areneb meetoodiliselt. Kaitsele asunud vastane katab harilikult oma kaitsepositsiooni tugevate, sügavusse järgustatud eel-osadega, mis püüavad aeglustada pealetungija tegevust ja tekitada temale võimalikult rohkem kaotusi enne kallaletungi algust. Võitlus nende eelosadega võib kanda kohtamislahingu iseloomu.

B. Pealetungi ettevalmistamine.

§ 238. Asudes pealetungi ettevalmistamisele, väekoondise juht kogub andmeid ettenähtud operatiivsuundades vastase jõudude ja tegevuse, samuti maastiku iseloomu, teedevõrgu ja kõikide kohalikkude olude ja tagavarade kohta.

§ 239. Väekoondise luure eesmärgiks on selgitada vähemalt üldjoontes vastase suuremate jõudude asukoht ja rühmitus. Kui vastane liigub, siis on tähtis selgitada ta liikumise suund, et saada vähemalt umbkaudne ettekujutus selle kohta, kus ja millal võib kohata vastase suuremaid jõude.

Kogutud teadete alusel ja pidades silmas saadud ülesannet, väekoondise juht määrab:

— väekoondise pealetungi lähema eesmärgi ja suuna;

— pealetungiks vajalikud jõud ja abinõud; nende koondamise ja väljasuunmise määratud rajoonidesse;

— väekoondise rühmituse pealetungiks; pealetungi alguse;

— ülesanded pealetungist osavõtvaile osadele, nende pealetungisuunad ja -ribad;

- luure korraldamise põhijooned pealetungil;
- osade täiendamise, varustamise ja evakueerimise korra.

Ühtlasi väekoondise juht võtab tarvitusele abinõud sõjasaladuste hoidmiseks, pealetungi-ettevalmistuste moondamiseks ja julgestamiseks.

§ 240. Ettevalmistused pealetungiks viiakse läbi julgestuseosade kattel.

Kui pealetung organiseeritakse olukorras, kus on juba olemas pidev kontakt vastase peajõududega, siis ettevalmistused teostuvad kontaktis olevate vägede kaitsel. Sel juhul ettevalmistused tulevad hoolega moondada ka vastase maapealse vaatluse eest.

§ 241. Pealetungiribas väekoondise juht selgitab:

- need ohtlikud kohad teede rajoonis, nagu kitsad orud, sillad, suured metsad j.n.e., mille läbimisel tuleb võtta tarvitusele erilised abinõud peajõudude julgestamiseks;
- need maa-alad teede rajoonis, nagu valitsevad kõrgendikud, teede sõlmpunktid j.n.e., mis tuleksid oma alla võtta väekoondise edaspidise tegevuse soodustamiseks.

D. Pealetungirännak.

§ 242. Pealetungirännak organiseeritakse vastavalt §§ 169—175. Igale kolonnile" määratakse riba, milles ta toimetab luuret ja julgestab end iseseisvalt. Kaugemale ette saadetakse väekoondise luure. Liikumine rännakukolonnides sünnib senikaua, kuni seda võimaldab vastase eelosade tegevus ja ta suur-tükituli. Liikumine kolonnides soodustab juhtimist ja kiiret edasijõudmist, seepärast tuleb püüda jõuda kolonnides võimalikult lähemale vastasele, milleks sageli on kasulik teostada liikumist öösi.

§ 243. Liikumise ühtlustamiseks rännakukorras:

- kõik kolonnid oma algetega läbivad määratud lähtejoone ettenähtud kellaajal;
- kolonnide liikumine sünnib ühtlase kiirusega, kusjuures takistused teedel kõrvaldatakse aegsasti;
- kolonnide vahel on organiseeritud side.

Ühtluse saavutamine on eriti tähtis siis, kui väekoondis liigub võrdlemisi kitsal rindel, kus kolonnidel vastase kohtamisel tuleb teostada tulesides üksteisega. Väekoondise pealetungiriba laienemisega kolonnid omandavad suurema iseseisvuse. Sel juhul liikumise korraldamisel tuleb silmas pidada, et vastase kohtamisel kolonnid teotseksid taktikalises sises üksteisega.

§ 244. Teede rajoonis olevate tähtsate punktide või liikumiseks ohtlike kohtade oma alla võtmise enne kolonnide kohalejõudmist väekoondise juht teeb ülesandeks luursalkadele, kõvendades neid ühtlasi suurtükiväega ja jalaväega. Luursalgad, liikudes kiiresti väekoondise ette, võtavad oma alla või vallutavad hoogsa kallaletungiga neile kättenäidatud esemed ja hoiavad need oma käes kuni eelväe osade kohalejõudmiseni. Ühtlasi luursalgad jätkavad luuret. Tuleb hoolt kanda luursalkade õigeaegse toetamise eest.

§ 245. Teetsedes rajoonis, kus maastik ja teed võimaldavad vastasele tegevust soomusosadega ja motoriseeritud osadega, väekoondise juht võtab tarvitusele abinõud pealetungi julgestamiseks nende vastu. Tähtsamad neist abinõudest on:

- kaugemale ettesaadetud väekoondise õhu-luure ja maapealne luure selgitab aegsasti vastase soomusosade ja motoriseeritud osade olemasolu, nende liikumise võimalused ja suunad; ühtlasi luure püüab omal jõul takistada nende osade liikumist, kasutades tõkete korraldamiseks teedel kitsustikke, metsaseid alasid j.n.e.;
- kogutud teadete põhjal juht teeb üldised korraldused võitluse organiseerimiseks vastase soomusosadega ja motoriseeritud osadega, nagu: käsib sulgeda need teed ja suunad, mida ta ei kavatse ise kasutada, organiseerib tulekaitse kaugelaste-suurtükiväega nende punktide pihta, kust motoriseeritud osad on sunnitud läbi minema, eesmärgiga sundida vastast toimetama jalaväe väljalaadimist autodest võimalikult aegsasti, millega viivitatakse nende osade astumine lahingusse; — kui teatavas suunas on kindlaks tehtud rohkearvuliste soomusosade ja motoriseeritud osade olemasolu, väekoondise juht teeb korralduse selle suuna sulgemiseks vastase soomusosadele, kasutades looduslikke ja kunstlikke tõkkeid. § 246. Kontakti loomine vastasega pealetungil sünnib järkjärgult. Esimese kontakti loovad

väekoondise luureosad. Kohati nad põrkavad kokku vastase luureosadega, kohati mööduvad neist, püüdes jõuda vastase eelväeni või ta julgestusepositsioonini, eriti soodsail juhtudel — ta suuremate jõududeni. Luureosade peamiseks eesmärgiks on luua võimalikult sügavam kontakt vastasega, et saada täpsamaid teateid ta tegevusest. Selleks luureosad tarbekorral lahinguga tõrjuvad tagasi vastase eelosad.

Eelvägi, kasutades luureosadelt saadud andmeid, tungib hoogsalt edasi, võimaldades peajõududele takistamata liikumise kuni kontakti loomiseni vastase peajõududega.

11. peatükk.

Kohtamislahing.

A. Kohtamislahingust üldse.

§ 247. Poolte liikumine üksteisele vastu lahingu otsimise eesmärgiga võib tuua kohtamislahingu.

Kohtamislahing algab harilikult selgusetu olukorras, eriti kui puudub võimalus õhuluure korraldamiseks. Sündmused kohtamislahingus järgnevad kiiresti üksteisele. Edu saavutamiseks neis tingimustes on tarvilik algatus enda kätte kiskuda, et ette jõuda vastasest valmisolekus lahinguks. See nõuab juhtidelt suurt iseseisvust, ettevõtlikkust ja otsustamisvõimet, vägedelt — julgust ja hoogsust tegevuses.

B. Väekoondise tegevus kohtamislahingus.

a) Eelvägede tegevus.

§ 248. Kolonnide eelväed kohtavad harilikult kõigepealt vastase eelosi, kes teotsevad luure ja julgestamise ülesannetega. Need osad tulevad hävitada või tagasi visata. Eriti eelosade lahinguis on tähtis algatus enda kätte kiskuda, millega tagatakse peajõududele kõige paremini soodsad tingimused lahingusse astumiseks.

Eelosade kokkupõrked annavad eelväe juhile andmeid selle kohta, kuivõrra vastane on valmis lahinguks ja milline on tema tegevuse iseloom.

Saadud andmete põhjal eelväe juht teeb otsuse edaspidiseks tegevuseks. Otsusest ja teadetest vastase kohta ta teatab viibimata kolonni juhile.

§ 249. Otsuse tegevuseks eelväe juht teeb viivitamata, mitte ootama jäädes täiendavaid teateid vastase kohta või korraldusi kolonni juhilt. Edu saavutab harilikult see, kes teotseb esimesena, mispärast aeganõudvaist ettevalmistusist tuleb loobuda.

Eelväe kallaletung harilikult areneb järgmiselt.

Kui eelvägi ei suuda enam edasi liikuda rännaku-korras, siis rännakupatrullid hargnevad laial rindel, luues pideva vaatluse liikumise suunas. Oma edasitungiga rännakupatrullid suruvad tagasi vastase eel-osad, milleks rännakupatrulle tarbekorral kõvenda-takse. Hargnenud osade tegevus peab võimaldama eelväele takistamatu edasiliikumise.

Kui on selgunud, et rännakupatrullid enam edasi ei pääse, eelväe peajõud hargnevad lahingukorda ja tungivad kallale vastasele suurtükiväe ja soomus-jõudude toetusel. On kasulik suunda lööki haaravalt. Külgsalgad, kui nad on moodustatud, toetavad võimalust mööda kallaletungi.

§ 250. Eelväe kallaletungi eesmärgiks on:

- paljastada vastase jõude, selgitada ja aeglustada nende tegevust;
- kiskuda enda kätte lahinguks soodsad maaalad, hõlbustades sellega peajõudude lahingusse astumist.

§ 251. Kui kindlasti selgub, et vastane on lahinguvalmisolekus ette jõudnud, eriti kui ta liigub juba lähenemiskorras, laial rindel ja tugeva tule toetusel, siis eelvägi peab teotsema tagasihoidlikult. Eelväe tähtsaimaks ülesandeks sel juhul on h o i d a käes maa-ala, kuhu ta on jõudnud. Asudes kaitsele, eelvägi paneb vastu kuni korralduseni.

Eelväe osade ajutine tagasitõmbumine võib osutada tarvilikuks, kuid selle teostamine ei tohi panna raskesse seisukorda naabreid ja peajõude.

Eelväe äkiline taandumine ei ole lubatav.

b) Peajõudude tegevus.

§ 252. Eelväelt saadud teated ja temalt algatatud lahing selgitab kolonni juhile, kas ja millisel määral eelväge on tarvilik toetada kolonni peajõududest. Eelväe toetamiseks kolonni juht kasutab tema käsutuses olevat suurtükiväge ja tarbekorral teisi osi peajõududest. Suurtükiväeline luure ja vaatlus peab võimaldama kiiret asumist positsioonidele ja ajaviitmatut tuleavamist.

§ 253. Väekoondise juht peab võtma tarvitusele kõik abinõud, et õigeaegselt olla informeeritud eelvägede lahingu käigust. Sealjuures võib osutada tarvilikuks väekoondise juhi isiklik vaatlus maastikul ja kokkusaamine esijärgu väeosade või eelvägede ülematega. Olenevalt saadud ülesandest ja teadetest väekoondis kas asub kallaletungile, või tõkestab esialgselt vastase edasitungi, asudes kaitsele.

§ 254. Asudes kallaletungi organiseerimisele, väekoondise juht, pidades silmas üldist olukorda, saadud teateid maastikust ja vastasest, otustab, kus ja milliste jõududega anda pealööki ning kuidas seda lööki toetada abilöökidega ja julgestada vastase tegevuse vastu, eriti tiibadelt.

Kallaletungist osavõtvate jõudude hargnemiseks neile teatatakse võimalikult aegsasti rajoonid, kust nad peavad asuma kallaletungile, ja määratakse teed liikumiseks kallaletungirajoonidesse. Väeosade liikumine kallaletungirajoonidesse peab sündima võimalikult varjatult vastase vaatluse eest. Vähemalt osa suurtükiväest ja lenn väe hävituseüksusi peavad olema valmis liikumist toetama. Edasijõudmise hõlbustamiseks liikumine kallaltungirajoonidesse teostub kolonnides, selleks kasutatakse kõiki olemasolevaid teid ja radasid. Lahtine maastik ja vastase tugev suurtükituli võivad sundida osi liikuma lähenemiskorras.

§ 255. Peajõudude liikumine kallaletungirajoonidesse teostub eelvägede kattel. Tarbekorral eelväed kõvendatakse.

Liikumise ajal väekoondis ja kõik väeliigid jätkavad luuret, et täiendada teateid vastasest ja maastikust. On kasulik toimetada luuret sel ajal patrullidega, mida juhivad ohvitserid. Juhtide isiklik luure ja vaatlus maastikul neis tingimustes omab erilise tähtsuse.

§ 256. Kallaletungi organiseerimine ja alustamine peab teostuma viivituseeta. Kuid ühtlasi on tarvilik, et väekoondise peajõud astuksid lahingusse tervikuna ning et nad oleksid toetatud võimalikult tugeva suurtükitulega. Erijuhtudel, eelvägede kiireks abistamiseks või eriti soodsa olukorra ära kasutamiseks, võib olla lubatav peajõudude viimine lahingusse osakaupa.

§ 257. Oma korraldused kallaletungiks väekoondise juht harilikult annab üksikkäskudena, kus määratakse:

- ülesanded esijärgu osadele;
- väekoondise pealöögi suund;
- pealöögist osavõtvad jõud ja nende ülesanded;
- väekoondise juhi KP, side alluvatega ja naabritega;
- korraldused julgestamiseks, õhu- ja gaasi-kaitseks;
- vooride asukoht, tagala korraldamine.

§ 258. Väekoondise suurtükiväest kerged grupid hargnemisel kas lähevad esijärku määratud väeosade käsutusse, või kasutatakse ära otsetoetuse-suurtükiväena. Raske suurtükivägi moodustab üldtegevuse-suurtükiväe, mida kasutatakse vastavalt olukorrale kas võitluseks vastase suurtükiväega, kerge suurtükiväe kõvendamiseks või vastase tegevuse takistamiseks tagalas. Suurtükiväe enamik suundakse pealöögi andmiseks.

§ 259. Soomusautod võtavad osa kallaletungist, teotesdes esijärgu pataljoni käsutuses.

Soomusrongid kallaletungil normaalselt määratakse raudtee rajoonis teotseva väeosa käsutusse. Kuid mõnikord võib olla kasulik anda jalaväe ja kergeid osi soomusrongide käsutusse.

Tankide osavõtt kallaletungist oleneb sellest, kuivõrra aegsasti nad suudeti koondada kallaletungirajooni. Tankid teotsevad jalaväe osade käsutuses.

§ 260. Kallaletungi teostamisel jalavägi tungib edasi oma ja suurtükiväe tule toetusel,

kasutades võimalikult kauem maastikul leiduvaid lähiseid. Koostöö hõlbustamiseks osa rühmasid antakse harilikult esijärgu kompanite käsutusse. Suurtükiväe toetus tagatakse kõige paremini maapealse vaatlusega. Saatesuurtükiväe määramine jalaväe osade käsutusse võib olla tarvilik, eriti kinnisel maastikul.

Algatus rünnakuks kohtamislahingu olukorras tuleb harilikult nooremailt jalaväe juhtidelt. Neilt antud leppemärgi järele suurtükivägi, tõstes oma tule ja võimsuse haripunkti, kannab selle edasi nende märkide mahasurumiseks, mis võivad takistada rünnakut sügavusest ja tiivadelt. Kasutades antud tuletoetust, jalavägi tormab edasi, murdes endale teed lähedamaavõitlusega.

§ 261. Pealöögisuunas väekoondise juht ühtlustab isiklikult kõikide osade ja väeliikide tegevust, jälgides lahingukäiku kõigi tema käsutuses olevate luure- ja vaatluseabinõudega. Ta isiklik kontakt kallaletungist osavõtjate väeosade ülematega võib olla tarvilik selleks, et vahetult mõjutada ja virgutada täitjaid raugematule jõupingutusele üldise manöövri-idee kohaselt. Väeosadest ja õhuluurelt saabunud teadete alusel väekoondise juht annab esijärgus teotsevatele väeosadele uusi ülesandeid, kandes hoolt selle eest, et alaliselt oleks tagatud omavaheline koostöö ja side. Sealjuures võib osutada tarvilikuks raskusepunkti ülekandmine uude rajooni, harilikult sinna, kus on saavutatud edu.

§ 262. Saavutatud edu arendatakse aega kaotamata. Edu arendamine sügavusse sünnib esijärgu osade raugematu edasitungiga, milleks neid

tuleb õigeaegselt toetada suurtükiväe tulega ja soomusväe osadega. Vastase püsijäänud vastupanud vallutatakse haaramisega. Nende murdmiseks, eriti kinnisel maastikul, esijärgu osadele on kasulik juurde anda saatesuurtükke.

Väekoondise varud suundakse edu laiendamiseks tiibadele.

Väekoondise suurtükivägi liigub edasi järgukaupa, kusjuures ta otsetoetusegrupid harilikult antakse esijärgu väeosade käsutusse. Väekoondise üldtegevuse-suurtükiväe kaugetuli takistab vastase varude ja toetuseosade liikumist, laskemoona vedu jne. Suurtükiväe kaugetuli täiendatakse võimalust mööda lennukiväe pommituse- ja hävituseüksuste tegevusega.

Edu arendamisel omab erilise tähtsuse õigeaegne teadetesamine rindelt. Esijärgus teotsevad väeosad oma edasitungihood ei tohi unustada saata teateid oma tegevusest. Suure tähtsuse omavad ka andmed õhuluurelt. Väekoondise juht peab selgitama, kus ja millal vastane võib organiseerida uue vastupanu. Eriti tuleb pidada silmas vastase võimalikke vastulööke sügavale sissetunginud väekoondise tiibade pihta.

Vastavalt kujunenud olukorrale väekoondise juht otsustab, kas minna üle vastase jälitamisele, või peatuda ajutiselt selleks, et organiseerida väekoondis uueks manöövriks.

12. peatükk.

Pealetung kaitsele asunud vastasele.

A. Üldalused.

§ 263. Pealetung kaitsele asunud vastasele organiseeritakse ja teostatakse vastavalt sellele, kui võrra vastane on jõudnud organiseerida oma kaitsepositsiooni.

Vastane võib asuda kaitsele:

— pealetungija otsesel survele;

— olukorras, kus tal on küllalt aega kaitsepositsiooni korraldamiseks.

Esimesel juhul pealetungija peab organiseerima oma kallaletungi võimalikult kiiresti, sealjuures hoolt kandes, et tegevusse astutaks siiski tervikuliselt ja küllalt tugevate jõududega.

Teisel juhul pealetungi ettevalmistused ja pealetung ise arenevad rohkem meetoodiliselt.

§ 264. Pealetung kaitsele asunud vastasele võib sündida olukorras, kus veel puudub pidev kontakt vastase kaitsepositsiooniga, või kus see kontakt on on juba olemas.

Esimesel juhul pealetungija ülesandeks on, lähenedes vastasele, vallutada ta kaitsepositsioon, mis võib sündida kas haaramisega tiivadelt või läbimurdega rindelt. Haaramine on eelistatav, kuid võimalik ainult siis, kui kaitsepositsioon omab veel lahtiseid tiibu.

Kui vastase kaitsepositsioonil puuduvad lahtised tiivad, siis ta vallutamine võib sündida ainult läbimurdega rindelt, kusjuures läbimurre organiseeritakse kontaktis olevate osade kattel.

B. Peale tungi rännak ja luure.

§ 265. Pealetungirännak organiseeritakse §§ 238 —246 põhimõtetel.

Kindlamaid andmeid vastase asumisest kaitsele väekoondise juht saab siis, kui järjekindlalt toimetatud luurel on läinud korda paljastada vastase poolt tehtavaid välikindlustustöid. Luure ülesandeks on selgitada:

- vastase esimese kaitsepositsiooni asukoht, rinde suund, umbkaudne sügavus ja laius;
- kas vastasel on veel teisi positsioone, nende asukoht ja kuivõrra seal on edenenud kindlustustööd.

Väekoondise lähenedes vastasele, luure järkjärgult koondab oma tähelepanu vastase esimesele kaitsepositsioonile, selgitades:

- kaitsepositsiooni tiivad ja lähised nende haaramiseks;
- julgestusepositsiooni;
- vähemalt peajoontes vastupanupositsiooni eelserva ja sügavuse;
- kas vastupanupositsioon moodustab pideva kaitsevöö, või on olemas vahesid; positsiooni tähtsamad vastupanusõlmed ja toetusepunktid.

Teated vastase vastupanu sügavusest saadakse peamiselt õhuluurega. Muid andmeid kogub nii õhuluure kui maapealne luure.

§ 266. Kui selgub, et vastase kaitsepositsioon on haaratav tiivalt, siis suundakse sinna võimalikult aegsasti tarvilikud jõud haarava löögi andmiseks.

§ 267. Läbimurde teostamisel pealetungija järkjärgusteks ülesanneteks on:

- lähenedes kaitsjale, tõrjuda tagasi ta eelosad;
- vallutada vastase julgestusepositsioon ja luua tihe kontakt ta vastupanupositsiooniga;
- murda läbi vastase vastupanupositsioon.

Läbimurde edukuse eeltingimuseks on, et ta

oleks teostatud küllalt laial rindel ja küllaliste jõududega olukorras, mis võimaldaks tabada vastast ootamatult. Läbimurde rinde maksimaalne laius arvestatakse vastavalt olemasolevaile suurtükiväe-listele jõududele.

D. Lähenemine.

§ 268. Kui vastase eelosade tegevus ja ta suurtükitali ei võimalda enam edasiliikumist rännaku-kolonnides, siis väekoondis hargneb lähenemiskorda.

Brigaadi lähenemiskord koosneb esijärgu ja teisejärgu väeosadest.

Esijärgu väeosad moodustavad esijärgu ja teisejärgu pataljonid. Vastavalt olukorrale esijärgu pataljonid kas jätkavad liikumist tervikuna kolonnides, või hargnevad kompanite kaupa. Teisejärgu pataljonide ja väeosade edasiliikumine sünnib vastavate juhtide korraldusel võimalikult teid mööda rännakukolonnides.

§ 269. Liikumisel lähenemiskorras tuleb pidada silmas järgmist:

- kaitsele asunud vastase vaatluse- ja tulesüsteemi täppis ettevalmistus maastikul võimaldab temale juba suurematel kaugustel tabada pealetungijat mõjuva suurtükitulega, kasutades tarbekorral erilaskemoona;
- liikumine lähenemiskorras maastikul sünnib aeglaselt ja on väsitav;
- kaitsele asunud vastane võib teotseda oma eelosadega aktiivselt, mispärast pealetungija peab alati hoolt kandma oma tiibade ja tagala julgestamise eest.

§ 270. Väeosa hargnemiseks lähenemiskorda väeosäilem määrab:

- esijärgu pataljonid, nende ülesande, pealetungisuunad ja ribad; eelvägi harilikult moodustab esijärgu pataljoni;
- juurdeantud suurtükiväe ülesande;
- liikumise suuna ja korra teisejärgu pataljonidele ja vooridele.

Peale selle väeosäilem teeb vajalikud korraldused luureks, julgestamiseks ja sidepidamiseks.

Esijärgu väeosade hargnemisega lähenemiskorda kolonnides lõpevad rännakuvahekorrad, kui väekoondise juht selle kohta ei ole teinud teist korraldust.

§ 271. Esijärgu pataljonide ülesandeks lähenemisel on:

- toimetada luuret neile määratud pealetungiribas;
- tõrjuda tagasi ja hävitada vastase eelosad.

Luure teostatakse luurepatrullidega.

Väeosa huvides väljasaadetava luure korraldamise väeosäulem kas teeb ülesandeks pataljonidele, või määrab selleks erilised luureüksused, kes alluvad vahetult temale.

§ 272. Esijärgu pataljonid, kasutades neile antavat suurtükitle toetust ja soomusosade kaasabi, tõrjuvad tagasi ja hävitavad vastase eelosad hoogsa edasitungiga. Esijärgu pataljonide edasitungi eesmärgiks on vallutada vastase julgestusepositsioon ja luua pidev kontakt ta vastupanupositsiooniga. Soodsal juhul tuleb püüda sisse tungida julgestuse-positsioonilt taanduva vastase õlul ta vastupanu-positsiooni.

Nende kohalikkude kallaletungide korraldamisel esijärgus teotsevad juhid peavad väljendama suurt iseseisvust, algatuse- ja otsustamisvõimet.

§ 273. Väekoondise juht, niipea kui temale saavad teatised esijärgu väeosade hargnemise kohta lähenemiskorda:

- määrab esijärgu väeosadele järkjärgused märgid;
- määrab väekoondise suurtükiväe tegevuse peajooned;
- tarbekorral teeb täiendavaid korraldusi luure, julgestamise, õhu- ja gaasikaitse kohta;
- korraldab teisejärgu väeosade edasiliikumist;
- korraldab väeosade majandusevooride edasiliikumist.

§ 274. Märgid tulevad valida niiviisi, et esijärgu osad märgil teotseksid taktikalises sides üksteisega. Maastik märgi rajoonis peab omama rindel häid vaatluse- ja tulistamisvõimalusi ja võimaldama varjatud manövreerimist, eriti löögi andmiseks vastase tiibadele.

§ 275. Lähenedes määratud märgile, esijärgu väeosa ülem tutvuneb aegsasti kaardi järgi maastikuga märgi rajoonis, täiendades seda võimalust mööda isikliku luurega kohapeal. Luure eesmärgiks on selgitada, kuidas märk tarbekorral oma alla võtta. Sealjuures tuleb eriti pidada silmas, kuidas märgil korraldada suurtükitle toetus jalaväele, organiseerida vaatlus, juhtimine, side ja võitlus vastase soomusosadega.

§ 276. Märgil peatutakse siis, kui selleks on olemas väekoondise juhi erikäsk. Erikäsk tuleb anda niivõrra aegsasti, et väeosad jõuaksid teha korraldused peatumiseks enne märgile jõudmist.

Esijärgu pataljonid asuvad märgil ootepositsioonidele, olles valmis kas jätkama pealetungi või asuma kaitsele. Teisejärgu pataljonid asuvad varjatult, valmis manövreerima vastavalt olukorrale.

Suurtükivägi asub positsioonile kas osaliselt või tervikuna, olles valmis tule avamiseks.

§ 277. Väekoondise suurtükiväest need grupid, mis liikusid koos esijärku määratud väeosadega, lähevad harilikult nende käsutusse. Nende ülesandeks on toetada esijärgu pataljonide edasitungi, milleks nad liiguvad edasi järgu kaupa.

Ülejäänud suurtükivägi moodustab otsetoetuse- ja üldtegevuse-suurtükiväe.

Üldtegevuse-suurtükiväest kahuripatareid juba lähenemisel võivad olla visatud ette kaugetule andmiseks õhuvaatluse kaasabil.

Raske suurtükiväe osad suundakse võimalikult aegsasti sinna rajooni, kus väekoondise ülesanne ja olemasolevad teated vastasest lasevad eeldada pealetungi raskusepunkti moodustamist.

Suurtükiväe takistamatu edasijõudmise tagamiseks tuleb temale tarbekorral juurde anda pioneere.

§ 278. Teisejärgu väeosad liiguvad edasi väekoondise juhi poolt määratud korras.

Väeosade lahinguvõõrid lähenemisel harilikult liiguvad oma osade juures.

Majandusevõõrid, väeosade hargnedes lähenemiskorda, peatuvad varjatult neile määratud kohtades. Nende edasiliikumine korraldatakse eri-käskudega.

§ 279. Lähenedamine teostatakse laial rindel. Vähemate kallaletungidega, mida organiseerivad luursalgad, kolonnide eelväed ja hiljem esijärgu pataljonid tervel rindel, vastane hoitakse võimalikult kauem teadmatuses selle kohta, kus, milliste jõududega ja millal pealetungija kavatses teostada läbimurde. On tarvilik, et väekoondise juht oma otsuse selle kohta, kus, millal ja milliste jõududega teostada läbimurre, ning vastavad korraldused selleks teeks juba lähenemise ajal, kandes ühtlasi hoolt selle eest, et läbimurde teostamiseks määratud osad oleksid õigeaegselt kõvendatud suurtükiväega ja soomusvägedega ning tarbekorral täiendatud laskemoonaga ja inseneriliste abinõudega.

§ 280. Kui esijärgu pataljonide iseseisev tegevus ei anna enam tagajärgi, siis pealetungija on jõudnud vastase pideva vastupanuni. Kui juht sealjuures ei ole veel selgusele jõudnud, kuivõrra tugev ja sügav on see vastupanu, siis selle küsimuse selgitamiseks võib organiseerida kohalik kallaletung. Nimetatud kallaletungi läbiviimiseks tuleb määrata võimalikult vähem jalaväe jõude, kuid toetatud rikkalikult suurtükiväega ja soomusväe osadega. Märkideks valitakse harilikult tähtsad punktid maastikul, mille vallutamine soodustab edaspidist tegevust.

E. Kallaletung.

a) Kallaletungi ettevalmistamine. Kallaletungi-lähtealus.

§ 281. Väekoondis asub kallaletungi ettevalmistamisele siis, kui on selgunud vastase pidev ja tugev vastupanu organiseeritud kaitsepositsioonil. Jõudes niisuguse vastupanuni, esijärgu osad püüavad kiskuda enda kätte alasid ja punkte maastikul, mis soodustavad:

- vaatlust vastase vastupanupositsiooni sügavusse;
- varjatud lähenemist kuni rünnaku distantsini;
- väeliikide koostööd, eriti jalaväe ja suurtükiväe tule kokkukõlastamist;
- varjatud manöövreerimist varudega;
- varjatud liikumist tagalas.

Nimetatud maa-alal esijärgu osad organiseerivad end, moodustades väekoondise kallaletungi-lähtealuse.

Teisejärgu osad peatuvad varjatult võimalikult niisugusel kaugusel vastasest, et nad oleksid kaitstud ta väljasuurtükiväe mõjuva tule eest.

Lähtealus kallaletungiks on soovitatav viia võimalikult lähedale vastase vastupanupositsioonile. Kaugus oleneb eeskätt maastiku tingimustest ja vastase suurtükiväe tulest.

§ 282. Vastase vastupanupositsiooni kohta kogutud luureteateid väekoondise juht täiendab isikliku vaatlusega kohapeal.

Kogutud teadete alusel väekoondise juht annab oma käsu kallaletungiks, mis sisaldab harilikult järgmist.

I osa:

- kokkuvõtlikud teated üldisest olukorrast;
- kallaletungi üldine eesmärk;
- väekoondise ülesanne; pealetungi suund ja riba;
- väekoondise juhi manöövri-idee: pealetungi raskusepunkt;
- ülesanded esijärgu väeosadele, nende pealetungisuunad, -ribad ja järkjärgused märgid;
- suurtükiväe jaotus; ülesanded üldtegevuse-suurtükiväele;
- ülesanded teistele väeliikidele;
- varu asukoht ja ülesanne;
- lahinguside ja tiibade julgestamine; korraldused luureks;
- kallaletungi algus;
- side: väekoondise juhi ja väeosajuhate järkjärgused KP, sidetelg.

II osa:

- varustamine elutarvetega;
- varustamine laskemoonaga, võitlusevahenditega ja tehniliste abinõudega;

- evakueerimine;
- tagala rajoonid;
- vooride asukohad ja liikumise kord; teede kasutamine ja korraldamine;
- julgeoleku ja korra tagamine tagalas.

§ 283. Antud käsu põhjal väeosad asuvad kallaletungi ettevalmistamisele, kuhu kuulub luure toimetamine ja vägede asumine kallaletungi lähtealusele.

Luure korraldatakse:

- vastase vastupanupositsiooni ja sinna viivate lähiste selgitamiseks;
- kallaletungi-lähtealuse, sinna viivate teede ja lähiste selgitamiseks.

Luuret toimetavad kõik juhid, igaüks oma ülesannete kohaselt. Luure alusel määratakse, kuidas asuda lähtealusele, väekoondise kallaletungikord, väeliikide koostöö, juhtimise, side ja tagala korraldamine kallaletungil.

§ 284. Tankiosade poolt toimetatav luure selgitab:

- rajoonid maastikul, mis soodustavad tankide kasutamist;
- tankidele läbimatud looduslikud tõkked vastase vastupanupositsiooni ees ja sügavuses ning kuidas neid võita;
- kuidas on korraldatud vastase tankidevastane kaitse.

Luure tulemuste alusel väekoondise juht:

- jaotab ära tankide üksused esijärgu väeosade vahel;
- teeb erikorraldused tankidevastase võitluse organiseerimiseks kallaletungil.

Väekoondise juhi korraldusel tankid tuuakse ootepositsioonile, kus nad lähevad ja-aväe juhtide käsutusse.

Soomusrongide ja soomusautode luure selgitab nende osade kasutamise võimalusi kallaletungil.

§ 285. Pioneeriluure selgitab, millised tööd on tarvilikud lähtealusele viivate teede parandamiseks, tähtsamate KP sisseseadmiseks, väeniaide (originaalis just nii ongi kirjas! *Onu Ets*) abistamiseks lähtealuse sissevõtmisel ja kallaletungi teostamisel.

Gaasiluure ja -vaatlus peab selgitama:

- rajoonid, mida kaitsja on mürgitanud;
- millistes rajoonides ja missugusel viisil vastane kõige tõenäolikumalt võiks kasutada sõjagaasi;
- vastase ettevalmistusi sõjagaasi kasutamiseks.

Luure tulemusena selgub, millised erilised gaasikaitse-abinõud tulevad võtta tarvitusele kallaletungil.

§ 286. Väekoondise asumine kallaletungi-lähtealusele sünnib siis, kui kõik tarvilikud ettevalmistused selleks on juba tehtud. Lähtealusele asumine teostatakse väekoondise juhi erikäsul, harilikult ööl enne kallaletungi või, võimaluse korral, udu, kunstliku udu või suitsu kattel.

Enneaegne asumine kallaletungi-lähtealusele väsitab väeosi ja toob asjatuid kaotusi, millest tuleb hoiduda.

Suurtükivägi valmistab ette tarvilikud laske-andmed enne kallaletungi lähtealusele asumist. Suurtükivägi ja tarbekorral lennuväe hävituseüksused peavad olema valmis katma väekoondise asumist kallaletungi-lähtealusele.

b) Kallaletungi teostamine.

§ 287. Kallaletungi täppis algus harilikult teatatakse väeosadele erikorraldusega, mis antakse võimalikult hiljem.

Kallaletung harilikult algab suurtükiväelise ettevalmistusega, mis on soovitatav määrata lühiajaline, kuid võimalikult tugev. Ta eesmärgiks on maha suruda jalaväe liikumise alguseks kaitsja jalaväe ja suurtükiväe tuli. Ettevalmistusest võtab osa väekoondise kogu suurtükivägi.

Olenevalt olukorrast kallaletungi võib alustada ka täiesti ilma suurtükiväelise ettevalmistuseta, peamiselt siis, kui jalavägi on toetatud tankidega.

§ 288. Väekoondis temale määratud pealetungiribas võib kallale tungida kas korraga kogu rindel, või anda järkjärguseid, kuid kokkukõlastatud lööke üksikuis rindeosades. Järkjärgused löögid teevad väekoondise manöövri keerukaks ja aeglustavad edasitungi, kuid nad võivad kujuneda paratamatuks laiades pealetungiribades.

Esimene märk kallaletungiks määratakse niisugune, et ta vallutamine viiks võimalikult vastase kogu vastupanupositsiooni vallutamisele. Kui kallaletung viiakse läbi järkjärgult, siis määratakse vahepealsed märgid.

§ 289. Kallaletung teostatakse §§ 260—261 põhimõtetel. Kallaletungil juhtide tähtsamaks ülesandeks on anda pidevalt tuletoetust edasitungivale jalaväele. Esimese märgi vallutamisel, kus vastase avstupanu on kõige tugevam, suurtükiväe toetusetuli kokkukõlastatakse jalaväe edasitungiga täpsa tulekava alusel, mis on reguleeritud kellaegade või leppemärkide järgi. On soovitatav, et otsetoetuse- ja käsutuse-suurtükivägi oma algspositsioonidelt ulatuks andma toetusetuld vähemalt kuni esimese märgi vallutamiseni.

Otsetoetuse- ja käsutusesuurtükiväe toetusetuld juhitakse maapealse vaatluse abil. Suurtükiväe eel-vaatlejad liiguvad koos esijärgu pataljonidega ja kompanitega. Patariide ja gruppide ülemad viivad edasi oma KP ja VP tihedas sides esijärgu kompanite, pataljonide ja väeosade ülematega, rahuldades jalaväe nõudeid võimalikult kiiresti.

Võitluses vastase positsiooni sisemuses võib tekkida vajadus anda otsetoetuse- ja käsutusesuurtükiväe üksikuid rühmasid ja patariisid esijärgu-pataljonide käsutusse. Nende osade, samuti saate-suurtükide kiire järeleviskamine edasitungivale jalaväele peab olema aegsasti ette nähtud.

Saavutatud edu arendatakse viibimata § 262 loodud põhimõtetel.

13. peatükk.

Jälitamine.

§ 290. Väekoondis algab jälitamist siis, kui saavutatud edu on juba niivõrra arenenud, et ta sunnib vastast end kallaletungijast lahti kiskuma ja taanduma järelevägede kaitsel. Harilikult see sünnib ööpimeduse, kunstliku udu ja suitsu kattel.

Kallaletungijale on olulise tähtsusega aegsasti paljastada vastase taandumine. Andmeid selle kohta väekoondise juht hangib võitlevate osade teatistest ja oma õhuluurelt (raske suurtükiväe, vööriosade ja tagalaasutiste tagasitõmbumine). Esijärgus võitlevad osad peavad alal hoidma tiheda kontakti vastasega. Selleks nad jätkavad järelejätmatult edasitungi, võttes vastaselt võimaluse end korraldada.

§ 291. Jälitamise teostamiseks värsked varuosad suundakse järkjärgult sinna rajooni, kust jälitamine võib anda kõige paremaid tagajärgi. On soovitatav määrata jälitamiseks kergeid osi koos kaugelaskesuurtükiväega ja rk-saaterühmadega.

Harilikult jälitamine sünnib laial rindel, vastase ühe või mõlema tiiva haaramisega ja püüdega jõuda välja ta taandumisteedele. Kõige mõjuvamaid tulemusi võib anda rööbik jälitamine, mille eesmärgiks on ette jõuda vastasest rööpteid mööda ja ta täielikult ümber piirata. Lennuväe hävituse- ja pommituseüksuste ärakasutamine koos jälitavate osade tegevusega annab häid tagajärgi.

Jälitamise algades kallaletungija peajõud koonduvad ja jätkavad liikumist rännakukorras. Eelvägi peab murdma järelejätmata edasitungiga kõik vastase järelevägede katsed peatuda.

§ 292. Jälitamine nõuab vägedelt ja juhtidelt suurt jõupingutust ja algatuse avaldamist. Juhtide ülesandeks jääb viia edasi edu saavutanud väed raugemata energiaga kuni lõpliku võiduni vastase

üle. Side ja koostöö väeliikide ja väeosade vahel saavutatakse kõige hõlpsamini sel teel, et kõik väsimatult edasi püüavad ja juhtide KP võimalikult ettepoole valitakse. Sealjuures alluvad juhid

ei tohi unustada anda teateid olukorrast.

Väekoondise juhi ülesandeks jälitamisel on:

- kõigi abinõudega täiendada ja varustada jälitavaid osi kõige tarvilikuga, eriti laskemoonaga;
- aegsasti selgitada need rajoonid, kus vastane on organiseerimas uut vastupanu, selle vastupanu iseloom ja kasutatavad jõud;
- pideva luurega õigeaegselt paljastada vastase ettevalmistused vastulöökideks jälitavate osade tiibadele.

NELJAS JAGU.

Kaitselahing.

14. peatükk.

Üldalused.

§ 293. Kaitsesele asutakse eesmärgiga:

- hoida oma käes maa-ala, kus on otsustatud murda vastase kallaletung;
- võita aega ja hoida kokku jõudu pealetungiks või vastupealetungiks.

Kaitsja saavutab eesmärgi:

- oma tulega hävitades kallaletungija;
- vastulöökidega visates tagasi kaitsepositsiooni sissetunginud vastase.

§ 294. Kaitsja tegevust soodustab kohase maastiku valik, maastiku osav kasutamine ja organiseerimine, mis:

- tõstab tunduvalt kaitsja tule võimsust ja vastupanu tõhukust;
- hõlbustab vaatlust, sidepidamist, väeliikide ja väeosade koostööd, kaitsja tegevuse moondamist vastase vaatluse eest nii maa pealt kui õhust ja ühendust tagalaga.

§ 295. **Kaitse peab olema visa.** Seepärast:

- keegi ei tohi käsuta maha jätta temale määratud kohta või kaitselõiku;
- kaitselahingu lõppedes vastupanupositsiooni eelserv peab olema tervikuliselt alal hoitud, kui väekoondise juht ei ole teinud selle kohta teisi korraldusi.

§ 296. **Kaitset tuleb teostada aktiivselt.** Aktiivsus saavutatakse:

- kaitse järgustamisega sügavusse, mis võimaldab manövreerida nii tulega kui varudega;
- juhtide ja vägede alalise püüdega kiskuda algatus lahingus vaenlaselt enda kätte ja hoida see püsivalt enda käes.

Aktiivse kaitse tulemuseks on, et tulega ja vastulöökidega kurnatud vastane hävitatakse lõplikult ja visatakse tagasi vastupealetungiga.

§ 297. Kaitse on seda püsivam, mida rohkem on jõude, abinõusid ja aega kaitse korraldamiseks. Kuid kaitsjal harilikult tuleb antud jõududega ja abinõudega teostada võrdlemisi laiadel rinnetel. Ka siis on edukas tegevus võimalik, kui kõik olemasolevad abinõud kasutatakse otstarbekohaselt.

15. peatükk.

Kaitse ettevalmistamine.

A. Kaitsepositsioon.

Kaitsepositsiooni valik ja luure. Korraldused kaitsesele asumiseks. *a) Kaitsepositsioon.* § 298. Kaitsepositsiooniks nimetatakse maa-ala, mis on ette valmistatud kaitseks.

Väekoondis organiseerib endale ühe või rohkem sügavusse järgustatud kaitsepositsioone, mida nimetatakse, alates rindelt, esimene, teine, kolmas jne. kaitsepositsioon. Nad valitakse harilikult niisugusel kaugusel üksteisest, et vastase väljasuurtükivägi ei ulatuks võtma mõjuva tule alla kahte positsiooni korraga.

Kaitsepositsioon jaotatakse lõikudeks, mis üksteisest on lahutatud piirjoontega. Lõigud määratakse kõigile esijärgus asuvatele osadele, välja arvatud jagu. Lõigud organiseeritakse

kaitseks ka tiibadelt, eesmärgiga raskendada vastupanupositsiooni sissetunginud vastasele edu arendamist laiuti.

Samasuguse eesmärgiga esimese, teise jne. kaitsepositsioonide vahel organiseeritakse põikpositsioone.

§ 299. Kaitsepositsioon harilikult koosneb vastupanupositsioonist ja julgestusepositsioonist.

Vastupanupositsioon on osa kaitsepositsioonist, mille organiseerivad vastupanuks esi-järgu pataljonid.

Vastupanupositsiooni eelserva organiseerivad esijärgus asuvad jaod, vastupanu-positsiooni tagaserva — esijärgu pataljonide varud. Esijärgu kompanite varud organiseerivad toetusejoone.

Kindlustatud vastupanupositsioon harilikult koosneb sügavusse järgustatud ja maastikule kohaldatud vastupanupesade süsteemist. Vastupanupesad tarbekorral koondatakse ühisteks toetusepunktideks. Vastupanupositsiooni sügavus oleneb peamiselt pataljonidele määratud kaitseleikude laiusest ja maastikust. Sügavuse moodustamisel tuleb pidada silmas eeskätt nõuet saavutada pidev, tihe ja võimalikult sügav tuli tõke vastupanupositsiooni eelserva ees.

Eelserva murdeline asetus maastikul soodustab flankeerimist. Eelserv peab olema täpsalt teada suurtükiväele.

Vastupanupesad ja toetusepunktid kogu vastupanupositsiooni sügavuses peavad olema niiviisi asetatud, et nad võiksid üksteist vastastikku toetada tulega.

§ 300. Esijärgus asuva väeosa varud tarbekorral valmistavad ette väeosa varude positsiooni, mis asub vastupanupositsiooni tagaserva taga. Kaitselahingu läbiviimisel väeosa varu, osaliselt või tervikuna, asub tema poolt ettevalmistatud positsioonile siis, kui teda ei kasutata vastulöögiks või vastupanupositsioonil asuvate osade kõvendamiseks.

§ 301. Julgestusepositsioonil asuvad lahingueelposid ülesandega:

- toimetades vaatlust ja luuret, selgitada vastase tegevust;
- alarmeerida vastupanupositsioonil asuvad väed niivõrra aegsasti, et need suudaksid end korraldada lahinguks;
- takistada vastase luure- ja eelosade tegevust;
- erijuhtudel püsivalt kaitsta neile määratud maa-ala.

§ 302. Kaitsepositsioonist kaugemal ees asuvate tähtsate punktide ja alade kaitsmiseks moodustatakse tarbekorral eelpositsioone. Eelpositsioonid peavad raskendama vastase lähenemist kaitsepositsioonile.

Eelpositsioonide kaitsmiseks määratakse harilikult kergeid osi, toetatud rk-rühmadega ja suurtükiväega ning rikkalikult varustatud laskemoonaga. Eel positsioonidelt taandumisel tuleb silmas pidada, et vastane ei saaks läheneda vastupanupositsioonile taanduvate osade kannul.

b) Kaitsepositsiooni valik ja luure. Korraldused kaitsele asumiseks.

§ 303. Kaitsepositsiooni valikul väekoondisele on mõõduandvad antud ülesanne ja need operatiivsed ja taktikalised tingimused, milles tuleb asuda kaitsele.

Operatiivselt kaitsepositsioon tuleb valida nii, et:

- pealetungija oleks sunnitud vallutama teda rindelt;
  - lahtiste tiibade olemasolul ta raskendaks võimalikult rohkem vastase haaramismanöövrit.
- Taktikaliselt kaitsepositsiooni valikul tuleb võimalust mööda pidada silmas, et kaitsepositsioon :
- takistaks vastasele kasutada oma üleolevaid jõude, eriti jalaväge koos suurtükiväega ja tankidega (vaatluse puudumine, looduslikud tõkked kaitsepositsiooni ees jne.);
  - looks kaitsjale head tingimused vaatlemiseks ja tulesüsteemi organiseerimiseks nii jalaväe kui suurtükiväe tule mõttes, nagu: soodsad VP, head tulistamisvõimalused vastupanu-positsiooni eelserva ees, võimalused tulistamiseks positsiooni sügavusest;
  - hõlbustaks tiibade kaitsmist (hea tuleside naabritega, raskesti läbipääsetav maastik tiibadel jne.);
  - soodustaks moondamist vastase vaatluse eest nii maa pealt kui õhust, varjatud manöövreerimist

varudega ja liikumist väekoondise tagalas.

§ 304. Kaitsele asumine võib sündida:

- vastase otsesel surveel;
- ettekatsetult — väekoondise ees teotsevate osade kattel või koguni väljaspool maapealse vastase mõjupiirkonda.

§ 305. Asudes kaitsele vastase otsesel surveel, esijärgu osad organiseerivad end kaitseks omal algatusel seal, kus nad on sunnitud peatuma. Väekoondise juht, pidades silmas väeosade poolt tehtud korraldusi ja üldist olukorda:

- kokkukõlastab väeosade tegevuse, määrates kaitse üldise eesmärgi ja iseloomu, oma manöövri-idee, vastupanupositsiooni eelserva (kas kontakti joonel või tagapool), ülesanded esijärgus asuvatele väeosadele ja nende kaitseõigud;
- kõvendab otsetoetuse- ja käsutusesuurtüki-väe tuld üldtegevuse-suurtükiväe tulega eeskätt neis rajoonides, kus on ette nähtud kaitse raskusepunkt;
- tarbekorral korraldab esijärgu väeosade vahetust värskete jõududega;
- moodustab varusid;
- organiseerib õhuluuret ja vägede julgestamist, eriti lahtistel tiibadel.

Ühtlasi väekoondise juht korraldab väekoondise tagala vastavalt kaitselahingu vajadustele.

Kaitse organiseerimine teostub järkjärgult, kuid väeosad peavad olema igal ajal valmis lahinguks vaatamata sellele, kuivõrra nad on suutnud kindlustada oma kaitsepositsiooni.

§ 306. Asudes ettekatsetatud kaitse organiseerimisele, peab pidama silmas, kuipalju on aega ja võimalusi juhtide isikliku luure korraldamiseks. Isiklik luure maastikul on eriti tähtis jalaväe ja suurtükiväe juhtidele. Selleks tarviliku aja jätmiseks väekoondise juht peab andma võimalikult aegsasti oma eelkorraldused ja esialgse käsu kaitsele asumiseks. See käsk määrab väekoondise ja väeosade ülesanded kaitsele ja nende kaitseõigud, vastupanupositsiooni ja tarbekorral julgestusepositsiooni üldjoone, suurtükiväe jaotuse ja ülesanded, ülesanded soomusväele ja pioneeridele, ülemate KP.

Esialgne käsk kaitseks täiendatakse nende ettekannete põhjal, mida teevad alluvad juhid pärast isiklikku luuret maastikul. Ühel ajal väeosadega toimetab luuret ka väekoondise juht. Sel viisil kujuneb väekoondise käsk kaitseks, mis harilikult sisaldab järgmist:

I osa:

- kokkuvõtlikud teated olukorrast;
- kaitse üldine eesmärk;
- vastupanupositsiooni eelserva üldjoon; kaitseks eriti tähtsad rajoonid ja esemed;
- tarbekorral eel- ja julgestusepositsioon ja nende üldine ülesanne;
- esijärgu väeosade ülesanded; nende kaitseõigud; mis ajaks olla valmis lahinguks;
- suurtükiväe jaotus ja ülesanded üldtegevuse-suurtükiväele;
- ülesanded soomusväele, lenn väele ja pioneeridele;
- väekoondise varu asukoht ja ülesanne;
- välikindlustamine kaitsele;
- lahinguside ja tiibade julgestamine;
- korraldused sideks; juhtide KP.

II osa:

- varustamine elutarvetega;
- varustamine laskemoonaga, võitlusevahenditega ja tehniliste abinõudega;
- evakueerimine;
- tagala rajoonid;
- vooride ja tagala-asutiste asukohad; teede korraldamine ja kasutamine;
- julgeoleku ja korra tagamine tagalas.

Erikäskudega väekoondise juht korraldab üksikuid küsimusi luure, õhu- ja gaasikaitse, tankivastase võitluse, vaatluse, side, välikindlustamise ja tagala korraldamise aladel.

§ 307. Vastupanupositsiooni eelse r v määratakse võimalikult niiviisi, et kallaletungijalt ära

kiskuda kõik head VP ja soodsad lähised maastikul. Looduslike tökete olemasolu, nagu jõed, kuristikud, läbimatud sood, suuremad metsad jne., eelserva ees või vastupanupositsiooni sisemuses teeb võimatuks kallaletungi tankidega. Vastupanupositsiooni eelserv peab jääma võimalikult kauem teadmatuks vastasele. Ta asetamine kõrgendikkude esilängudele soodustab jalaväe tuld vastupanupositsiooni sügavusest, kuid raskendab suurtükiväe osavõttu tõkettuledest eelserva otseses läheduses. Eelserva asetamine kõrgendikkude tagalängudele võib olla tarvilik ja võimalik siis, kui kallaletungija omab rohkearvulise suurtükiväe ja kaitsja ise küllalt automaatreelvi tulitõkke loomiseks.

§ 308. Kaitseks eriti tähtsad rajoonid ja esemed määratakse, pidades silmas antud ülesannet ja elukorda, eeskätt maastikku. Need rajoonid ja esemed organiseeritakse kaitseks eriti tugevasti.

Kaitse peab olema paindub. Kaitse raskuse-punkt kujuneb lahingu kestel seal, kus on ilmsiks tulnud vastase pealööki. Pealöögi avastamisel kaitsja peab olema alati valmis koondama sinna oma varuosad ja võimalikult rohkem suurtükiväe tuld.

§ 309. Väekoondise suurtükiväe enamik asub väljaspool vastupanupositsiooni tagaserva. Järgustatud sügavusse, suurtükivägi oma alalistelt positsioonidelt peab võima:

- kõigi patareidega — osa võtta tõkettuledest vastupanupositsiooni eelserva ees;
- vähemalt osa patareidega — toetada lahingu-eelposte, võtta osa võitlusest vastupanupositsiooni sisemuses ja toetada naabrite tegevust.

Suurtükiväe kaugetulede andmiseks kasutatakse eeskätt kaugelaskepatareide tuld, kuid selleks võib olla tarvilik üksikute patareide etteviskamine, kusjuures tuleb tagada nende julgeolek.

Kaitselahingu kestel võib olla tarvilik positsioonide ja VP vahetamine, et raskendada vastasele nende leidmist. Positsioonid valmistatakse ette lähedamaavõitluseks kõigi patareis olevate relvadega.

§ 310. Lahtiste tiibade julgestamiseks kas organiseeritakse eriline positsioon, mis on asetatud astmena lahtise tiiva taha, või kaitsepositsiooni lahtine tiib käänatakse tahapoole. Mõlemad tegevused raskendavad pealetungijale haaramist.

Lahtisel tiival organiseeritakse pidev luure ja vaatlus, mille teostamiseks määratakse peamiselt kergeid osi.

§ 311. Soomusautosid, tanke ja soomusrongesid kasutatakse kaitsel harilikult vastulööki toetamiseks. Soomusrongide suurtükiväge peale selle võib kasutada liikuvate patareidena.

Erijuhtudel soomusrongide divisjonile ühes temale juurdeantud osadega võib määrata omaette kaitselõik.

§ 312. Varude ülesandeks kaitsel on:

- teostada vastulööki;
- organiseerida varude positsioone ja tarbekorral põikpositsioone;
- kõvendada esijärgus asuvaid osi ja vahetada neid.

Varude asukohad valitakse, pidades silmas eeskätt vastulööki ettenähtud suundasid. Varude positsioonid määratakse peamiselt tähtsate pealetungisuundade sulgemiseks ja taktikaliselt tähtsate punktide käeshoidmiseks.

Varuosa ülem on kohustatud:

- looma pideva side selle kaitselõigu ülemaga, mille taga ta asub, ning alaliselt informeeruma olukorrast rindel;
- läbi luurama võimalikud vastulöögi suunad, valmistades ette neis suundades vastukallaletunge.

Varu astub tegevusse selle ülema korraldusel, kelle käsutuses ta on, või käsku ootamata siis, kui olukord nõuab viivitamatut tegevust ja puudub pidev side ülemaga.

§ 313. Välikindlustamine kaitsel omab suure tähtsuse, soodustades kaitsja tuld, vaatlust, moondamist, sidepidamist ja liikumist ning hõlbustades vägede elamisvõimalusi ja tagala korraldamist.

Välikindlustamise hulka kuulub:

- kaitsepositsioonide kindlustamine;
- teedevõrgu parandamine, korrashoidmine ja täiendamine;
- purustustööd.

Välikindlustustööde kava (tööde ulatuse ja järjekorra, pioneeride ja tööabinõude jaotuse jne.) määrab väekoondise juht väekoondise inseneri ettepanekul, pidades silmas üldist olukorda, kaitse ettevalmistamiseks kasutada olevat aega ja abinõusid.

§ 314. Kaitsepositsiooni kindlustamise eesmärgiks on kaitse huvides täiendada kaitsetava maa-ala looduslikke omadusi.

Kindlustatud kaitsepositsiooni tähtsamad elemendid on:

- vastupanupesad, koondatud tarbekorral toetusepunktideks, viimased — vastupanusõimedeks;
- VP ja KP;
- sideliinid;

- tõkked ja tankivastased tõkked;
- teed;
- varustuse- ja sidumispunktid;
- varjendid.

Kõigi elementide osav moondamine maastikul on eeltingimuseks, et nad suudaksid täita oma ülesannet. Kaitsepositsiooni väline kuju peab olema võimalikult ühtlane ja kokkusulav maastikuga nii vormidelt kui värvidelt. Eriti vastupanupositsiooni eelserv, toetusepunktide ja vastupanusõlmede asukohad ei tohi millegagi eralduda ümbruskonnast.

§ 315. Laiadel rinnetel, kus pideva kaitse loomine tervel rindel osutub võimatuks, organiseeritakse vastupanusõlmed ja toetuse-punktid tähtsamates suundades ja punktides. Vastupanusõlmede ja toetusepunktide eesmärgiks on koondada jõude ja abinõusid visa kaitse loomiseks sinna, kus see on kõige tarvilikum. Ülejäänud jõud kasutatakse varuosade moodustamiseks, et teetseda aktiivselt. Vastupanusõlmed ja toetusepunktid organiseeritakse kaitseks ka tiibadelt.

Vastupanusõlmed ja toetusepunktid peavad olema tulesides üksteisega. Toetusepunktide ja vastupanusõlmede vahedes korraldatakse pidev luure ja vaatlus. On kasulik katta vahed tõketega ja püstitada neisse näilikke ehitisi, andes kaitsepositsioonile ühtlase välise kuju.

§ 316. Kaitsepositsiooni kindlustamise aluseks on väekoondise juhi käsk kaitseks, mille alusel väekoondise insener koostab kaitsepositsioonide kindlustamise kava.

Välikindlustamise tööde enamik esimesel kaitsepositsioonil tehakse nende väeliikide poolt ja vastutusel, kes asuvad sellel positsioonil. Pioneeride ülesandeks siinjuures on tarvilikkude materjalide ettevalmistamine ja erioskusi nõudvate tööde täitmine.

Välikindlustamise tööd tagamistel kaitsepositsioonidel täidetakse väekoondise inseneri otsesel juhatusel. Töödeks kasutatakse eratööjõudu ja, niivõrra kui võimalik, väekoondise varuosi.

Kaitsepositsioonide kindlustamisel kavakindlalt täidetud töö annab kõige paremaid tagajärgi, kuid olenevalt olukorrast võib tekkida vajadus läbi viia kindlustustöid ka ilma luureta. Niisugusel juhul töö algab vastavate juhtide isiklikul algatusel ja täidetakse järkjärgult, pidades silmas, et väeosad igal ajal oleksid valmis lahinguks.

§ 317. Maanteede parandamise, korrashoidmise ja, tarbekorral, täiendamise eest kannab hoolt iga väeosa ja väekoondis temale määratud tagalarajoonis.

§ 318. Purustustööde eesmärgiks on takistada vastase suurtükiväe, soomusväe ja vooride lähenemist, ühtlasi hävitades kõike seda, mis segab kaitsetegevust või soodustab vastase asumist kallaletungile. Selle saavutamiseks:

- lõhutakse kõik vastase poole viivad teed ja tähtsamad põikteed võimalikult neis kohtades, kus maastik ei võimalda möödumist lõhutud punktist (sillad, kitsustikud);
  - purustatakse tornid, sideliinid ja muud esemed, mis hõlbustavad vaatluse ja side korraldamist.
- Purustustöödest võib oodata mõjuvaid tagajärgi siis, kui nad teostatakse massiliselt kindla

kava järgi, mis kokkukõlastatud väekoondise üldise manöövriga. Purustustööde kava koostab täpsa maas-tikuluure alusel väekoondise insener ja kinnitab väekoondise ülem. Massiliste purustustööde ettevalmistamine nõuab palju aega ja rohkesti materjale.

Purustustööd teostatakse kooskõlas kaugevõitlusega, milleks purustustööd valmistatakse ette vastupanupositsiooni ees niisugusel kaugusel, et nad oleksid veel kaitsja suurtükiväe tule all.

Käsu purustuste läbiviimiseks annavad väe-koondise ülema volitusel nende väeosade ülemad, kes viimastena lahkuvad purustustööde rajoonist.

Purustustööd, mis nõuavad erioskusi, täidetakse pioneeriosade poolt.

B. Kaitsekava.

§ 319. Väekoondise juhi käsk kaitseks on aluseks väekoondise kaitsekavale, mida järkjärgult täiendatakse ja viimistletakse.

Väekoondise kaitsekava sisaldab järgmist:

- kaugevõitluse kava — eelpositsioonide kaitsmine, kauge võitlus eelpositsioonide ja kaitsepositsiooni vahel (suurtükiväe kaugetuli koos eelosade tegevusega);
- tulekava vastase üldise ja osalise pealetungi puhul;
- tegevusekava vastase sissemurdmise puhul: suurtükiväe, esijärgu väeosade ja varude tegevus;
- tegevusekava taandumise puhul teisele positsioonile.

Väekoondise tulekava sisaldab ülesandeid üldtegevuse- ja otsetoetuse-suurtükiväele, nagu: kaugevõitlus, takistusetuled, vastulöögituled, võitlus vastase suurtükiväega, toetuse- ja tõkketuled, tuled positsiooni sisemuses. Kaitsekavale lisatakse juurde väekoondise kaitseskeem.

Kaitsekava sisaldab ka erikavasid õhukaitse, gaasikaitse, tankivastase kaitse, väliskindlustamise, side, tagala korraldamise jne. aladel.

16. peatükk.

Kaitselahingu läbiviimine.

A. Ettevalmistavad tegevused. Kaugevõitlus. § 320. Kaitsja püüdeks on:

- luurega võimalikult aegsasti paljastada vastase pealetungi-ettevalmistused;
- kaugevõitlusega aeglustada ja raskendada ta edasilikumist;
- tulega ja vastulöökidega panna seisma vastase kallaletung;
- vastupealetungiga visata vastane tagasi ja h ä v i t a d a ta.

§ 321. Kaitsja luure eesmärgiks on selgitada vastase suuremate jõudude pealetungi-ettevalmistusi, pealetungirühmitus, pealöögi suund, aeg ja koht.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata vastase ettevalmistustele sõjagaasi, soomusjõudude ja motoriseeritud osade kasutamiseks pealetungil.

Õhuluure, jälgides nii päeval kui öösi pealetungija tegevust jaamades, tagavarade täiendamist, kolonnide ja vöörioste liikumist, peab püüdma selgitada need suunad ja rajoonid väekoondise rinde ees, kus vastase pealetung võib kujuneda tõenäolikuks. Koos hävituse- ja pommituseüksustega lennuväe luureüksused segavad pealetungija ettevalmistusi.

§ 322. Kaugemale kaitsepositsiooni ette saadetud kerged osad, toetatud tarbekorral suurtükiväe ja jalaväe osadega, teotsedes aktiivselt, toimetavad luuret, takistavad ja viivitavad vastase edasitungi, püüdes temale tekitada võimalikult mõjuvaid kaotusi. Kergete osade enamik suundakse neisse rajoonidesse, kus õhuluure on paljastanud vastase pealetungi-ettevalmistused.

Võitlus eelpositsioonidel takistab tunduvalt vastase edasitungi.

Eelosade tegevusega ja eelpositsioonide abil mõnikord osutub võimalikuks sundida vastast hargnema kaitsjale soovitavas suunas.

Jõudes kaitsepositsiooni tuled ulatuse piirkonda, kerged osad lähevad esijärgu väeosade käsutusse, kui neile ei olnud antud teist käsku. Eelosade tegevus peab olema kokkukõlastatud kaitsja suurtükiväe kaugetuledega ja purustustöödega kaitsepositsiooni ees.

Kõik kaitsja tegevused kuni vastase jõudmiseni kaitsepositsiooni ette moodustavad kaugevõit-1 u s e, mis organiseeritakse ja teostatakse taandumislahingu põhimõtetel.

Kaugevõitlus takistab ja aeglustab vastase pealetungi, võimaldades kaitsjale valmistuda ette lahinguks. Kaitsja lahinguvalmuse algus määratakse kindlaks väekoondise juhi erikäsuga.

Kaugevõitlus ei pea kujunema eraldi lahinguks ega viima kaitsja jõudude killustamisele ja hävitamisele osakaupa.

B. Lahingueelpostide tegevus.

§ 323. Lahingueelpostid oma tegevusega peavad võimaldama kaugevõitlusest osavõtnud osadele taanduda vastupanupositsioonile.

Lahingueelposte toetatakse selleks määratud suurtükiväe ja rk tulega. Lahingueelpostide ülesanded ja tegevus vastase kallaletungi puhul, samuti nende taandumise kord, peavad olema täpsalt määratud nende juhtide poolt, kes nad välja saatsid. Vastaselt tuleb võtta võimalus sissetungiks vastupanupositsiooni taanduvate julgestuseosade õlul.

D. Lahing vastupanupositsioonil.

§ 324. Pealetungija, olles tagasi tõrjunud kaitsja eel- ja julgestuseosad, vajab harilikult aega kallaletungi organiseerimiseks vastupanupositsioonile. Seda aega kaitsja peab ära kasutama selleks, et:

- kavakindla luurega ja vaatlusega nii õhust kui maa pealt lõplikult selgusele jõuda selle kohta, kus, millal ja milliste jõududega on kavatsetud pealööki;
- oma suurtükiväe tulega takistada ja segada vastase kallaletungi-ettevalmistusi nii tagalas kui rinde otseses läheduses.

Eriti tähtis on saada teateid vastase asumisest kallaletungi-lähtealusele ja ta seal ootamatult tabada mõjuva suurtükitulega enne kallaletungi algust.

§ 325. Kallaletung võib kaitsjat tabada ajal ja kohal, kus seda ei oodatud. Sellepärast kaitsja peab olema alaliselt valmis lahinguks.

Kaitse vastupanupositsioonil on kõigepealt tulevõitlus, mis areneb ettenähtud tulekava alusel.

Üldtegevuse-suurtükivägi püüab maha suruda kallaletungija ilmsikstulnud patareid. Kohati ta täiendab otsetoetuse- ja käsutuse-suurtükiväe tuld, et panna seisma ühisel jõul võimalikult aegsasti vastase jalaväe ja tankide edasiliikumine.

Vastase lähenedes vastupanupositsioonile ta jalavägi ja tankid satuvad kaitsja jalaväe ja suurtükiväe tõkketuledesse. Tõkketulede avamine sünnib silmapilkselt. Tõkketulede väljakutsumise kord määratakse kindlaks väekoondise juhi poolt. Tulede paindumus võimaldab neid koondada neisse rajoonidesse, kus kallaletung on kujunenud kõige ohtlikumaks.

Kaitsja püüdeks on panna seisma tõkketuledega vastase edasitung enne, kui ta on jõudnud vastupanupositsiooni eelservani.

§ 326. Vastupanupositsiooni sissemurdnud vastane visatakse tagasi ja hävitatakse vastulöökidega.

Pataljonide ja vähemate üksuste varud korraldavad vasturünnakuid, rügementide ja väekoondiste varud — vastukallaletunge või, soodsal juhul, lähevad üle vastupealetungile. Vastulöögid suundakse eeskätt sissemurdnud osade tiibadele, kusjuures tuleb püüda halvata suurtükitulega nende osade ühendus tagalaga. Õige hetke valik vastulöögiks omab erilise tähtsuse.

§ 327. Vasturünnakud teostatakse viivitamatult. Vastukallaletungi teostamiseks on kõige soodsam niisugune olukord, kus vastase edasitung on ajutiselt tõkestatud ja vastane veel ei ole suutnud korraldada end vallutatud maa-alal, täiendada end laskemoonaga jne.

Vastukallaletung toetatakse harilikult suurtükitulega ja soomusväe osadega. Ta teostatakse võimalikult kiiresti kuid ettevalmistatult.

Õnnestunud vastukallaletung võib luua soodsad eeldused üldiseks vastupealetungiks. Vastupealetungi organiseerib väekoondise juht. Ta valmistatakse ette ja teostatakse üldiselt

hariliku pealetungi põhimõtetel.

§ 328. Võitluseks kallaletungija soomusjõududega, eriti tankidega, kaitsja peab olema ette valmistatud nii vastupanupositsiooni ees kui selle sisemuses. Kohtadele, mis on soodsad teotsemiseks tankidega, organiseeritakse tankivastane kaitse.

Õhuluure, maapealne luure ja vaatlus peavad selgitama võimalikult aegsasti vastase tankide koondusekohad, nende oote- ja lähtepositsioonid. Tehtavaid ettevalmistusi jälgitakse ja püütakse takistada ja aeglustada lennuväe pommitamisega ja suurtükiväe kaugetulega.

Kui jätkub aega, valmistatakse ette miinivälju ja tehakse teisi pioneeritöid, nagu sügavate kraavide ja aukude kaevamine, maastikul leiduvate järskuste suurendamine jne.

Vastase jalaväega koos edasiliikuvad tankid peavad sattuma suurtükiväe ja teiste tankivastaste relvade ettevalmistatud tule alla. Suurtükivägi kas tulistab tanke selleks eriti ülesseatud üksikuist tankivastastest suurtükkidest või, tankide lähenedes, võtab nad vastu tõkktuledega.

Vastupanupositsiooni sissetunginud tankid tulevad eraldada neile järgnevast jalaväest. Selleks kaitsja jalavägi suunab oma tule vastase jalaväe pihta. Lähedamaavõitluses jalavägi hävitab tanke kõigi sellekohaste abinõudega, mis antud tema käsutusse.

Tankivastased relvad asetatakse positsioonile võimalikult kohtadesse, kus puudub juurdepääs tankidele. Nad varustatakse rikkalikult laskemoonaga.

17. peatükk.

Lahingu katkestamine. Taandumine.

§ 329. Kui juht, kaaludes igakülgset temale antud ülesannet ja kujunenud olukorda, jõuab veendumusele, et lahingu edaspidine jätkamine on otstarbetu või võib olla koguni kasuks vastasele, siis ta otsustab lahingu ajutiselt katkestada, et taandumisega luua uusi võimalusi võitluse jätkamiseks soodsamais tingimustes.

§ 330. Taandumise alustamiseks igal juhul on tarvilik järgmise kõrgema juhi käsk.

Kui pidev side kõrgema juhiga puudub, võib juht omal algatusel katkestada lahingu fa-tagas i tõmmata temale alluvad osad enne ettenähtud aega siis, kui lahingu jätkamisel neid ähvardab täieline hävinemine. Millal tagasitõmbumist läbi viia, oleneb antud ülesandest ja olukorrast. Tagasitõmbumine teostub seda hõlpsamini, mida täielikumalt teda suudetakse varjata vastase vaatluse eest. Harilikult ta viiakse läbi ööpimeduse kattel.

Ainult kinnisel maastikul on võimalik end vastasest lahti kiskuda ka täie valguse juures.

Seepärast ka kõige raskemas olukorras tuleb püüda jätkata võitlust kuni pimeduse tulekuni. Udu, kunstliku udu ja suitsu ärakasutamine võib anda häid tagajärgi.

§ 331. Lahtikiskumine pealesuruvast vastasest ja tagasitõmbumine teostatakse järkjärgult. Kõigepealt tuleb püüda varusid luua ja nende toetusel tõmmata tagasi esijärgus võitlevad osad. Tagasitõmbumisel tuleb pöörda erilist tähelepanu tiibade julgestamisele ja lahingusidele võitlevate osade vahel.

Varude loomiseks tarbekorral kasutatakse ära kõik käepärastolevad osad, nagu side- ja pioneeriosad, vooride ja staapide meeskonnad jne.

Varude tegevust toetavad suurtükivägi, soomusväe ja lennuväe osad.

Juhtide kohuseks on, hoides alal oma mõju alluvatele, kasutada iga juhtu uue vastupanu avaldamiseks vastasele. Nooremate juhtide algatusel ka väheste jõududega kuid ajaviimatult teostatud vastulöögid, eriti soomusväe osade toetusel, võivad anda häid tagajärgi. Tegevuse eesmärgiks on tõkestada vähemalt ajutiselt vastase edasitung, võimaldades asuda taandumise kavakindlale organiseerimisele.

§ 332. Asudes taandumise organiseerimisele, väekoondise juht:
— valib uue kaitsepositsiooni ja teeb korraldused selle organiseerimiseks;

— määrab kattepositsioonid ja katteosad;

— korraldab peajõudude taandumise.

§ 333. Uus kaitsepositsioon valitakse harilikult kaardi järgi vähemalt nii kaugel tagapool, et vastane tema tabamiseks oleks sunnitud vahetama oma väljasuurtükiväe tulepositsioone. Kaitse ettevalmistamine uuel kaitsepositsioonil sünnib väekoondise juhi käsu alusel, kaitselahingu üldiste põhimõtete kohaselt. Väekoondise staap väekoondise inseneri ja sideülema kaasabil korraldab uue kaitsepositsiooni ja sinna viivate teede luure. Uue kaitsepositsiooni organiseerimiseks, seal side ja vaatluse ettevalmistamiseks, samuti taandumisteede parandamiseks ja vajalikkude purustustööde ettevalmistamiseks neil teedel väekoondise inseneri ja sideülema käsutusse määratakse tarviline arv lisatööjõude. Kõik need juhid ja osad jalaväest ja suurtükiväest, keda ei vajata taandumise teostamisel, saadetakse võimalikult aegsasti tahapoole kaitse ettevalmistamiseks uuel kaitsepositsioonil.

§ 334. Katteosad moodustatakse olemasolevatest varudest. Väekoondise käsutuses olevad kerged osad määratakse katteosade koosseisu. Katteosade käsutusse antakse suurtükiväge, võimalikult kaugelaskepatareid, pioneere, side- ja g-osi.

Enne taandumise algust katteosad harilikult asuvad neile määratud kattepositsioonidele eesmärgiga sulgeda vastasele kõik tähtsamad peale-tungisuunad ja -teed. Kattepositsioonid valitakse võimalust mööda niiviisi, et oleks tagatud kaugetuli ja vaatlus nii jalaväele kui suurtükiväele. Kui pealetungija omab suuremal arvul tanke, siis kattepositsioonide valikul tuleb pidada silmas eeskätt neid looduslikke tõkkeid, mis takistavad tankide edasitungi.

§ 335. Peajõudude taandumine korraldatakse järgmistel põhimõtetel.

Kõigepealt toimetatakse tahapoole tagala-asutised ja vööriosa, olemasolevad laskemoona ja varustuse tagavarad ning evakueeritakse haavatud ja haiged. Väekoondise staap kannab hoolt selle eest, et taandumisteed väeliikidele oleksid õigeaegselt vabastatud.

Väeliikidest taanduvad esimeses järjekorras need suurtükiväe osad, mis ei ole määratud katteosade koosseisu. Jalavägi algab taandumist laial rindel, kasutades liikumiseks maastikul leiduvaid jalgteid ja radasid. Pärast möödumist kattepositsioonidest jalaväe osad järkjärgult koonduvad rännakukolonnidesse, jätkates liikumist neile määratud teedel.

§ 336. Peajõudude taandumine moondatakse erilise hoolega. Moondamise otstarbel kõik liikumised tahapoole teostatakse põhimõttelikult ööpimeduse kattel. Sõjasaladuste hoidmise nõudeid tuleb valjult silmas pidada.

Taandumise alguse moondamiseks vastasega kontaktis olevad osad jätkavad muutumatult harilikku lahingutegevust. Kontaktiosad jäävad oma kohtadele ka pärast peajõudude taandumist. Varustatud rikkalikult laskemoonaga ja valgustuseabinõudega, toetatud rk-rühmadega, soomusväe osadega ja üksikute suurtükidega, kontaktiosad oma tegevusega peavad looma vastases ettekujutuse, et kaitsja peajõud püsivad endiselt oma kohtadel. Kontakt vastasega katkestatakse siis, kui peajõudude taandumine on juba täiesti kindlustatud. Kontakti katkestamise aja määrab väekoondise juht. Kontakti-osade tagasitõmbumist korraldavad katteosade juhid neile määratud lõikudes.

§ 337. Edaspidise taandumise julgendamiseks määratakse järelväed. Järelväed moodustatakse harilikult katteosadest. Katteosade koosseisu kuuluv suurtükivägi, samuti kerged osad, side-, pioneeri- ja g-osad määratakse järelväe juhi käsutusse.

Täites antud ülesannet, järelväed panevad vastu määratud maastikujoontel kuni käsuni, viivitades ja aeglustades vastase edasitungi. Järelväed harilikult ei astu otsustavasse lahingusse vastasega, vaid vastase tõsisema kallaletungi ähvardusel taanduvad järgmisele positsioonile. Kergete osade olemasolu järelvägede koosseisus võimaldab neile end hõlpsasti lahti kiskuda vastasest ning kiiresti organiseerida uut vastupanu tagapool. Järelvägede tegevus kogu väekoondise rindel peab olema niivõrra ühtlustatud, et vastane neid ei saaks lüüa osakaupa. Tuleb pöörata tõsist tähelepanu lahingusidele ja vastu-tegevusele vastase haaramispüüetele.

Peajõudude takistamatu liikumise võimaldamiseks järelvägi tarbekorral peab olema valmis vastu panema viimse võimaluseni. Järelvägede tegevust hõlbustavad purustustööd ja kaugelaskesuurtükivägi, sundides vastast liikuma aeglasemalt, eriti raskendades ta suurtükiväe ja vooride

edasijõudmist. Väekoondise lennuvägi peab kasutama iga soodsat juhtu vastase liikumise aeglustamiseks.

§ 338. Korraldused taandumise organiseerimiseks väekoondise juht harilikult annab üksikkäskudena. Olles kindlustanud korraliku taandumise teostamise, väekoondise juht viib oma KP tahapoole ja asub korraldama vastupanu uuel kaitsepositsioonil.

Kõik teised juhid, kellel on ülesandeid taandumisel, jäävad oma osade juurde.

§ 339. Jätkates taandumist, tuleb hoolt kanda, et peajõudude liikumine tagasi areneks võimalikult jõudsasti ja takistusteta. Selleks on vajalik:

- toimetada õigeaegselt taandumisteede luuret ja tarbekorral nende parandamist;
- julgestada ja moondata liikumine, eriti kallaletungide vastu õhust;
- kanda hoolt vägede lahinguvõime alalhoidmise eest.

Kiirmarsid võivad osutada tarvilikuks, eriti kui ei ole võimalik korraldada vägede vedusid.

§ 340. Kui uus kaitsepositsioon valitakse kaugel, siis võib olla kasulik organiseerida vahepositsioone eesmärgiga tõkestada vastase edasitungi määratud aja jooksul. Vahepositsioonidel vastupanu organiseerimisel tuleb pidada silmas, et vägede edaspidine lahtikiskumine vastasest oleks hõlbustatud. Selleks:

- väed järgustatakse sügavusse, moodustades võimalust mööda kaks järku, millest üks asub vahepositsioonil, teine moodustab katte-positsioone tagapool;
- tagala-asutised ja võõriosad paigutatakse võimalikult heade teede lähedusse;
- esijärgu osad võtavad oma alla maastikul eeskätt valitsevaid punkte ja alasid, et tabada lähenevat vastast võimalikult kaugema tulega.

Võimalused varjatud taandumiseks valmistatakse ette esijärgu osadele aegsasti.

VIIES JAGU.

Lahing eritingimustes.

18. peatükk.

Lahing positsioonisõda oludes.

A. Üldalused.

§ 341. Kindlustatud kaitsepositsioonid arenevad järkjärgult harilikkudest kaitsepositsioonidest. Sedamööda, kuidas kaitsja omab aega ja abinõusid, kaitsepositsioonidele ehitatakse:

- kunstlikud tõkked mitte ainult vastupanu-positsiooni eelserva, vaid aegapidi ka julgestusepositsiooni ette, vastupanupositsiooni sisemusse ja põikpositsioonide ette;
- granaadi- ja gaasikindlad varjendid meeskonnale relvadele ja teistele võitlusevahenditele;
- granaadi- ja gaasikindlad varjendid VP, KP ja sidesõlmedele; ühenduses sellega täiendatakse sidevõrku ja luuakse maa-alused sideliinid;
- vajaduse korral laskepiluga granaadikindlad varjendid jalaväe rasketele relvadele ja tankivastastele suurtükkidele;
- granaadi- ja gaasikindlad varjendid SP ja LP;
- ühendusekraavid, mis ühendavad vastupanupesad ja üksikud laskekohad pidevaks kaevikuks; kaevikus viiakse läbi täiendamistööd;
- ühendusekraavid kaitsepositsiooni sisemuses ja tagalasse; ühendusekraavid valmistatakse ette tuleandmiseks;
- varjatud ühendused tagalas;
- kaevud, killukindlad väljakäigukohad ja sanitarsisseseaded;
- barakid või varjendid varudele.

Vajaduse korral ehitatakse pommi- ja gaasikindlad varjendid, kui maa pinnavormid soodustavad nende ehitamist ja kui selleks jätkub tööjõudu ja materjali.

Suurtükiväele ehitatakse tagavarapositsioonid.

B. Pealetungilahing.

a) Läbimurde ettevalmistamine.

§ 342. Pealetungija ülesandeks positsioonisõja olukorras on murda läbi kaitsja kindlustatud positsioon ja lüüa vastane vabal maastikul.

Mõlemad pooled positsioonisõjas on harilikult tihedas kontaktis üksteisega. Seepärast pealetung algab harilikult rünnakuga.

Ülesande täitmiseks pealetungijal tuleb:

— kavakindlalt jälgides vastase tegevust, õppida üksikasjalikult tundma ta kaitsesüs-

teemi ning sellele vastavalt koostada otstarbekohane, peensusteni väljatöötatud pealetungikava;

— ootamatult vastasele koondada kavas ettenähtud kohale niipalju jõude ja materiaalseid abinõusid, et neid jätkuvalt mitte ainult läbimurdmiseks vastase kindlustatud positsioonidest, vaid ka ta varude löömiseks vabal maastikul;

— organiseerida ja tarbekorral täiendavalt välja õpetada pealetungiks määratud jõud, varustades neid ühtlasi kõige tarvilikuga kavatsetava pealetungi läbiviimiseks. Väljaõppes omab erilise tähtsuse lähedamaa-võitlus kaevikutes, mida on kasulik harjutada erilistel õppeväljadel.

§ 343. Vastase luure väekoondise juhi korraldusel organiseerib ja teostab väekoondise staap, kasutades kõiki väekoondise käsutuses olevaid luure- ja vaatluseabinõusid. Luure oma lõpptulemusena peab andma vastuse järgmistele põhiküsimustele:

— vastase lahingukoosseis ja lahingukord kaitsel — esijärk ja varud, nende arvuline suurus, moraalne väärtus ja kasutusel olevad sõjatehnilised abinõud, laskemoona tagavarad;

— vastase kaitsepositsioonid: esimene, teine j.n.e., võimalikult täpsad andmed vastase esimesest kaitsepositsioonist ja maastikust selle rajoonis: kaitselõikude piirjooned, tähtsamad ehitised flankeerimiseks, tähtsamad toetusepunktid ja vastupanusõlmed, KP ja VP, tõkked, suurtükiväe positsioonid;

— vastase õhu- ja gaasikaitse korraldus, aerodroomid, gaasivaatluse ja alarmi korraldamine, tankivastane kaitse.

§ 344. Pealetungikavas määratakse:

— pealetungi üldine eesmärk ja järkjärgused märgid;

— pealetungi suund — pealöögiks ja abilöökideks;

— pealetungiks vajalikud jõud, nende koondamine määratud rajooni ja asetamine lähtealusele;

— juhtimise organiseerimine pealetungil, ülesanded ja väeliikide koostöö esimese kindlustatud positsiooni läbimurdmisel;

— luure organiseerimine pealetungil;

— edu arendamine; varud ja nende kasutamine;

— pealetungi julgustamine; õhu- ja gaasikaitse korraldamine läbimurde teostamise ja edu arendamise perioodidel;

— välikindlustamine pealetungil;

— aeg, millal ettevalmistused peavad olema lõpetatud;

— tegevus vastase vastu pealetungi puhul;

— tagala korraldamine.

§ 345. Pealetungikavas teatatakse, kuipalju väeosadele on antud aega ettevalmistusteks. Pealetungi algus kavas märgitakse tähtedega „P” (päev) ja „K” (kellaaeg). Täppis aeg pealetungiks teatatakse võimalikult hiljem erikäsuga.

§ 346. Pealetungi läbiviimine positsioonisõjas nõuab suuremate jõudude ja rohkearvuliste abinõude olemasolu, seepärast pealetungi koha valikul tuleb arvestada ka nende koondamisvõimalusi määratud rajoonidesse.

Kindlustatud positsioonide läbimurdmisel omab erilise tähtsuse suurtükiväe ja tankide toetus jalaväele. Jõudude ülekaalu saavutamine vähemalt pealöögi suunas omab erilise tähtsuse.

Pealetungiks vajalikud jõud ja abinõud muretsetakse värskete osade ja uute abinõude

juurdetoomisega ja positsiooniteenistust kandvate jõudude vähendamisega neis rindeosades, kus ei ole ette näha erilist aktiivsust vastase poolt.

§ 347. Väeosade ja väeliikide koostöö saavutamiseks kindlustatud rinde läbimurdmisel on tarvilik tsentraliseeritud juhtimine täpsalt koostatud kavade alusel. Tsentraliseeritud juhtimist hõlbustab kitsamate pealetungiribade määramine, samuti asjaolu, et pealetungijal on kasutada hea sidevõrk ja ta omab üksikasjalikke andmeid vastasest.

Pealetungikavades suurtükiväe ja jalaväe tegevuse kokkukõlastamine täpsate tulekavade alusel omab erilise tähtsuse.

§ 348. Kallaletungi lähtealus valitakse ja korraldatakse võimalikult niiviisi, et jalavägi sealt võiks otsekohe rünnata vastase kaitsepositsiooni. Lähtealuse ettevalmistamisega tuleb tagada:

- vägede varjatud asumine lähtealusele ja seal varjatult viibimine (varjatud teed, ühendusekraavid ja varjendid);
- vägede takistamatu üleminek rünnakule (väljapääsud kaevikuist, läbikäigud tõketes);
- laskemoona, lähedamaavõitluse abinõude ja muude kallaletungiks vajalikkude tagavarade paigutamine; kiire sanitarabi haavatuile.

§ 349. **Ootamatuse saavutamine pealetungi-ettevalmistuste läbiviimisel omab erilise tähtsuse.** Tuleb saavutada vähemalt operatiivne ootamatus, s. o., et vastane ei suudaks aegsasti koondada pealöögi rajooni oma sügavaid varusid.

b) Läbimurde teostamine,

§ 350. Kallaletung kindlustatud rindel teostatakse §§ 281—289 ettenähtud põhimõtetel. Suurtükiväeline ettevalmistus määratakse nii-võrra kestev, et selle vältusel suudetaks:

- teha läbipääsud vastase esimesel kaitsepositsioonil ehitatud kunstlikesse tõketesse; läbipääsude arvu võib vähendada või nad hoopis ära jätta, kui kallaletungist võtavad osa tankid;
- maha suruda vastase suurtükiväe ja teiste relvade tuli, mis võiks takistada jalaväe edasiliikumist;
- pimestada vastase suurtükiväe ja jalaväe VP ja purustada ta sidekeskused.

§ 351. Rünnaku algades jalavägi järgneb vahetult suurtükiväe toetusuledele, mis peavad olema niiviisi järgustatud, et nad suudaksid lämmatada kaitsja jalaväe tuled kogu vastupanupositsiooni sügavuses. Mida kaugemale vastase kindlustatud positsiooni sügavusse, seda raskemaks läheb suurtükiväe tuled kokkukõlastamine jalaväe edasiliikumisega. Seepärast lähedamaa-võitlust vastase kaevikute rägastikus jalavägi peab peamiselt oma enda relvade jõul, tankide ja saatesuurtükide kaasabil.

Vastase püsijäänud vastupanupesad vallutatakse haaramisega. Aegsasti ettenähtud täppis ülesannete jaotus ja juhtide isiklik mõju meeskonnale peavad aitama tagada kiire edasijõudmise ka kaevikute rägastikus. Kaevikute puhastamiseks, sõjasaagi ja vangide kogumiseks määratakse eriosad.

Üldtegevuse-suurtükivägi, jätkates võitlust vastase suurtükiväega, kõvendab otsetoetuse-suurtüki-väe tuld neis rajoones, kus see osutub kõige tarvilikumaks.

§ 352. Kuni vastase kindlustatud positsioonide läbimurdmiseni edasitung võib areneda ainult järkjärgult. Ettenähtud märk vallutatud, väekoondise juht organiseerib uue kallaletungi. Ta korraldab suurtükiväe ümberpaigutamist, väsinud jalaväeosade vahetamist värsketega, laskemoona, lähedamaavõitluse abinõude ja muu varustuse järeletoimetamist. Ühtlasi ta jätkab vastupanu organiseerimist vallutatud maa-alal, mida esijärgu väeosad on juba algatanud iseseisvalt.

Pealetungi arenedes vastase kindlustatud positsioonide sügavuses, uute ühenduste loomine tagalaga kujuneb niivõrra tähtsaks, et selle töö edasijõudmisest võib oleneda kogu kallaletungi edu.

D. Kaitselahing.

a) Kaitselahingu ettevalmistamine.

§ 353. Kaitse ettevalmistamisel positsioonisõja olukorras on maksvad §§ 298—319 toodud põhimõtted. Ettevalmistustööde täitmisel tuleb alaliselt silmas pidada, et vastane neid töid pidevalt jälgib vaatlusega nii õhust kui maa pealt. **Seega kõigi organiseerimistööde hoolas moondamine veel enne nende tööde alustamist omab erilise tähtsuse.** Kaitseehitised, eriti tõkked peavad soodustama aktiivse kaitse teostamist.

Kõigepealt tuleb organiseerida ja kindlustada esimene kaitsepositsioon. Kaitsja peab olema teadlik, et vastaspool asub kindlustatud positsiooni vallutamisele väga tugeva raske suurtükiväe toetusel, kasutades tankide ja lahingugaaside kaasabi. Parimaks abinõuks vastase massilise suurtükiväe tulede mõju vältimiseks on kaitse järgustamine sügavusse. Kindlustatud positsioon võimaldab organiseerida vastupanu esijärgus minimaalsete jõududega, vabastades tugevad varud sügavuse saavutamiseks. Kaitsja püüdeks olgu hoida vastast võimalikult kauem selgusetuses selle kohta, kus ta pealetungi korral kavatses avaldada kõige tugevamat vastupanu — kas vastupanu-positsiooni eelserval või vastupanupositsiooni sügavuses.

§ 354. Tugevate toetusepunktide ettevalmistamine julgestusepositsioonil võimaldab kaitsjale avaldada seal visamat vastupanu. Üksikud tõketega ümbritsetud toetusepunktid, pannes vastu ka siis, kui vastane neist möödunud, viivad segadusse kallaletungija lahingukorra.

Kui on paljastatud vastase suurema kallaletungi ettevalmistused, siis võib osutada kasulikuks kanda kaitse raskus vastupanupositsiooni sügavusse. Niisuguse vastupanu hävitamiseks kallaletungija peab alustama pealetungi vältusel uusi ettevalmistusi, millega raskendatakse ta edasitung.

§ 355. Teine kaitsepositsioon kindlustatakse kas ühel ajal esimesega või hiljem. Kaitsja taandumine esimeselt positsioonilt teisele lagedal maastikul peab olema tagatud varjatud teede või ühenduse-kraavide olemasoluga. Põikpositsioonid piiravad vastase edu laiuti, viies ta kaitsja koondatud tule alla.

Väekoondise kaitsekava ja tulekava esimese positsiooni kaitsmiseks viimistletakse ja täpsustatakse sedamööda, kuidas selguvad andmed vastasest. Kaitsekava peab nägema ette ka tegevuse vastase sissemurde ja läbimurde puhul.

§ 356. Lahingute vaheajal esimesel kaitsepositsioonil asuvad väed kannavad positsiooniteenistust, kuhu kuulub:

- pideva vaatluse ja luure korraldamine;
- vahiteenistus;
- vastase tegevuse ja elu segamine ja takistamine tulega;
- kindlustatud positsiooni järjekindel täiendamine ja parandamine.

Positsiooniteenistus peab kandma aktiivset iseloomu. Järjekindla luurega, tarbekorral julgete retketega, kaitsja peab endale looma soodsad tingimused teotsemiseks.

§ 357. Positsiooniteenistust kandvate osade jõu säästmiseks nende elamistingimustes tulevad luua kõik soodustused, mida vähegi võimaldab olukord, nagu rohke soe toit, kõlblik joogivesi, puhtus ja võimalikult rahuldavad sanitaringimused kaevikutes, lihtsamad ja kättesaadavad ajaviiteabinõud. On tarvilik juhtida alaline isiklik hool meeskonna kehalise ja moraalse heaolu eest. Tarviliku puhkuse võimaldamiseks korraldatakse perioodiliselt positsiooniteenistust kandvate osade vahetust.

§ 358. Vahetuse toimetamise kord tuleb täpsalt ette näha ja määrata niiviisi, et kaitse vahetuse tõttu ei nõrgeneks. Selleks:

- enne vahetuse algust uued juhid põhjalikult tutvunevad määratud kaitselõikudega; tutvunemisel tuleb süveneda kaitsekavadesse ja üksikasjaliselt selgitada kõik olemasolevad andmed olukorrast, eriti vastasest ja maastikust;
- tuleb tagada uute osade korrapärane asumine neile määratud kohtadele (teedeluure, teejuhid j.n.e.);
- vahetuse teostamisel uued osad võtavad üle endistelt nimestikkude järgi kõik positsioonil asuvad ehitised, positsioonile jäävad võitlusevahendid ja inventari; nimestikkudes märgitakse

- ka üleantavate ehitiste ja esemete seisukord;
- uued osad asuvad positsioonile endises paigutusekorras ja teotsevad endiste kaitsetavade alusel senikaua, kui nad pole põhjalikult tutvunenud olukorraga; kui olukord nõuab muudatuste tegemist juba vahetuse ajal, siis seda tuleb eriliselt ette valmistada. Vastutust kaitse eest antud lõigus kannab kuni vahetuse lõpuni lõigu endine juht.

Puhkusel asuvatele osadele korraldatakse võimalust mööda õppusi.

b) Kaitselahingu läbiviimine.

§ 359. Kaitselahing kindlustatud positsioonil viiakse läbi §§ 320—328 toodud põhimõtetel. Vastase tugevamal kallaletungil otsustavat vastupanu avaldatakse seal, kus väekoondise juht selle on ette näinud — kas vastupanupositsiooni eelserval või vastupanupositsiooni sisemuses. **Väekoondise juhi** sellekohane käsk **peab** olema **alaliselt** teada **kõigile** asjaosalistele juhtidele.

Vastane harilikult võtab tarvitusele kõik abinõud, et varjata oma kallaletungi-ettevalmistusi. Ainult väga hoolas, pidevalt toimetatud vaatlus ja luure, eriti õhuluure ja õhupildistuste kavakindl uurimine, võimaldab selgitada üksikuid tähtsamaid ettevalmistustöid, nagu uute tagavarade koondamine, elavam tegevus tagalas j.n.e. Niipea kui need ettevalmistused on ilmsiks tulnud, kaitsja võtab tarvitusele abinõud nende segamiseks ja takistamiseks (lennuväe pommituseüksuste tegevus, suurtükiväe takistusetuled j.n.e.). Takistusetulede läbiviimiseks suurtükiväes määratakse patareid, mis tulistavad ajutistelt positsioonidelt.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata vastase gaasi-kallaletungi ja tankide kallaletungi õigeaegsele paljastamisele.

§ 360. Positsioonisõja tingimustes kallaletungija harilikult algab kindlustatud positsiooni vallutamist rünnakuga. Kaitsja peab seega pöörama erilist tähelepanu oma tõkketulede süsteemi täpsale korraldamisele ning selle eest hoolt kandma, et need tuled oleksid õigeaegselt avatavad selleks määratud signaalide järele.

19. peatükk.

Lahingutegevus talvel.

A. Üldalused.

§ 361. Lahingutegevust talvel mõjutavad madal temperatuur, lumekate ja lühike päev.

Madala temperatuuri mõjul kinnikülmanud veekogud ja soised alad kaotavad oma tähtsuse takistustena.

Külm suurendab inimeste ja hobuste jõukulu. Selle vastu võitlemiseks tuleb hoolitseda inimeste küllalise sooja toidu ja sooja ihukatte eest. Asulate ja metsade kui vägede soodsamate asukohtade tähtsus suureneb.

Lumekate muudab maastiku reljeefi ja paljude looduslike esemete taktikalisi omadusi. Hõredaks muutunud lehtpuumetsad ei anna enam varju vaatluse eest õhust. Teedevõrk muutub — suvised teed osalt kaovad, kuna asemele tekivad uued talveteed. Selle tagajärjel raskeneb orienteerumine.

Sügav lumekate takistab väeliikide ja vooriosade liikumist, välja arvatud suuskuriosad.

Liikumise hõlbustamiseks suurtükivägi ja hobu-voorid asetatakse jalastele. Autotransport, soomusrongid ja soomusautod võivad liikuda ainult lumest puhastatud teedel. Tankide liikumiskiirus sügavas lumes väheneb.

Lumetuisud ja pilvitus takistavad vaatlust, eriti õhust.

Üldiselt talveolud vähendavad vägede manööverimise võimalusi nii teedel kui väljaspool teid.

B. Liikumine, puhkus ja lahing talvel.

§ 362. Liikumise organiseerimisel tuleb panna erilist rõhku teede luurele, et selgitada talvel tekkinud muudatusi teedevõrgus ja teede tegelikku seisukorda.

Rännakuil loobutakse harilikult suurtest peatustest. Väikesed peatused korraldatakse tarvidust mööda. Julgestuse- ja luureteenistust kannavad peamiselt suuskuriosad.

Kõva külma juures tuleb kanda hoolt selle eest, et meeskonnal ei külmaks jalad, käed ja nägu.

Puhkusele asutakse harilikult asulais. Kui olukord nõuab asumist bivakki, siis viimase asukoht valitakse harilikult metsas, kusjuures meeskond kas ehitab endale köetavad osmid, või asub köetavatesse telkidesse.

§ 363. Tegevus lahingus talvel on suuresti olenev ilmastikust, lumerohkusest ja lumekatte iseloomust. Nii tegevuse iseloom lahingus talvel kui selle moondamine peab olema kokku kõlastatud nimetatud tingimustega.

Pealetungil edasijõudmine on aeglustatud, teotsemine laial rindel raskendatud. Pealetungi organiseerimisel tuleb kaaluda eeskätt võimalusi tiivata või haarata vastast võimalikult rohkema arvu suus-kuriosade osavõtul. Sagedamini kui suvel tekivad lahingud asulate pärast.

Luure peab erilist tähelepanu pöörama maastiku omaduste, teede seisukorra, lumekatte omaduste, soode ja veekogude jääkatte kandevõime selgitamisele.

Vastase jälitamisel kasutatakse eeskätt suuskuriosi. Kaugelaske-suurtükitle ja lennukite abil vastane sunnitakse lahkuma teedelt, mis aeglustab taandumist.

Kaitse korraldamisel tuleb kõigepealt pidada silmas vastase tegevusevõimalusi suuskadel. Kui on oodata vastase suuremate suuskuriosade pealetungi, siis kaitsja peab pöörama erilist tähelepanu oma tiibade ja tagala julgestamisele.

Kui vastasel puuduvad suuskuriosad, siis lumerohkel maastikul kaitsja sulgeb peamiselt teede suunad, piirdudes mujal luure- ja julgestuseosade tegevusega.

Kaitsepositsiooni organiseerimisel kindlustustööde edu on talvel väiksem kui suvel. Erilist tähelepanu tuleb pöörata välikindlustustööde õigeaegsele moondamisele. Lumerohkel maastikul esialgu valmistatakse lumest pinnapealseid kaitse-ehitisi.

20. peatükk.

Lahingutegevus öösi ja udus.

A. Üldalused.

§ 364. Öine pimedus mõjutab lahingu-tegevust, raskendades orienteerumist ja vaatlust maastikul, sidepidamist, manööverimist ja väeliikide, eriti soomusväe ja lennuväe kasutamist ja koostööd. Vägede jõukulu öösi on suurem kui päeval, mis ühenduses öise pimedusega põhjustab närvilikkust ja moraalselt tundelikkust.

Nimetatud raskustele vaatamata, öisi tegevusi võetakse ette selleks, et saavutada ootamatust, vältides vastase vaatlust ja tuld. Lennuväe tegevus on tõstnud öiste tegevuste tähtsust ja ulatust. Öösi on sunnitud teotsema eeskätt arvuliselt ja tehniliselt nõrgem pool, sest öisel tegevusel otsustab mitte arv ja tehniliste abinõude rohkus, vaid juhtimise ja vägede sisemine väärtus ja harjumus öiseks tegevuseks.

§ 365. Öise pimeduse kattel on kasulik toimetada :

- vägede ümberpaigutusi — nii rännakuid kui vedusid;
- pealetungil — lähenemist võimalikult kuni rünnaku lähtealusele asumiseni;
- vähema ulatusega jalaväe-kallaletunge;
- lahingu katkestamist ja taandumist;

- esijärgus asuvate osade vahetamist värskete jõududega;
- vägede varustamist ja evakueerimist.

Öiste tegevuste kordamineku eeltingimuseks on nende hoolas ja täppis ettevalmistamine ning tegevusekava lihtsus ühenduses energilise, otsustava juhtimisega.

B. Pealetung öösi.

§ 366. Kui maastik ei võimalda varjatud liikumist päeval, siis väekoondis läheneb vastasele harilikult öösi. Ööpimedus võimaldab lähenemist rännakukolonnides kauem kui päeval, kusjuures ka julgestuseosad kasutavad liikumiseks olemasolevaid teid.

Vastase eelosade tagasitõrjumiseks väekoondise luure- ja eelosad võtavad ette ka öiseid kallaletunge.

Lähenedes kaitseleasunud vastasele, pealetungija püüdeks on jõuda öösi võimalikult lähemale vastase vastupanupositsioonile. Sealjuures vastase julgestusepositsiooni vallutamine võib sündida ka äkilise öise kallaletungiga.

§ 367. Öine kallaletung organiseeritakse kitsalt piiratud eesmärgi saavutamiseks. Öine kallaletung on peamiselt jalaväe ettevõtte. Selle läbiviimiseks määratakse osi, kes omavad harjumusi öiseks tegevuseks. Suurtükiväe osavõtt öisest kallaletungist on võimalik siis, kui ta tulekavad kokkukõlas jalaväe tegevusega on ette valmistatud päeval.

Helgiheitjate kaasabi öisel kallaletungil kasutatakse vastase pimestamiseks ja oma jalaväe tegevuse katmiseks.

D. Kaitse öösi.

§ 368. Kaitse öösi nõuab erilisi ettevalmistusi, millest tähtsamad on järgmised:

- jalaväe tule ettevalmistamine ühes kunstliku valgustuse korraldamisega ja tule tihendamisega vastupanupositsiooni eelserva ees;
- luure ja vahiteenistuse tihendamine vastavalt öö pimedusele ja vastase aktiivsusele;
- kõvendatud gaasivalmus;
- vastulöögisuundade hoolas läbiluuramine ja tarbekorral äramärkimine, pidades silmas, et varud öösi võivad teetseda ainult neis suundades, mis neile hästi on tuntud.

Vasturünnakute teostamine öösi on võimalik. Vastukallaletungide teostamine öösi on raskendatud, kuid asudes varudega kaitsele võib tõkestada kaitsepositsiooni sissemurdnud vastase.

E. Lahingutegevus udus.

§ 369. Tihe udu mõjub lahingutegevusele üldiselt samuti nagu ööpimedus. Kuna udu ilmumise ja kadumise aega on raske ette näha, siis ta võib tabada vägesid ootamatult.

Orienteerumine tihedas udus on veel enam raskendatud kui ööpimeduses.

§ 370. Valgusesignaalid ja helgiheitjate tegevus udus ei anna rahuldavaid tagajärgi, seepärast sidepidamiseks udus tuleb kasutada akustilisi signaale.

Udus teotsev väeosa iga silmapilk peab olema valmis udu haihtumisel minema üle päevasele tegevusele.

21. peatükk.

Lahingutegevus metsas.

A. Üldalused.

§ 371. Metsa mõju lahingutegevusele oleneb metsa suurusest, tihedusest ja pinnasest. Harvad üksikud metsasalud tõmbavad harilikult endale vastase tule, mispärast neid tuleb vältida.

Suuremad metsad mõjutavad lahingutegevust, raskendades vaatlust ja orienteerumist maastikul, väeliikide, eriti soomusväe, ratsaväe, suurtükiväe ja lennukiväe, jalaväe raskete relvade kasutamist, sidepidamist ja vägede juhtimist. Suurtükiväest metsas on hõlpsam kasutada väljahaubitsaid.

Vägede manööver ja liikumine tihedas metsas on võimalik ainult teede ja sihtide suundades. Kuigi tule tabavus metsas on väiksem, mõjub tuli seal moraalselt üldiselt tugevamini kui lahtisel

maastikul.

Sõjajagaas püsib metsas kauemini kui lagedal maastikul.

§ 372. Nõrgem pool kasutab lahingutegevust metsades selleks, et tasakaalustada vastaspoole arvulist ja tehnilist ülekaalu. Tegevus metsas hõlbustab moondamist. Edu pandiks on juhtide ja vägede harjumus teotseda metsasel maastikul ja kindel moraal. Lahingu raskus metsas lasub peamiselt jalaväe õlgadel. Lahingutegevus metsas nõuab juhtidelt suurt algatuse võimet ja oskust teotseda iseseisvalt.

Suured metsaga kaetud soised alad halbade teedega on tõsiseks takistuseks lahingutegevusele suuremate jõududega.

B. Pealetung metsas.

§ 373. Pealetungiks päeval väekoondis kasutab metsast maastikku igakord, kui seda võimaldab olukord. Liikumine teostub rännakukorras, kusjuures ka julgestuseosad teotsevad peamiselt teede suundades. Pealetungi organiseerimisel tuleb pidada silmas, et vastase julgestuseosad võivad metsas hõlpsasti sulgeda teede suunad ja ristteed, mürgitades neid või kaitstes neid tulega. Vastase vastupanu murdmiseks pealetungija eelväe-osad kõvendatakse saatesuurtükidega, pioneeridega, soomus- ja g-osa-dega.

Vastase suuremate jõudude kohtamisel kolonnide tegevuse ühtlustamine metsas väekoondise üldise kallaletungi organiseerimiseks on võimalik siis, kui metsas leidub soodsas suunas sihte ja teid, suuremaid raiestikke ja lagedaid kohti. Viimaste puududes pealetung korraldatakse võimalikult niiviisi, et väekoondis kohtaks vastase suuremaid jõude kas enne metsa astumist või pärast metsase ala läbistamist.

§ 374. Kallaletung kaitstud metsale võetakse ette siis, kui ei ole võimalik teda vallutada haaramisega või temast möödumisega. Sealjuures tuleb arvestada metsa suurust ja metsa läbistavate teede tähtsust nii oma kui vastase tegevuse seisukohast.

Mets soodustab igasugu üllatuste valmistamist pealetungijale. Nende vältimiseks tuleb pöörata suurt tähelepanu luure korraldamisele. Luureks metsades määratakse niivõrra tugevad jõud, et nad tarbekorral suudaksid koguda teateid ka lahinguga. Luurajad on ühtlasi teejuhtideks järgnevatele osadele.

Kallaletung metsaserva vallutamiseks organiseeritakse üldistel alustel. Tuleb püüda vallutada eeskätt metsa väljaulatuvaid nurki ja salusid, et omandada lähtekohti edaspidiseks tegevuseks.

§ 375. Vastase kaitsepositsioon metsa sisemuses vallutatakse rünnakuga pärast seda, kui üksikasjalikult toimetatud luure on selgitanud ta omadused ja tugevuse. Kallaletung metsa sisemuses kujuneb jalaväe-osade üksikuiks rünnakuiks, toetatud saate-relvadega, pioneer- ja g-osadega ning võimalust mööda soomusväe osadega. Tegevuse ühtlustamiseks tarbekorral määratakse ühine aeg tegevuse algamiseks ja kindlad, piiratud eesmärgid.

D. Kaitse metsas.

§ 376. Kaitsepositsiooni võib asetada kas metsa servale või metsa sisemusse.

Kaitsepositsioon metsa serval annab kaitsejale paremaid tulistamise, vaatluse ja tegevuse moondamise võimalusi, kuna pealetungija on sunnitud teotsema lahtisel maastikul. Vastupanupositsiooni eelserv valitakse kas väljaspool metsa või metsa sees nii kaugel selle servast, et ta oleks varjatud vaatluse eest, kuid et tuli omaks veel täie jõu. Tarbekorral selleks võetakse ette metsa harvendamine.

Metsast väljaulatuvaid nurki ja salusid tuleb organiseerida flankeeriva tule saavutamiseks. Suurtükiväe positsioonid valitakse kas metsa tagumise serva taga või metsas olevatel lagendikkudel.

§ 377. Kaitse organiseerimisel metsa sisemuses võimalikult tuleb kasutada olemasolevaid lagendikke, raiestikke ja ristteid, mis soodustavad nii jalaväe kui suurtükiväe tuld.

Jalaväe asetuse sügavus metsas väheneb tunduvalt, sest laskeulatus on väikene ja tuletoetus sügavusest harilikult võimatu. Suurtükiväge kasutatakse peamiselt käsutusesuurtükiväena.

Kaitsepositsioon metsas koosneb jalaväe vastupanupesadest, mis asetatud võimalikult malekorras, kusjuures vahed on kaitstud flankeeriva tulega ja tõketega. On kasulik ühendada vastupanupeski pidevate ühendusekraavidega.

Kaitsepositsiooni organiseerimise võimalused metsas olenevad pinnase omadustest. Sageli on kasulik ehitada pinnapealseid kaevikuid, eriti soisel maastikul. Hõlbustatud on kunstlike tõkete, eriti raidtõkete ehitamine. Tähtsamad suunad on kasulik sulgeda mürkainetega.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata metsas gaasi-kaitsele, samuti võitlusele võimalikkude tulekahjudega.

On kasulik anda vastupanuülesandeid tähtsamates suundades vastupanupositsiooni ees asuvatele julgestuseosadele.

§ 378. Lahingu katkestamine ja taandumine metsas on hõlbustatud ja teostatav ka päeval. Kuna kaugetulede organiseerimine metsas on võimatu, siis vastase pealetung tõkestatakse teede suundades, eriti teederistidel.

Pealetungija väljatulek metsast võib luua soodsa olukorra, et teda lüüa osakaupa, mida tuleb ära kasutada.

22. peatükk.

Lahing asulates.

A. Kallaletung asulatele.

§ 379. Asulad, eeskätt suuremad asulad kivehitistega, mõjutavad lahingutegevust, raskendades vaatlust ja tuld. Tihedasti kokku asetatud kivehitistega asulad kujutavad endast tugevaid toetuse-punkte, mis on tõsiseks takistuseks pealetungijale ka siis, kui nad on purustatud suurtükiväe tulega. Puuehitistega asulad on hõlpsasti hävitatavad.

Asulad kisuvad endale võitlejate poolte tähelepanu eeskätt seetõttu, et nad asuvad teede läheduses ja sõlmpunktides.

§ 380. Asula vallutamiseks määratud suuremad jõud harilikult on kasulik suunda haaravalt ning määrata otselöögiks ainult niipalju jõudu, kui on tarvilik asula puhastamiseks. Kui vastane on end asulas organiseerinud kaitseks, siis enne kallaletungi ta tuleb neutraliseerida suurtükiväe tulega, tarvitades tarbekorral erilaskemoona.

Pealetungil esimeseks püüdeks on kiskuda enda kätte asula välisserv ja väljaulatuvad nurgad, et saada lähtekohti edaspidiseks tegevuseks.

§ 381. Võitlus asula sisemuses lasub peamiselt jalaväe õlgadel. Selleks veel enne kallaletungi algust

jalaväe üksustest organiseeritakse lööksalgad. Igale salgale antakse kindel ülesanne, mida ta täidab iseseisvalt. Olenevalt ülesande tähtsusest salgale antakse juurde lähedamaavõitluse abinõusid, soomusväe osi, pioneere lõhkeainetega ja saaterelvi. Lööksalkade tegevuse koordineerimiseks neile määratakse ühine juht, kelle käsutuses on kõik osad ja abinõud, mis võtavad osa kallaletungist.

§ 382. Suuremad asulad — alevid ja linnad jaotatakse vallutamisel rajoonideks. Vallutamiseks määratud jõul ja abinõud jaotatakse vastavalt rajoonide tähtsusele ja suurusele.

Kallaletungil püütakse vallutada kõigepealt linna tähtsamad osad ja punktid, juhtimise- ja sidekeskused, veevõrk, tagavarade asukohad j.n.e.

Kallaletung tuleb organiseerida kiiresti ja läbi viia otsustavalt, mis on edu saavutamise eeltingimuseks.

B. Asulate kaitsmine. § 383. Vastupanupositsiooni ettevalmistamisel tema rajoonis leiduvad asulad organiseeritakse toetusepunktideks siis, kui nad on selleks kõlblikud oma asetusest ja ehitusest. Harilikult toetusepunktidena võib ära kasutada ainult kivehitistega asulaid.

Vastupanupositsiooni eelserv asulate rajoonis valitakse kas asulatest ettepoole või nende sisemuses ning asetatakse niiviisi, et oleks võimalik kaitsta asulat flankeeriva tulega kõrvalrajoonidest. Toetusepunktideks ettenähtud asulad valmistatakse ette lähedamaavõitluseks asula sisemuses, milleks:

- asulat läbistavad teed suletakse ja kaitstakse tulega;
- organiseeritakse vastupanu soodsalt asetatud tugevates kivimajades;
- keldriruumid valmistatakse ette varude asukohtadeks ja gaasikaitseks.

Kaitse organiseerimisel asulates tuleb pidada silmas ka kohalikke elanikke. Tarbekorral nad evakueeritakse.

Suuremate asulate — linnade ja alevite kaitsmisel kaitsepositsioon valitakse võimalikult niiviisi, et nimetatud asulad oleksid kaitstud vähemalt vastase väljasuurtükiväe mõjuva tule eest.

23. peatükk.

Rannakaitse ja dessantide vastu võitlemine.

§ 384. Rannakaitse eesmärgiks on:

- ranna kaitsmine vastase kallaletungide vastu merelt ja õhust;
- võitlus vastase dessantidega.

Rannakaitse edukas teostamine nõuab laevastiku,

merekindluste, lennukiväe ja maaväe tihedat koostööd. § 385. Rannakaitse organiseeritakse kindlate tegevusekavade alusel, mis koostatakse, pidades silmas üldist olukorda, vastase tegevusevõimalusi merel ja õhus, ranna ja tema läheduses asuvate esemete tähtsust. Kavades nähakse ette:

- luure ja vaatluse organiseerimine rannal;
- rannal ja ranna läheduses asuvate tähtsate esemete kaitsmine (sadamad, linnad j.n.e.);
- võitlus vastase dessantidega.

§ 386. Luure eesmärgiks on selgitada vastase ettevalmistusi kallaletungideks rannale. Oma ettevalmistuste varjamiseks vastane võib kasutada öö-pimedust, mispärast luure peab olema pidev. Luureks kasutatakse lennukiväe ja sõjalaevu. Suure tähtsuse omab raadioluure. Vaatlus organiseeritakse pidevalt kogu kaldal. Vaatlusepostide vahel peab olema tagatud kindel, pidev side.

§ 387. Rannal ja ranna läheduses asuvad tähtsad esemed kaitstakse vastase kallaletungide vastu merelt ja õhust. Kaitse teostamisest võtavad osa eeskätt laevastik, merekindlused ühes kaldale ülesseatud liikuvate patareidega, lennukiväe ja õhukaitseosad.

§ 388. Võitlus vastase dessandiga sisaldab järgmisi tegevusi:

- dessandi paljastamine ja hävitamine või tema liikumise takistamine merel;
- dessandi maabumise takistamine;
- võitlus dessandiga maal.

§ 389. Dessandi paljastamine on luure ülesanne. Luure peab avastama vastase ettevalmistused dessandiks, selgitama dessandi liikumise alguse ja suuna merel. Vastavalt luure tulemustele organiseeritakse võitlus dessandiga merel. Võitlusest võtab osa laevastik ühes lennukiväe pommituse- ja hävituseüksustega. Siinjuures kaitsja ei pea end laskma mõjutada vastase demonstratiivsetest ettevõtetest, mis dessantoperatsioonides on harilikult nähteks.

§ 390. Kui ei ole korda läinud takistada dessanti merel, siis peab võtma tarvitusele kõik abinõud, et hävitada teda maabumise hetkel.

Maabumise aja ja koha kohta luure peab andma teateid võimalikult aegsasti. Transpordilaevade arvu ja suuruse järgi võib saada üldise ettekujutuse selle kohta, millised jõud vastane kavatseb maale saata.

On tähtis organiseerida kaitse dessandi maabumise punktis niivõrra aegsasti, et kaitsja suudaks hävitada vastase eelosad enne, kui nad on suutnud maabuda ja end korraldada.

Kaldal kaitse organiseeritakse järgmistel põhimõtetel :

- vastase lähenemine kaldale takistatakse miiniväljadega, mis on kaitsja suurtükiväe tule all;
- kaldale lähenevad vastase ujuvad abinõud ja maabuvad osad tabatakse suurtükiväe ja jalaväe tulega, kusjuures kaitse kaldal peab olema varjatud vastase laevastiku hävitava tule eest;
- vastase osad, mis on jõudnud kaldale, visatakse merre viibimata teostatud vastulöökidega;
- sügavamal mandril hoitakse valmis kiiresti liikuvaid varuosi, milleks kasutatakse eeskätt kergete osi.

§ 391. Kui vastasel, vaatamata kaitsja tegevusele, on läinud korda maale saata suuremaid jõude, siis võitlus nendega organiseeritakse ja teostatakse üldistel alustel. Edu oleneb peamiselt sellest, kui-võrra kiiresti suudetakse koondada ähvardatavasse rajooni küllalised jõud otsustava vastukallaletungi alustamiseks. Kuigi on kasulik astuda tegevusse võimalikult tugevamate jõududega ja tervikuna, siiski tuleb pidada silmas, et ajaviitmine kasvatab ka vastase jõude. Seepärast peab püüdma kasutada kõiki võimalusi kiire ja hoogsa vastukallaletungi organiseerimiseks veel enne, kui vastane on suutnud maale saata suuremal arvul suurtükiväe ja soomusväge. Vastasega kontaktis asuvad osad aeglustavad ja takistavad ta edasitungi, püüdes tekitada temale võimalikult suuremaid kaotusi.

Vastukallaletungi teostamisel suurtükivägi oma takistustuledega püüab sulgeda dessandi ühenduse-tee merega. Edukas vastukallaletung lõpeb jälitamisega, mille eesmärgiks on dessandi lõplik hävitamine enne, kui ta on suutnud end päästa laevadele.

Kui dessandi tagasiviskamine merre osutub võimatuks, siis tema vastu teotsevate osade ülesandeks on tõkestada dessandi edasitungi kõigi abinõudega.

24. peatükk.

Jõe ületamine ja kaitsmine.

A. Jõe ületamine.

§ 392. Jõed moodustavad takistuse pealetungijale siis, kui nad on kaitsja tule all. Jõe takistav mõju oleneb ta laiusel, sügavusel, veevoolu kiirusest, kallaste ja jõepõhja omadustest. Soiste või järskude kallastega, pehme põhjaga või sügav jõgi on tõsiseks tõkkeks tankidele.

§ 393. Lähenedes jõele, väekoondise juht peab võimalikult aegsasti selgitama jõe ja ülekäikude omadused ning seda, kuidas vastane on korraldanud vastupanu jõel. Neist asjaoludest oleneb pealetungija tegevuseviis jõe ületamisel.

§ 394. Kui jõgi ei ole kaitstud vastase poolt ja ülekäigud on terved, siis peajõud asuvad üleminekule jõest pärast seda, kui eelvägi teisel kaldal on valmis julgestama üleminekut vastase ootamatute kallaletungide eest. Suurtükivägi ja lennuvägi tarbekorral katavad peajõudude tegevust. Liikumise kiirustamiseks kasutatakse võimalikult rohkem üle-käikusid — nii sildu kui koolmeid.

Kui sillad jõel on purustatud, siis julgestuseosad kasutavad üleminekuks olemasolevaid koolmeid ja ujuvaid abinõusid. Julgestuseosade kattel ehitatakse ülekäigud peajõududele ja võõriosadele. Et need tegevused areneksid kiiresti, selleks väekoondise ja väeosade pioneeri- ja pontooniosad ühes tarvilikkude abinõudega tulevad aegsasti suunda neisse rajoonidesse, kus on kavatsusel ülekäikude ehitamine.

§ 395. Vastase poolt kaitstud jõe ületamiseks pealetungija peab:

- vallutama jõe omapoolse kalda,
- viima üle julgestuseosad sillapeade moodustamiseks,
- ehitama ülekäigud ja vallutama jõe teise kalda.

Jõe ületamine on hõlbustatud, kui ta teostub ootamatult vastasele. Selleks ettevalmistused jõe ületamiseks tulevad hoolsasti moondada. Moondamist hõlbustab ettevalmistuste teostamine

mitmes kohas ja niiviisi, et kallaletungi algades kõik ülalnimetatud tegevused võiksid kiiresti järgneda üksteisele.

§ 396. Ülekäikude arv ja umbkaudsed kohad, jõudude, pioneeri- ja pontooniabinõude jaotus määratakse vastavalt antud ülesandele ja olukorrale, samuti jõe kohta kogutud esialgsetele andmetele. Iga ülemineku ettevalmistamiseks ja teostamiseks määratakse vastutav juht, kelle käsutusse kuuluvad kõik selleks määratud jõud ja abinõud.

Ülekäigukohtade valikul tuleb pidada silmas jõe, tema kallaste ja jõe viivate teede omadusi. On soovitatav valida ülekäikudeks jõe omapoolseid käände, mis hõlbustab nende eraldamist vastase üldisest kaitsesüsteemist. Üleminek on hõlbustatud, kui omapoolne kallas on kõrgem vastaspoolsest.

§ 397. Kui kõik ettevalmistusetööd on tehtud, väekoondise juht annab käsu jõe ületamiseks.

Omapoolse kalda vallutamine on harilikult eel-vägede ülesanne, välja arvatud kallaletung tugevaile sillapeadele, mis tuleb teostada suuremate jõududega. Niipea kui omapoolne kallas on vallutatud, moodustatakse jõe läheduses tugevad tulejõud jalaväe rasketest relvadest ja suurtükiväest, kelle ülesandeks on maha suruda kaitsja tuli jõe teisel kaldal. Selle tule toetusel, koidikul või kunstliku suitsu või udu kattel eelväe osad algavad jõe ületamist, kasutades selleks ujuvaid abinõusid. Koos jalaväega lähevad üle ka suurtükiväe vaatljad ja sidemeeskonnad.

Eelvägede koosseisu kuuluvad pioneeriosad ehitavad üle jõe kiirsillad, niipea kui selleks avaneb võimalus. Juhtide tähtsaimaks ülesandeks on luua viibimata side jõest üleläänud osadega, toetada neid kiiresti ja pidevalt uute jõududega, varustada laskemoonaga ja muu tarvilikuga.

§ 398. Jõest üleläänud osade kattel väekoondise pioneeri- ja pontooniosad algavad sildade ehitamist üle jõe. See võib sündida harilikult siis, kui on vallutatud vastase maapealsed VP jõe teisel kaldal. Sildadeks vajalikud abinõud ja tööjõud peavad olema ette valmistatud enne kallaletungi algust. Vägede üleviimine ujuvate abinõudega jätkub ka sildade ehitamise ajal.

Õhukaitse peab tagama vastase lennuväe kallaletungide eest sildade ehitustööd ja peajõudude üleminekut sildadest. Üleminekut sillast korraldab sillakomandant.

B. Jõe kaitsmine.

§ 399. Jõe kaitse organiseerimisel vastupanu-positiooni eelservaks valitakse harilikult omapoolne kallas. Kui edaspidi on kavatsus minna vastupealetungile, siis moodustatakse sillapead. Sillapea peab olema vähemalt niivõrra sügav, et ta kaitseks silda vastase jalaväe mõjuva tule eest. Sillapea kaitsmisest võtavad osa kõik väeliigid. Olenevalt sillapea suuruselt tema kaitseks määratud suurtükivägi valib endale positsioonid kas omapoolsele või vastaspoolsele kaldale. Tiibadelt sillapea kaetakse suurtükiväe ja jalaväe tulega, mis antakse omapoolselt kaldalt. Sillapea toetamine osadega omapoolselt kaldalt peab olema tagatud ka siis, kui sild on vastase suurtükiväe mõjuva tule all.

Sillapea kaitseks määratud osade taandumine tuleb täpsalt ette valmistada. Kui sild ise on vastase suurtükiväe mõjuva tule all, siis vägede ületoomiseks tulevad ette valmistada ka ujuvad abinõud. Ühenduses taanduvate osade tegevusega tuleb tagada ka silla purustamine.

§ 400. Vastupanupositiooni eelserv jõe omapoolsel kaldal valitakse nii viisi, et kõik vastase ületulekuks soodsad kohad jõel oleksid jalaväe ja suurtükiväe mõjuva tule all. Võimalikud lähised lähenemiseks jõe peavad olema tulistatavad suurtükiväe tulega. Veepind jõel peab olema jalaväe mõjuva tule all. Kui järsud kaldad ei võimalda veepinna tulistamist sügavuses asuvaist kuulipildujaist, siis viimased nihutatakse ette jõe flankeerivaks tulistamiseks. Flankeerivad kuulipildujad moondatakse hoolsasti ja nad ei avalda end ennem, kui vastane on asunud osade ülesaatmisele jõest.

Jõe kallas toetusepunktide ja vastupanusõlmede vahel valvatakse piilkondadega.

§ 401. Jõe kaitsmisel on eriliselt tähtis selgitada, kus vastane valmistab ette tõsist pealetungi ja kus ta tahab teotseda demonstratiivselt. Kuna see võib selguda sageli võrdlemisi hilja, siis kiiresti liikuvate varuosade moodustamine omab erilise tähtsuse.

Kaitsja peab maksu mis maksab ajama nurja vastase katsed ületada jõge; selle eesmärgi saavutamiseks kõik juhid peavad näitama üles suurt leidlikkust ja osavust, et otstarbekohaselt ära kasutada kõik olemasolevad abinõud.

Kui ei ole läinud korda seisma panna vastase ületulekut jõest, siis ületulnud osad hävitatakse hooga vastukallaletungiga, enne kui nad on suutnud end korraldada jõe kaitsjapoolsel kaldal.

25. peatükk.

Partisanitegevus.

§ 402. Partisanitegevuse eesmärgiks on vastase tegevuse takistamine ja temale kahjude tekitamine tagalas. Partisanitegevus sunnib vastast suurendada oma jõude tagala julgestamiseks.

Partisanitegevus on hõlbustatud eeskätt metsastes, soistes rajoonides hõreda teedevõrguga ja asu-lastikuga. Ta annab kõige paremaid tagajärgi seal, kus kohalised elanikud suhtuvad partisanitegevusse heatahtlikult või koguni aitavad sellele kaasa.

§ 403. Partisanitegevuse täitjaks on partisanisalgad. Oma eesmärkide saavutamiseks partisanisalgad:

- organiseerivad ootamatuid kallaletunge vastase kolonnidele, vooridele, ladudele ja teistele tagala-asutistele;
- hävitavad vastase üksikuid virgatseid ja vähemaid eraldi teotsevaid osi;
- toimetavad mitmesuguseid purustus- ja hävitustöid, eriti sideliinidel ja ühenduseteedel;
- toimetavad luuret;
- püüavad mõjutada kohalikkude elanikkude meeleolu ja neid kaasa tõmmata aktiivsele võitlusele vastasega.

§ 404. Partisanisalgale tuleb anda:

- üldine eesmärk, mida ta peab püüdma kätte saada oma tegevusega;
- rajoon, kus tal tuleb teotseda, samuti rajoon, kuhu ta võib asuda, kui teotsemine määratud rajoonis muutub võimatuks;
- üldised andmed olukorra kohta, niivõrra kui see on tarvilik salga edukaks tegevuseks;
- andmed selle kohta, millal ja kuhu anda teateid oma tegevusest, kuidas võib saada täiendavaid andmeid juhilt edaspidiseks tegevuseks, kuidas saada tarvilikku varustust j.n.e.

§ 405. Partisanisalga koosseis ja suurus määratakse kindlaks selle juhi poolt, kes ta organiseerib, pidades silmas salgale antavat ülesannet ja olukorda. Salk moodustatakse peamiselt vabatahtlikkudest. Salga relvastus ja temale kaasaantavad abinõud peavad olema kooskõlas salgale antud ülesandega. Salkade liikuvuse tõstmiseks kasutatakse kõiki võimalikke liikumisvahendeid.

§ 406. Partisanisalk teotseb määratud rajoonis täiesti iseseisvalt, püüdes kasutada iga soodsat võimalust antud eesmärgi saavutamiseks. Partisanisalgal harilikult tuleb võidelda arvult tunduvalt tugevama vastasega. Edu saavutamine neis tingimustes on võimalik siis, kui salk avaldab tegevust ootamatult niisugusel ajal ja kohal, kus vastane ei ole valmis võitluseks.

Partisanisalgad korraldavad ootamatuid kallaletunge ja varitsevad vastase kolonne ja osi, kasutades iga soodsat juhtu neile kahju tekitamiseks.

§ 407. Ootamatute kallaletungide märkideks valitakse vastase tagalaosi, asutisi ja mitmesuguseid tähtsaid esemeid tagalas, hävitades, rikkudes või purustades neid. Asutiste ja esemete kaitseks väljapandud meeskonnad tulevad teha kahjutuks kiire, julge löögiga.

Kallaletungile peab järgnema kiire kadumine.

§ 408. Vastase kolonnide ja osade varitsemiseks partisanisalgad asuvad varjatult, valmis tegevuseks. Vastase lähenedes ta hävitatakse. Tugevama vastasega ootamatult kokku puutudes, partisanisalk ei astu temaga kestvasse võitlusse, vaid läheb laiali. Salga koondamine sünnib salga juhi poolt aegsasti määratud punktis.

§ 409. Partisanisalk peab kõik tegema, et moondata oma liikumist ja puhkust vastase eest.

Liikumised teostatakse öösi, kasutades p2amiselt kõrvalteid. Puhkuseks kasutatakse eeskätt metsi. Kui ilmastik ei võimalda puhkust vabas looduses, siis selleks valitakse üksikuid kõrvalisi maju ja vähemaid külasid võimalikult seal, kus kohalikud elanikud suhtuvad heatahtlikult salga tegevusse. Teadete kogumiseks vastasest kasutatakse samuti kohalikkude elanikkude kaasabi,

§ 41U. Side partisanisalkadega on raskendatud. Sellele vaatamata tuleb püüda kasutada ka kõiki kaudseid võimalusi, et informeerida partisanisalku üldisest olukorrast ja saada teateid nende tegevusest. Parimad sideabinõud on lennukid, raadio ja postituvid.

§ 411. Tingimused, milles partisanisalkadel tuleb teotseda, on niisugused, et edu siin oleneb peamiselt salga isikliku koosseisu väärtusest. Hea partisaani tähtsamaks omaduseks on raugematu tahtmine teotseda määratud eesmärgi vaimus, vaatamata kõigile raskustele ja takistustele. Sellega peavad olema ühendatud isiklik vaprus ja külmveri, ettevõtlikkus, aktiivsus, omavahelise solidaarsuse tunne ja oskus teotseda kinnisel maastikul. Partisanisalga juht on kõigepealt elav eeskuju oma meeskonnale. Ta peab tundma salga iga liiget ja omama meeskonna täielise usalduse.

KUUES JAGU.

Tagala korraldamine.

26. peatükk.

Üldalused.

§ 412. Tagala moodustavad:

- osad ja asutised, mille ülesandeks on rindel võitlevate vägede võitlusekõlblikkuse alalhoidmine;
- maa-ala, kus tagalaosad ja asutised on paigutatud.

Edu lahingutegevusel oleneb suurel määral tagala korralikust töötamisest. Seepärast otsuse tegemisel juht peab igakord selgusele jõudma, mida nõuab autud ülesande täitmine tagalalt ning kuidas ja millise aja jooksul on võimalik rahuldada neid nõudeid.

Väekoondise juht organiseerib tagala korraldamist koos operatiivjuhtimisega. Selle teostajateks on erialade juhatajad, kelle tegevust koordineerib väekoondise staap.

§ 413. Igale väekoondisele ja väeosale määratakse tagalarajoonid. Tagalarajoonid piiratakse: paremalt ja vasakult — väekoondistele ja väeosadele määratud tegevusepiirkondade piirjoontega, sügavuti — piirjoontega, mis määratakse vastavate juhtide poolt. Tagalarajoonide määramisel tuleb hoolt kanda, et seal leiduks küllalt teid liikumiseks ja asulaid elamiseks.

Kui olukord nõuab väekoondise või väeosa tagala-osade ja asutiste paigutamist naaberosa tagala-rajooni, siis see peab sündima viimase teadmisel ja nii, et naaberosa tagala korraldamine sellega ei oleks takistatud.

Tagala kavakindel korraldamine nõuab luure teostamist, mille eesmärgiks on selgitada seal asuvaid tagavarasid, teede- ja sidevõrku, elanikkude sanitar-seisukorda ja suhtumist meie vägedele.

Diviiside tagalarajoonidest tagapool asuv maa-ala nimetatakse sisemaaks.

§ 414. Tagala korraldamine jaguneb järgmisteks üldosadeks:

- varustamine;
- sanitarala korraldamine;
- veterinaarala korraldamine;
- kohalikkude elanikkude, varanduse ja vangide evakueerimine;
- ühenduseteede korraldamine;
- väljaposti korraldamine;
- julgestamine tagalas.

27. peatükk.

Varustamine.

A. Üldalused.

§ 415. Varustamise eesmärgiks on muretseda vägedele kõike, mida nad vajavad lahinguks ja elamiseks. Lahing nõuab suurel hulgal laskemoona ja mitmekesiseid võitlusevahendeid, mida alaliselt tuleb täiendada. Võitlejate tervis, moraal ja võidutahe oleneb peamiselt sellest, kuivõrra neid suudetakse varustada elutarvetega.

Vastavalt ülaltoodule varustamine jaguneb järgmiselt :

- varustamine laskemoonaga ja võitlusevahenditega;
- varustamine elutarvetega, nagu toit, hobusemoon, vesi, riided ja rakmed, raha, korterid j.n.e.;
- varustamine tehniliste ja transpordiabinõudega ja materjalidega, nagu side-, pioneeri-, soomusväe-, lennುವäe- ja g-varustus, veovahendid ja nende tagavaraosad, põletuse- ja määrdeained j.n.e.

§ 416. Vägede varustamine sünnib:

- juurdeveoga sisemaalt;
- kohalikkude tagavarade kasutamisega;
- sõjasaagi kasutamisega.

Varustamise tähtsaimaks allikaks on juurde-vedu, mis teeb rinde rippuvaks sisemaast. Kohalikkudest tagavaradest on võimalik saada peamiselt elutarbeid, nagu toit (osalt) ja hobusemoon, küte, korterid ja vesi. Mida suuremal määral väekoondis suudab end varustada kohalikkudest tagavaradest, seda hõlpsam on vägede varustamise korraldamine. Sõjasaak harilikult omab ainult kohaliku tähenduse.

Iga juht on kohustatud hoolitsema selle eest, et temale alluvad osad igas olukorras oleksid varustatud kõige tarvilikuga,

§ 417. Väekoondisele vajalik varustus hoitakse alal väekoondise ladudes, mis võivad olla liikuvad või kohalikud. Liikuvad laod võivad asuda raud-, vee- ja maanteedel. Väekoondise laod täiendatakse tarvidust mööda kaitseväge keskladudest.

Väekoondise laod asuvad sügavamal tagalas. Vägede varustamise hõlbustamiseks nihutatakse vähemaid tagavarasid rindele võimalikult lähemale, moodustades eelladusid, mis võivad olla liikuvad või kohalikud.

Eelladude loomine, täiendamine tarvetega, teenimine ja julgestamine sünnib väekoondise abinõudega ja korraldusel.

§ 418. Varustuse juurdevedu väekoondise eelladudest väeosadeni toimetavad väekoondiste transpordid ja väeosade voorid.

Väekoondises võib olla hobustransport ja mehaaniline transport. Väeosade voorid on hobuvoorid; tarbekorral neid täiendatakse mehaaniliste veovahenditega. Väekoondise transport peab toimetama varustuse niivõrra lähedale väeosadele, et väeosade vooridel ei tuleks päevas teha: hobuvooridel — keskmiselt üle 30 km, mehaanilistel veovahenditel — keskmiselt üle 100 km.

Väeosa voor koosneb väeosa ja allüksuste vooridest. Mõlemad voorid jagunevad kahte ossa:

- lahinguvoor, kus veetakse kõik see varustus, mis on tarvilik lahinguks;
- majandusevoor, kus veetakse kõik see varustus, mis on tarvilik elamiseks.

B. Varustamine laskemoonaga ja võitlusevahenditega.

§ 419. Laskemoon arvestatakse tuleüksustes. Tuleüksuse suurus oleneb relvade kaliibrist ja tule-kiirusest.

Lahingu algades väekoondise juht oma käsus teatab, mitu tuleüksust laskemoona võib kulutada, pidades silmas eelseisva lahingu iseloomu ja olemasolevaid laskemoona tagavarasid. **Kõik juhid on kohustatud selle järele valvama, et laskemoona lahingus tarvitataks kokkuhoidlikult ja otstarbekohaselt.**

§ 420. Väekoondise varustamist laskemoonaga ja võitlusevahenditega, relvade tagavaraosadega, puhastuse- ja määrdeainetega korraldavad:

— suurtükiväe alal (suurtükivägi ja soomus väe suurtükiväeala) — väekoondise suurtükiväe ülem;

— jalaväe alal (jalavägi, ratsavägi, insenerivägi ja soomusväe jalaväeala) — selleks määratud ohvitser;

Lennuväe varustamist laskemoonaga ja võitlusevahenditega korraldab lennuväe divisjoni ülem.

Väeosades (suurtükivägi välja arvatud) varustamist laskemoonaga ja võitlusevahenditega korraldavad relvurohvitserid.

§ 421. Väekoondis täiendab väeosade lahinguvoore laskemoonaga ja võitlusevahenditega kas oma transpordi abil, või otsekohe oma eelladudest. Viimast võimalust kasutatakse siis, kui väeosa lahinguvoo asub väekoondise eellao läheduses.

Kohad, kus väekoondis korraldab laskemoona ja võitluse vahendite väljaandmist väeosadele, nimetatakse laskemoona punktideks (LP). Vastavalt olukorrale laskemoon ja võitlusevahendid väekoondise LP-s võivad olla kas maha pandud või asuda veovahenditel. LP tuleb organiseerida niisuguses kohas, kus on võimalik vaba juurdepääs vooridele; ta moondatakse vastase vaatluse eest. Väekoondise LP asukoht, varustuse väljaandmise aeg ja kord teatatakse väeosadele operatiivkäsu II osas või erikäsu.

§ 422. Väeosadel on alaliselt kaasas kindlaksmääratud arv laskemoona. Osa käsirelvadele vajalikust laskemoonast iga sõdur kannab endaga kaasas, see osa moodustab kantava tagavara. Teine osa veetakse väeosade allüksuste ja väeosa enda lahinguvoo, see on veetav tagavara.

Seega laskemoona tagavarad on järgustatud sügavuti. Kui üldine olukord võimaldab ette näha laskemoona suurendatud kulu, nagu vastase kaitsepositsiooni läbimurde organiseerimisel, vastase suuremate jõudude kallaletungi ootel j.n.e., siis juurdeveo hõlbustamiseks on kasulik moodustada ajutisi tagavarasid väeosa ja temale alluvate üksuste LP-de juures. Ajutiste tagavarade moodustamine on hõlbustatud eeskätt kaitselahingus.

D. Varustamine elutarvetega.

§ 423. Väed varustatakse elutarvetega määratud normide järele.

Kõikide juhtide kohuseks on selle eest hoolt kanda, et inimesed ja hobused õigeaegselt saaksid kätte neile määratud toidu ja moona värskena ja tarvitamiskõlblikuna.

§ 424. Väekoondise varustamist elutarvetega korraldab väekoondise intendant. Väeosadest saadud andmetel intendant selgitab väekoondise igapäevased vajadused elutarvetes ning vastavalt vajadustele organiseerib varustamist, milleks:

— korraldab väekoondisele määratud tagalarajoonis kohapealsete tagavarade kasutamist;

— nõuab välja puuduvad elutarbed kaitseväekeskladudest ja korraldab nende valmistamist ja alalhoidmist väekoondise ladudes; — organiseerib elutarvete juurdevedu väekoondise eelladudest kuni väeosade majandusevoorideni.

§ 425. Väekoondis täiendab väeosade majandusevoore elutarvetega kas oma transpordi abil, või otsekohe oma eelladudest. Viimast võimalust kasutatakse siis, kui väeosa majandusevoo asub väekoondise eeli ao läheduses.

Kohad, kus väekoondis korraldab elutarvete väljaandmist väeosadele, nimetatakse elutarvete punktideks (EP). Elutarbed väekoondise EP-s, vastavalt olukorrale, võivad olla kas maha pandud, või asuda veovahenditel. Väekoondise EP peab olema juurdepääsetav kõigile vooridele. EP asukoht moondatakse. EP asukoht, elutarvete väljaandmise aeg ja kord teatatakse väekoondise operatiivkäsu II osas või erikäsu.

§ 426. Väeosas varustamist elutarvetega juhivad väeosa majanduseülem.

Väeosadel on alaliselt kaasas määratud arv annuseid toiduaineid inimestele ja moonahobustele. Osa neist toiduainetest kannab iga sõdur endaga kaasas, see osa moodustab kantava tagavara, mis jaguneb omakorda jooksvaks ja puutumatuks tagavaraks. Puutumatu tagavara võib tarvitada ainult pataljoni ja temale vastava ülema eriloaga.

Ülejäänud osa toiduaineid ja hobusemoena veetakse väeosade majandusevoorides, see veetav tagavara jaguneb samuti jooksvaks ja puutumatuks tagavaraks.

§ 427. Kohalikkude tagavarade kasutamist väekoondised ja väeosad korraldavad neile määratud tagalarajoonides kas ostu või rekvisitsiooni teel. Vähemate osade varustamine võib sündida ka toidustamise teel elanikkude poolt, kindlaksmääratud normide ja hindade järgi.

E. Varustamine tehniliste ja transpordi abinõudega ja materjalidega. § 428. Väekoondise varustamist tehniliste ja transpordi abinõudega ja materjalidega korraldavad:

- pioneerialal — väekoondise insener;
- sidealal — väekoondise sideülem;
- gaasikaitse alal — väekoondise g-osa ülem või eriliselt määratud g-ohvitser;
- soomusväe ja lennukväe alal — vastavate osade ülemad;
- transpordiabinõudega, määrde- ja põletuse-ainetega — väekoondise transpordi ülem.

Väekoondise ja väeosade varustamine tehniliste abinõudega ja materjalidega sünnib §§ 417 ja 418 ettenähtud korras.

28. peatükk.

Sanitarala korraldamine.

§ 429. Sanitarala vastutavaks juhiks väekoondises on väekoondise arst. Väekoondise arsti kohuseks on:

- korraldada üldist järelevalvet väekoondise osade ja asutiste sanitarseisukorra järele;
- valvata temale alluvate sanitarasutiste tegevuse järele;
- organiseerida arstiabi andmist väekoondises haigeile, haavatuile ja gaasitatuile, samuti nende evakueerimist;
- korraldada väekoondise osade ja asutiste varustamist sanitarabinõudega.

Väekoondise arstile alluvad väekoondise sidumis-salgad, sanitarsalk ja teised sanitarasutised, nagu evakuatsioonisalga kogumispunktid ja desinfektsiooni abisalga, mis teotsevad väekoondise piirkonnas. Temale alluvad oma erialal ka väeosade ja asutiste vanemad arstid.

§ 430. Väekoondise sidumissalk koosneb rühmadest, millest igäüks võib moodustada ühe sidu mispunkti (SP). Sidumissalga ja SP ülesandeks on:

- anda kirurgilist arstiabi haigeile ja haavatuile, kes seda vajavad;
- toimetada haigete, haavatute ja gaasitatute evakueerimist väeosade SP-dest tahapoole, milleks sidumissalk on varustatud sanitarvooriga;
- ravitseda mittetransporditavaid haigeid ja haavatuid, milleks sidumissalk omab tarvilise arvu voodeid.

Väekoondise SP ülesanded nõuavad võimalikult rahulikke, soodsaid töötingimusi. SP asukoht valitakse väljaspool vastase mõjuva suurtükiväe piirkonda; temale määratud ruumid peavad olema küllalt suured, valgud ja kuivad. SP on soovitatav paigutada heade teede lähedusse, kuid kõrvale suurematest vägede koondusekohtadest.

Tarbekorraldajal väekoondise sidumissalk organiseerib välja-ambulantsi kergesti haavatute, haigete ja gaasitatute ravimiseks.

§ 431. Väekoondise sanitarsalga ülesandeks on korraldada võitlust nakkusehaigustega, milleks ta toimetab:

- laboratoorseid uurimusi haiguste põhjuste selgitamiseks;¹
- kaitseväelaste kaitseüstimist;
- nakatavate haigete ravimist ja evakueerimist.

Peale selle sanitarsalk korraldab karantiini, saunu ja desinfektsiooni töid.

§ 432. Väekoondise SP-st haiged, haavatud ja gaasitatud evakueeritakse evakuatsioonisalga

kogumispunktidesse, mis organiseeritakse raudteejaamades ja tarbekorral tähtsamates maanteedes sõlmpunktides. Kogumispunktid, mis asuvad väekoondise piirkonnas, alluvad väekoondise arstile.

Evakuatsioonisalk korraldab haigete, haavatute ja gaasitatute evakueerimist sisemaale.

Tarbekorral evakuatsioonisalk korraldab rinde läheduses kirurgilise abi andmist operatsioonivagunites ja organiseerib raudteel desinfektsiooni-abisalku liikuvate saunadega.

Evakuatsioonisalga koosseisu kuulub keskapteegi liikuv jaoskond, mis toimetab väekoondiste varustamist arstimise, sidumise ja desinfektsiooni abinõudega. Varustamine teostub kas sanitarvooride abil või koos elutarvete-varustamisega.

§ 433. Väeosas sanitarala vastutavaks juhiks on väeosa vanem arst, kelle käsutuses on väeosa sanitarpersonal ja sanitarvoor. Väeosa vanem arst organiseerib tema käsutuses olevate abinõudega väeosas ambulantsi ja sidumispunkte (SP).

§ 434. Väekoondiste ja väeosade sanitarpersonal koos kohalikkude omavalitsuseasutistega on kohustatud korraldama tervishoidlikku järelevalvet väekoondiste ja väeosade tagalarajoonides asuvate elanikkude suhtes ning andma neile tarbekorral arstlikku abi. Erilist tähelepanu nõuab võitlus sugu- ja nakkusehaigustega ning kohalikkude elanikkude gaasikaitse korraldamine rajoonides, mida ähvardab vastase õhukallaletungide oht.

29. peatükk.

Veterinaarala korraldamine.

§ 435. Veterinaaralal vastutavaks juhiks väekoondises on veterinaararst. Tema kohuseks on: — korraldada üldist järelevalvet väekoondisele kuuluvate hobuste ja lihloomade tervisliku seisukorra järele;

— valvata temale alluvate veterinaarasutiste tegevuse järele;

— organiseerida haigete, haavatud ja gaasitatud hobuste evakueerimist;

— valvata hobuste rautamise järele;

— korraldada väekoondisse kuuluvate osade varustamist veterinaarabinõudega ja hobuse-rautamise-abinõudega;

— organiseerida koos omavalitsuseasutistega veterinaarset järelevalvet väekoondise tagalarajoonis asuvate loomade järele, eriti nakkusehaiguste ilmsikstulekul.

Väekoondise veterinaararstile allub veterinaarlaatsarett; oma erialal temale alluvad väeosade ja asutiste veterinaararstid ja ambulantsid.

§ 436. Väekoondise veterinaarlaatsareti ülesandeks on korraldada haavatud, haigete ja gaasitatud hobuste ravimist ja evakueerimist.

§ 437. Evakueerimise otstarbel rindele lähedais raudteejaamades või ühendusteede tähtsamais sõlmpunktides, kus on oodata haigete ja haavatud hobuste kokkuvoolu, avatakse ajutised veterinaarsed evakueerimispunktid. Neis punktides korraldatakse väeosadest toodud vigastatud hobuste sorteerimist ja evakueerimist kas veterinaarlaatsaretti või sisemaale.

§ 438. Väeosa veterinaararst valvab väeosa koosseisu kuuluvate hobuste tervisliku seisukorra, toitumise, jootmise, rautamise ja hooldamise järele ning annab sel alal tarvilikke juhtnõure.

Haigete ja haavatud hobuste ravimiseks väeosades avatakse veterinaarambulantsid, mis asuvad ja liiguvad väeosa majandusevoori läheduses. Väeosade veterinaarambulantsides ravitakse peamiselt kergesti haavatud ja haigeid hobuseid, kes võivad liikuda. Raskemini vigastatud hobused evakueeritakse väekoondise veterinaarsetesse evakueerimispunktidesse.

30. peatükk.

Kohalikkude elanikkude ja tagavarade, sõjasaagi ja sõjavangide evakueerimine.

§ 439. Lahingutegevuse piirkonnas asuvaist kohalikkudest elanikkudest evakueeritakse eeskätt need, keda võib kasutada riigikaitseks või kelle olemasolu mõjub takistavalt lahingutegevusele. Kohalikkude elanikkude hulgaline evakueerimine raskendab tagala korraldamist, mispärast seda tuleb ette võtta ainult tungiva tarviduse korral.

Kohalikkudest tagavaradest evakueeritakse see, mida esijärgu väeosad ei saa kasutada kohapeal. Taandumisel evakueerimisele kuulub kõik, mis võib osutada kasulikuks vastasele.

§ 440. Sõjasaagiks saadud ja lahinguväljale jäetud varustuse kogumist toimetavad erikomandod väeosade komandantide juhatusel. Kogutud varustus kas võetakse väeosade poolt tarvitusele, või koondatakse väeosade veovahenditega väekoondise poolt määratud kogumispunktidesse. Kogumispunktidesse koondatud varustus sorteeritakse. Tarvitamiskõlblik varustus toimetatakse väekoondise transpordiga vastava eriala juhi korraldusse, kuna tarvitamiseks kõlbmatu kas hävitatakse kohapeal või evakueeritakse.

§ 441. Võetud sõjavangid otsitakse läbi ja kuulatakse üle väeosades. Vangidelt võetakse ära relvad, ametlikud dokumendid ja varustus, mida nad edaspidi ei vaja. Vangide isiklikud asjad ja raha jäävad puutumata. Väeosadest vangid toimetatakse valve all väekoondise poolt määratud kogumispunktidesse, kust nad evakueeritakse komandantide korraldusel sisemaale koonduslaagritesse.

Haiguste suhtes kõik sõjavangid loetakse põhimõttelikult ettevaatusepäraseks. Seepärast neid tuleb eraldada karantiinidesse ja puhastada haiguseidudest. Haigete ja haavatud sõjavangide evakueerimine sünnib üldises korras. Neile korraldatakse karantiin esimesel võimalusel ravitsuse-asutises.

31. peatükk.

Väljaposti korraldamine.

§ 442. Sisemaalt saadetud post korraldatakse väeosade kaupa väekoondise postipunktides, kust ta saadetakse väekoondise EP-sse ja sealt väeosadesse koos elutarvetega. Väeosades post korraldatakse allüksuste kaupa ja saadetakse laiali samas korras kui elutarbed. Posti kogumine väeosades sünnib kompanite kaupa. Posti vastuvõtmine kompanites ja edasitoimetamine väekoondise EP-sse teostub samade isikute poolt, kes töid kohale elutarbed.

Isiklik kirjavahetus allub sõjatsensuuri kontrollile. Temas tuleb valjult silmas pidada sõjasaladuste hoidmise nõudeid.

32. peatükk.

Ühendusteede korraldamine.

§ 443. Juurdevedu ja evakueerimine võivad sündida takistamatult siis, kui on küllaliselt korralikke ühendusteid.

Väekoondisele vajalik ühendusteede arv oleneb ta rinde laiuusest ja liiklemise intensiivsusest. Harilikult igale esijärgus olevale väeosale on tarvilik vähemalt üks omaette ühenduseteed. On kasulik määrata väekoondise piirkonnas asuvaist ühendusteetest üks osa juurdeveo, teine osa evakueerimise teostamiseks.

Ühendusteede korraldamise alla kuulub:

- liiklemise korraldamine teedel;
- olemasolevate teede täiendamine ja parandamine;
- uute teede ehitamine.

§ 444. **Iga väekoondis ja väeosa on vastutav maanteede ja veeteede korraldamise eest temale määratud tagalarajoonis.**

Väekoondiste ja väeosade ülemad, vastavalt üldisele olukorrale, määravad nõuded teede

korraldamiseks.

Uute maanteedehitamist ja parandustööd teostavad väekoondiste insenerid ja väeosade pionerosade juhid.

Pioneeriluure peab igakord selgitama vajalikkude tööde iseloomu, materjalide hulga ja tööjõu arvu.

Väekoondise tagalarajoonis asuvate raudteede korraldamist organiseerib kaitseväge keskjuhatuse vastav osakond.

Liiklemist teede neis osades, kus on ette näha erilisi raskusi, korraldab väekoondise staap. Üldised reeglid liiklemise aja ja korra kohta määratakse väekoondise käsus või erikäskudega, pidades silmas operatiivnõudeid, õhukaitse ja moondamise tarvidusi.

33. peatükk.

Julgestamine tagalas.

§ 445. Vägede julgestamise eesmärgiks tagalas on:

- võitlus rindelt ja tiibadelt läbivalgunud või mere- ja õhujõudude kaasabil tagalasse toimetatud vastase vähemate salkade vastu;
- võitlus vastase partisanisalkadega;
- võitlus meie vägedele vaenulikkude elanikkude tegevuse vastu, mis võib väljenduda salaluure või vaenuliku propaganda korraldamises, sideliinide, virgatsite, raudteede, sildade j.n.e. ähvardamises.

§ 446. Tagala julgestamist organiseerib väekoondise staap. Maapealset julgestamist teostavad komandandid. Julgestamise otstarbel korraldatakse:

- alaline valve sõjaliselt tähtsates punktides, asutiste ja ladude juures, sideliinidel, teedel, sildadel j.n.e.;
- tarvidust mööda liiklemise kontroll, eeskätt tähtsamates sõlmpunktides ja raudteel.

§ 447. Rindest läbivalgunud vastase osade tegevus tagalas tuleb võimalikult kiiresti paljastada ja need osad hävitada. Hea side, alaline sügavusse järgustatud vaatlus rindel, tagalas ja tiibadel on eeltingimuseks soodsate tagajärgede saavutamiseks.

Võitluseks vastase partisanisalkadega ja dessantosadega tagalas ja sisemaal kasutatakse seal asuvaid osi. Peale selle võitluseks nendega peavad olema valmis igal ajal kõik staabid, tagala-asutised ja vööriiosad, milleks nad varustatakse relvadega ja laskemoonaga.

§ 448. Vastase salaluure ja vaenulik propaganda tuleb kahjutuks teha karmide abinõudega. Kohalikkude elanikkude vaenulikkuse puhul nende hulgast võetakse tarviduse korral pantvange.